شێوەی پێکهاتەی سەربازی شۆڕشی ئەیلولی مەزن

کورتە باسێکە لەسەر پێکهاتەی عەسکەری لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان

لە ساڵی 1965 تا ساڵی 1975

ئینسكلۆپیدیا پارتی دیموكراتی كوردستان

سەنتەرێ بێشكجی بۆ ڤەكولینێن مرۆڤایەتی

سەنتەرێ ڤەكولینێن جینوسایدێ

زنجیرە پەرتوكێن ٦٠ سالیا شۆرەشا ئەیلوولێ (١٩٦١ - ١٩٧٥)

(17)

كۆنفرانسێ زانستیێ نیڤدەولەتیێ

شۆرەشا ئەیلولێ وەرچەرخانەك د دیرۆكا سیاسی یا كوردی دا

١٩٧٥/٣/٦ - ١٩٦١/٩/١١

شێوەی پێکهاتەی سەربازی شۆڕشی ئەیلولی مەزن

کورتە باسێکە لەسەر پێکهاتەی عەسکەری لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان

لە ساڵی 1965 تا ساڵی 1975

نووسینی:
عەبدوڵا رحمان مەلازادە

دهۆک - 2021

- **ناڤ و نیشانێ پەرتووکێ:** شێوەی پێکهاتەی سەربازی شۆڕشی ئەیلولی مەزن کورتە باسێکە لەسەر پێکهاتەی عەسکەری لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان لە ساڵی ١٩٦٥ تا ساڵی ١٩٧٥
- **نڤیسەر:** عەبدوڵا رحمان مەلازادە
- **پێداچوون:** بۆردی ڕاوێژکارانی دەستەی ئێنسکلۆپیدیای پارتی دیموکراتی کوردستان
- **دەرهێنانا هونەری:** خالد توفیق ئامێدی
- **دەرهێنانا هونەری یا بەرگی:** ناسر منبەری
- **وەشانگەر:** ئینسکلۆپیدیا پارتی دیموکراتی کوردستان و زانکۆیا دهۆك
- **ژمارا سپاردنێ:** ل پەرتووکخانێت پارێزگەها دهۆکێ (D/ ٢٤٨٤/٢١) ل ٢٠١٢/٨/١
- **چاپ:** چاپی دووەم

مافێن چاپ © و بەلاڤکرنێ بۆ زانکۆیا دهۆك و ئینسکلۆپیدیا پارتی دیموکراتی کوردستان دپاراستینە

uod.ac/besikci-center
besikci.center.uod.ac
Besikci center for humanities studies BCHS
+964 750 736 27 97

سەنتەرێ بێشکچی بۆ ڤەکۆلینێن مرۆڤایەتی / زانکۆیا دهۆك -کومەلگەها زانکۆیێ - جادا زاخۆ ٣٨ - ئاڤاهیێ پەرتوکخانا مەلبەندی - قاتێ سێ

پێڕست

ناوەڕۆك	لاپەڕە
پێشەکی	٧
شێوەی پێکهاتەی سەربازی لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان لە شۆڕشی ئەیلول	٩
لەشکری یەک	١٥
سنووری چالاکی لەشکری یەک	١٥
لەشکری یەک لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	١٥
هێزەکانی لەشکری یەک لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	١٦
هێزی زاخۆ لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	١٦
هێزی دهۆك لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	١٨
هێزی ئامێدی لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	٢٠
هێزی ئاکرێ و شێخان لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	٢٣
لەشکری یەک لە قۆناغی دووەم ساڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤	٢٥
لەشکری یەک لە قۆناغی سێیەم ساڵی١٩٧٤و ١٩٧٥	٢٥
هێزی شێخان لە ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥	٢٦
هێزی ئاکرێ لە ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥	٢٧
هێزی حمرین لە ساڵی ١٩٧٢ و ١٩٧٥	٢٩
لەشکری دوو	٣٣
لەشکری دوو ل لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	٣٣
هێزەکانی لەشکری دوو لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	٣٥
هێزی باڵەك لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	٣٥
هێزی باڵەك لە قۆناغی دووەم ساڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤	٤٠
هێزی باڵەك لە قۆناغی سێیەم ساڵی ١٩٧٤ تا ١٩٧٥	٤٢
محوەری باڵەك لە ساڵی ١٩٧٥	٥٢
شەڕو داستانەکانی سنووری هێزی باڵەك	٥٥
هێزی کاوە لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	٥٧
هێزی کاوە لە قۆناغی دووەم ساڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤	٥٩
هێزی کاوە لە قۆناغی سێ یەم ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥	٦٠
شەڕو داستانەکانی سنووری هێزی کاوە	٦٣
هێزی سەفین لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠	٦٣
هێزی سەفین لە قۆناغی دووەم ساڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤	٦٧
هێزی سەفین لە قۆناغی سێیەم ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥	٦٧

شەڕو داستانەکانی سنووری هێزی سەفین ٦٩
هێزی بێتواتە لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠ .... ٧٠
هێزی بێتواتە لە قۆناغی دووەم لە ساڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٥ .... ٧١
هێزی بێتواتە لە قۆناغی سێیەم لەساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥ .... ٧١
شەڕەکانی سنووری هێزی بێتواتە لە ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥ .... ٧٣
هێزی دەشتی هەولێر ٧٣
هێزی دەشتی هەولێر لە قۆناغی یەکەم لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠ .... ٧٣
هێزی دەشتی هەولێر لە قۆناغی دووەم لە ١٩٧٠ تا ١٩٧٤ .... ٧٥
هێزی دەشتی هەولێر لە قۆناغی سێیەم لە ١٩٧٤ تا ١٩٧٥ .... ٧٦
لەشکری سێ ٧٩
هێزەکانی لەشکری سێ لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠ .... ٧٩
هێزی خەبات ٨٠
هێزی خەبات لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠ .... ٨٠
هێزی خەبات لە قۆناغی دووەم ساڵی١٩٧٠ تا ١٩٧٤ .... ٨٤
هێزی خەبات لە قۆناغی سێیەم ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥ .... ٨٤
هێزی ڕزگاری ٨٧
هێزی ڕزگاری لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠ .... ٨٧
هێزی ڕزگاری لە قۆناغی دووەم ساڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤ .... ٨٩
هێزی ڕزگاری لە قۆناغی سێیەم ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥ .... ٩٠
هێزی قەرەداغ ٩٢
هێزی قەرەداغ لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠ .... ٩٢
هێزی قەرەداغ لە قۆناغی دووەم ساڵی ١١٩٧٠ تا ١٩٧٤ .... ٩٥
هێزی قەرەداغ لە قۆناغی سێیەم ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥ .... ٩٥
دەوری سەرباز و پۆلیس لە شۆڕشی ئەیلو لە ساڵی ١٩٦١تا ١٩٧٥ .... ٩٩
ئەلبومی وێنەکان ١٠٣
سوپاس و پێزانین ١٥٩

هەواڵنامەی کتێب

پێشەکی

شۆڕشی ئەیلولی مەزن بە سەرکردایەتی سەرۆکی نەتەوەی کورد بارزانی نەمر لە ١١ی ئەیلولی ساڵی ١٩٦١ دەستی پێکرد و لە ئازاری ١٩٧٥ بەهۆی ڕێکەوتنە شومەکەی جەزائیر لە بار برا، هۆکاری هەڵگیرسانی شەڕەکە، ڕژێمە دیکتاتۆرەکانی ئەوسەردەمە بوو کە هیچ کاتێک ئامادە نەبوون دان بە مافە ڕەواکانی گەلی کورد بنێن.

ئامانجی هەڵگیرسان و بەردەوام بوونی شۆڕشەکە بۆ ماوەی چوارده ساڵ، بەرگری کردن بوو لە خاکی کوردستان و گەلە ستەم دیدەکەی .

لە بەردەوامی شـۆڕشـی ئەیلولی مەزن ژمارەیەکی زۆری ڕۆڵەی چاو نەترس و دڵسـۆزی گەل و وولات بەشـداریان تێدا کرد . هەر یەکەو بەپێی توانای خۆی ڕۆڵی بینیوە، هەموو بەشـداربووانی شۆڕش پێشـمەرگە بوون، هەر لەوانەی چەک لەشـان و لەناو سەنگەری بەرگری بوون، تا دەگاتە ئەوانەی هاوکاریان بوون بۆ دابین کردنی نان و ئاو و چەک و تەقەمەنی، دەبێت ڕۆڵی دانیشـتووانی سنوورە ئازاد کراوەکانیش لەیاد نەکەین، هەمیشـە پاڵپشـتی پێشـمەرگە بـوون، ئافرەتانیش لـە خزمەت کردنی کـوڕ و باوک و برا پێشـمەرگـەکانیان ڕۆڵی باشـیان هەبوو. کادر و ئەندام و لایەنگرانـی پارتیش بـە ئاشکرا و بـە نهێنی پاڵپشتی شۆڕش بوون ، هەموو چین و توێژەکانی کۆمەڵگای کوردەواری لەو شـۆڕشـە بەشـداربـوون، بەشـدار بووانیش مافی خۆیانە شـانازی بەخەباتیان بکەن.

هەواڵنامەی کتێب

هەرتاکێک لە بەشداربوانی شورش بیرەوەری و یادگاری خۆی هەیە، مافی سـرووشـتی خۆیەتی یادگاریەکانی بۆ کەسـوکار و دۆسـتانی بگێڕێتەوە بەلام دەبێ بە ئەمانەتەوە ڕووداوەکان وەکو خۆی باس بکەن، لە کاتی گێڕانەوەی بیرەوەریەکان نابێ زێدە ڕۆیی لە باسەکە بکات، دەبێ دەوری هەڤاڵەکانی لە یاد نەکات بەتایبەتی شەهیدە سەربەرزەکان کە هەموو مان قەرزداری ئەوانین لەسـایەی خوێنی گەشـی شەهیدان و شەونخونی پێشـمەگە قارەمانەکانە ئەمڕۆ ئێمە ئازادین.

ماوەیەک بوو بیرم لەوە دەکردەوە بە کتابێك یان نامیلکەیەک ناو و وێنەی ئەو پێشـمەرگانەی لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان لەشـۆڕشـی ئەیلولی مەزن بەشدار بوونەو ڕۆڵی بەرچاویان هەبوو لە سەرخستن و بەردەوام بوونی شۆڕش ، بڵاو بکەمەوە بۆ ئەوەی لەیاد نەکرێن، بەڵام بەداخەوە لەبەر زۆری ژمارەیان و تێپەڕ بوونی ماوەیەکی زۆر هەموو وێنەو ناوەکانم دەسـت نەکەوتن داوای لێبووردن لەو بەڕێزانە دەکەم کە ناوم لەبیر کردوون . داوای لێبوردن لەو بەڕێزانەش دەکەم کە وێنەیانم دەست نەکەوتون.

ماوەی (١٠) ساڵ بێتەل (لاسلکی) بووم لە سنووری لەشکری دوو، ساڵی١٩٦٥ لە هێزی (سەفین) و ساڵی١٩٦٦ ماوەیەک لە بارەگای مخابەرەی گشتی و مەکتەبی سیاسی و بەتالیۆنی ٧ ئاکۆ و هێزی (کاوە) و دواتریش لە ساڵی ١٩٦٨ تا ساڵی ١٩٧٥ لە هێزی (باڵەک) بووم، لەو ڕووداوانەی ڕوویان دەدا یان داستانێک تۆمار دەکرا لە بەرەکانی پێشەوەی سەرتاسەری کوردستان بەهۆی (بێتەل) ناوی ئەوانەم دەبیست کە دەوری سەرەکیان هەبوو، هەر چەندە هەموویانم نەدیون بەڵام ناوی زۆربەیانم بیستووە و لەیادم ماون، بە ئەرکی سەر شانی خۆم زانی ناوەکانیان لەو پەرتووکە تۆمار بکەم هەر یەکەو بەپێی پلە و بەرپرسیارەتی خۆی لەو لق و بەتالیۆن و هێزانەی دەوریان لێ دیوە، سودم لە زانیاری کەسانی تریش وەرگرتووە کە جێگای باوەڕن، بە سوپاسەوە هاوکاریان کردم .

عەبدوڵا ڕەحمان مەلازادە

هەواڵنامەی کتێب

شێوەی پێکهاتەی سەربازی شۆڕشی ئەیلولی مەزن

من نووسەر نیم و خۆشم بە نووسەر نازانم بەڵام هەر وەکو لەپێشەکی ئاماژەم پێدا مەبەستی سەرەکیم لە نووسینی ئەو پەرتووکە تۆمار کردنی ناوی ئەو بەڕێزانەیە کە پلەی سەرلەشکر و ئامر هێز و ئامر بەتالیۆن و سەرلق و بەرپرسی بەشە سەرەکیەکانی هێز و بەتالیۆنەکان بوون، هەریەکەو لەو شوێنەی کە دەوری لێ دیوە، لەهەمان کاتیش بەدەرفەتی دەزانم شێوەی پێکهاتەی لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان لەڕووی پێکهاتەی سەربازی بخەمە بەرچاوی خۆێنەرانی بەڕێز، لەبەر ئەوەی زۆر جار لەم و لەو دەبیستین دەڵێن شۆڕشی ئەیلول شۆڕشێکی خێلەکی بوو، هەندێکیش دەڵێن لەڕووی سەربازیەوە ڕێک و پێک نەبوو، هەریەکەو بە جۆرێک باسی دەکات، دیارە ئەوانەی بەو جۆرە باسی شۆڕشی ئەیلول دەکەن یا شارەزا نین یان لەو کەسانەن کە دژی شۆڕش بوون، بۆ وەڵامی ئەوان و دەرخستنی ڕاستی یەکان بەپێویستم زانی بە کورتی باسی شۆرشی ئەیلولی مەزن بکەم بۆ نەوەی نوێ و ئەو کەسانەی شارەزای تەواویان لەسەر چۆنیەتی پێکهاتەی ئەو شۆرشە مەزنە نیە لەرووی پێکهاتەی سەربازیو سیاسی و ئیداری و کۆمەڵایەتی، هەروەها وەبیر هێنانەوەشە بۆ بەشدار بووانی ئەو شۆرشە مەزنە، لە هەمان کاتیش یاد کردنەوەی شەهیدە سەر بەرزەکانیشە کە نابێ هیچ کات لەیادیان بکەین، بەداخەوە زۆربەی زۆری بەشدار بووانی شۆرشی ئەیلول شەهید بوون یان کۆچی دواییان کردووە ئەوانەی ماویشن، پەککەوتوون یان پیرو بەساڵاچوون هەموویان جێگای ڕێزو تەقدیرن و ڕۆڵی جوامێری و فیداکاری ئەوان نابێ لەیاد بکرێ .

شۆڕشی ئەیلولی مەزن یەکێک بوو لە شۆڕشە هەرە مەزن و بەناوبانگەکانی سەرتاسەری کوردستان و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست .بۆزانینی چۆنیەتی بەرپا بوونی ئەوشۆڕشەو هۆکارەکانی پێویستە هەڵوێستەی لەسەر بکەین و بەمێژوو دا بچینەوە .

کاتێ کۆماری کوردستان لە مەهاباد نسکۆی هێناو پێشەوای نەمر قازی محەمەد و چەند هەڤاڵێکی بەدەستی جەلادەکانی شای ئێران لەسێدارە دران، بارزانی نەمر لە کۆماری کوردستان سوپا سالار بوو، خۆی بەدەستەوە نەدا و لەژێر بۆردوومانی تۆپخانە و هێرشی سەربازی سێ دەوڵەتی بەهێز لە سنوورەکانی ئێران و عێراق و تورکیا توانی خۆی و هەڤاڵەکانی کە ژمارەیان (٥٠٠) کەس دەبوو لە ئاوی (ئاراس) بپەڕنەوە و پەنا ببەنە بەر (یەکێتی سۆڤیەت) .

لەچواردەی تەموزی سـاڵی ١٩٥٨ (عەبدولكەریم قاسم[1]) بە كودەتایەكی سەربازی كۆتایی بە رژێمی پاشـایەتی عێراق هێنا و حكومەتی كۆماری ڕاگەیاند، ئەو ئاڵوگۆر و ڕووداوە گرنگە دەرفەتێكی باشـی رەخسـاند بۆ گەرانەوەی بارزانی نەمر و یاوەرانی لە (یەكێتی سـۆڤیەت) .

دەبێ ئەوەش لە یاد نەكەین لە ١٦ی ئابی ساڵی ١٩٤٦ پارتی دیموكراتی كوردستان بە سەرركۆكایەتی بارزانی نەمر بەنهێنی دەست بەكار بوو تا ساڵی ١٩٥٨و تا هاتنەوەی سـەرۆك بارزانی نەمر رێكخسـتنەكان بە نهێنی كاریان دەكرد، هەر لەدوای گەڕانەوەی بارزانی، پارتی مۆڵەتی وەرگرت و بەئاشـكرا لەهەموو شـارو شـارۆچكەكانی كوردسـتان بارەگا كرانەوە و دەسـت بەكار بوون، پێكهاتەی پارتی بریتی بوو لەسـەرۆك و سكرتێر و مەكتەبی سیاسـی و كۆمیتەی ناوەندی و (٥) لق، (لقی یەك) ی موسڵ و (لقی دوو)ی هەولێر و (لقی سـێ) ی كەركوك و (لقی چوار) ی سلێمانی و (لقی پێنج) ی بەغداد، هەر لقێكیش چەند لیژنە ناوچەیەكی هەبوو لە (قەزاكان) وە لە هەموو (ناحیە)كانیش (ڕێكخراو) هەبوون، ئەو كات بارەگاكان بە (بارەگـای خەبات) ناو دەبران، ڕۆژ بە ڕۆژ ژمارەی ئەندام و لایەنگرانی پارتی زیاتر دەبوون، عەرەبە شـۆڤێنیەكان و هەندێك لایەن چاویان بەو پێشـكەوتنەی پارتی هەڵنەدەهات و نیگەرانی كرد بوون (عەبدولكەریم قاسم) یان هان دا كە دژی پارتی و سـەركردایەتی بوەسـتێ، لەكۆتایی سـاڵی ١٩٥٩ عەبدولكەریم قاسم و دار و دەسـتەكـەی هەڵوێسـتیان گۆڕا و بە ئاشـكرا دژایەتی سـەرۆك بارزانـی و ئەندامانـی پارتی یان دەكرد و بارەگاكان یان داخسـت و چالاكیەكانیان قەدەغە كرد، هەندێك لە ئەندامە چالاكەكانیش فەرمانی دەسـتگیر كردنیان درا و هەندێكیان خۆیان بەدەسـتەوە نەدا، ڕوویان كردە شـاخەكانی كوردسـتان، ڕۆژ بە ڕۆژ ژمارەیان بەرەو زیادی دەچوو، لەرۆژی یازدەی ئەیلولی سـاڵی ١٩٦١ بە (فەرمی) لەلایەن سـەرۆك بارزانـی و مەكتەبی سـیاسـی پارتی دەسـتپێكی شـۆرشـی ئەیلول راگەیێندرا، چەندین شـارو شـارۆچكە ئازاد كران، چەندین بنكەی پۆلیس دەستیان بەسـەر داگیرا، ژمارەیەكی زۆر لە پۆلیسـی بنكەكان بەچەكەوە پەیوەندیان بەشۆرش كردو بوونە پێشـمەرگە، شـۆڕش پەرەی سـەند.

لە ڕێكخستنەكانی سـەرەتایی شـۆرش، پێشـمەرگە دابەشـكرابوونـە سـەرچەند قولێك، یەكێك لەپێشمەرگە بە تواناكان بەناوی سەرقۆل سەرپەرشتی دەكردن.

هەواڵنامەی كتێب

---

(١) عەبدولكەریم قاسم جاسم(١٩١٤ ١٩٦٣) : عەبدولكەریم قاسم جاسم لە شاری بەغدا دایك بووە، بۆ ماوەی ساڵێك ١٩٣١-١٩٣٢ بووە بە مامۆستا، دوای ئەوە لە ١٩٣٢ چووە كۆلێژی سەربازی، لە ١٩٣٤ بە پلەی ملازمی دووەم دەرچووە، لە ١٩٤١ لە كۆلێژی ئەركان دەرچووە، ساڵی ١٩٤٦ بەپلەی ڕائید دژ بە شۆڕشی دووەمی بارزان جەنگاوە، لە١٩٥٥دا گەیشتووە بە پلەی زەعیم ڕوكن، ساڵی ١٩٦١ شەڕی دژ بە كوردی ڕاگەیاندووە، ساڵی ١٩٦٣دا بووە بە فەریق ڕوكن، ساڵی ١٩٤٨ مێدالیای سەربازی لە شەڕی فەڵەستین وەرگرتووە، لەگەڵ عەقید عەبدولسەلام محەمەد عارفدا شۆڕشی ١٤ی تەموز ١٩٥٨یان ئەنجام داوە، بووە بە سەركردەی گشتی سوپ و سەرۆك وەزیران و وەزیری بەرگری، ڕۆڵێكی ناهەمواری هەبووە لە هەڵگیرساندنی شۆڕشی ئەیلولی ١٩٦١، لە كۆدێتای ١٩٦٣ كوژراوە.

له ساڵی ١٩٦٢(دەستە) و (پەل) و (لق) و(بەتالیۆن) پێکهێنران.

له ساڵی١٩٦٤ هێزی پێشمەرگەی کوردستان ناوی (لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان)ی لێ نرا، دابەش کرایە سەر سێ لەشکر، هەر لەشکرێک لە (٣) یان (٤) هێز پێک هاتبوون، هەر هێزێک لە (٣) بەتالیۆن کەمتر نەبوون، هەر بەتالیۆنێکیش لە (٣) لق کەمتر نەبوو، هەر لقێک لە (٣) پەل کەمتر نەبوو، هەر پەلێک لە (٣) دەستە کەمتر نەبوو، هەر دەستەیەک لە (١٠) پێشمەرگە کەمتر نەبوو، دەکرا لەو ژمارانە زیاتر بن، هەموو پێشمەرگەکان جلی خاکیان لەبەر دەکرد و کڵاو و جەمەدانیان لەسەر دەبەست، تاخم و پشتێنیان لە پشت دەبەست، پێڵاو و گۆرەوی و پوزەوانەیان لە پێ دەکرد گورج و گۆڵ و ڕێک و پێک بوون، هیچ پێشمەرگەیەک لە فەرمانی بەرپرسی خۆی دەرنەدەچوو، هەموو گوێڕایەڵی فەرمانی سەرووی خۆیان بوون .

ئەو کەسانەی دەبوونە پێشمەرگە دەبوایە لەلایەن ڕێکخراو و ناوچەو لقەکان (تەزکیە) کرابان،.ماوەی سێ چوار مانگ لەژێر چاودێری و تاقی کردنەوە دەبوون بۆ دڵنیا بوون لە ڕەوشت پاکی و تەحەمولی سەرماو گەرماو توانای بەپێ ڕۆیشتن، ئەوکات شەرەفی پێشمەرگەیی پێ دەدرا، ئەوانەی دەکرانە پێشمەرگە کەسایەتی ناسراوی ناو کۆمەڵگا بوون و خاوەن ڕەوشتی بەرز بوون .

پلەی بەرپرسیاریەتی لەناو شۆڕش لەسەر بنەمای ئازایەتی و خۆڕاگری بوو، مەرجی بەرپرس ئەوە بوو لە کاتی تەنگانەدا لەسەرخۆ و هێمن بێ توانای چارەسەرکردنی گیروگرفتی هەڤاڵەکانی هەبێت، بەکورتی بەرپرسیەتی ئەوکات لەسەر بنەمای توانا و ماندوو بوون و لەخۆ بوردن بوو، لە جلو بەرگ و خواردن هیچ جیاوازیەک لەنێوان بەرپرس و پێشمەرگە نەبوو. هەندیک لە کوردەکانی باکوور ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاواش بەشداری شۆڕش بوون،

هەروەها هەندێک لە(ئاشوری) و (تورکمان) و (عەرەبیش) بەشداربوون و ڕۆڵی بەرچاویان هەبوو و شەهیدیشیان داوە.

شۆڕشی ئەیلولی مەزن وەکو قوتابخانەیەک بوو بۆ بەشدار بووانی، جگە لە فێر بوونی بەکار هێنانی چەک زۆر خول کرانەوە وەکو خولی (بێتەلی) و (هەندەسە) و (تۆپخانە) و (برین پێچی) و (کادری) و خولی (مامۆستای) قوتابخانە، لە زۆربەی گوندە ئازاد کراوەکان قوتابخانە کرانەوە و پرۆسەی خوێندن بەردەوام بوو، لەمزگەوت و حوجرەکانیش مامۆستا و (فەقێ) هەبوون زۆربەی مزگەوتەکان مەلا یان هەبوو .

شۆڕشی ئەیلول هۆکارێکی سەرەکی بوو بۆ فێربوونی شێوە زاراوەکان و لەیەک نزیک بوونەوەی هەموو لەهجە (زاراوە) کوردیەکان، بۆ نمونە پێشمەرگەیەکی (زاراوەی) بادینی زۆر بەباشی لەگەڵ پێشمەرگەیەکی هاورێی کە زاراوەی سۆرانی بوو دەدوا و لەیەکتر حاڵی دەبوون بەهەمان شێوەش (فەیلی) و (هەورامی) و (سۆرانی) و (بادینی) تێکەڵاوی یەکتر بوون و لەیەکتر حاڵی دەبوون، هەروەکو

هەواڵنامەی کتێب

برا لەناو یەک سەنگەر بەرگریان لە ئامانجە پیرۆزەکانی خۆیان دەکرد، هیچ جیاوازی نەبوو لەنێوان تیرەو هۆز و عەشیرەتەکان .

هەروەکو پێشتر ئاماژەم پێ دا لەشکری شۆڕشگێری کوردستان لە سێ لەشکر پێک هاتبوو، بەسەرپەرشتی سەرۆک مەلا مستەفا بارزانی[1]. باسی پێکهاتەی لەشکر و هێز و بەتالیۆن و لقەکان دەکەم و ناوی سەر لەشکر و ئامر هێز و جێگرەکان و بەرپرسی بەشەکانی هەندیک لە هێزەکان دەکەم، هەروەها ناوی ئامر بەتالیۆن و سەرلقەکانیش بە ئەمانەتەوە دەخەمە بەرچاوی خۆێنەرانی بەڕێز.

لە چاپی یەکەم ناوی هەندێک لە سەرلقەکانم لەبەر دەست نەبوو ، لەدوای بەدوا داچوون بە هاوکاری ئەو پێشمەرگە دێرینانەی لە ژیان ماون ناوی بەشێکی ترم دەست کەوت لە چاپی دووەم تۆمارم کردوون ، بێگومان لەوانیە هەندێك لەیاد کرابن داوای لێبووردن یان لێ دەکەم ،

پیکهاتەی شۆڕشی ئەیلول لەڕووی پێکهاتەی سەربازی بەچوار قۆناغ تێپەڕ بوو، قۆناغی سەرەتای شۆڕش لەسالی ١٩٦١ تا ساڵی ١٩٦٣ من زانیاریم لەسەر نیە بۆیە باسی ناکەم . ئەوەی زانیاریم لەسەرهەیە لەساڵی ١٩٦٥ تا ساڵی ١٩٧٥ کە (٣) سێ قۆناغە.

قۆناغی یەکەم لەساڵی ١٩٦٤ تا ساڵی ١٩٧٠

قۆناغی دووەم لەساڵی ١٩٧٠ تا ساڵی ١٩٧٤

هەواڵنامەی کتێب

قۆناغی سێیەم لە ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

جەنابی سەرۆک بارزانی فەرماندەی گشتی لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان بوو تا توانای هەبوو خۆی سەرپەرشتی دەکرد . کاک ئیدریسی[2] هەمیشە لە یادیش هاوکاری دەکرد.

---

(١) مستەفا محەمەد عەبدولسەلام ناسراو بە مستەفا بارزانی(١٩٠٣ـ ١٩٧٩) : لەدایکبووی گوندی بارزان -مێرگەسور-هەولێر، ساڵانی ١٩٤٣ـ ١٩٤٥سەرکردەی شۆڕشی دووەمی بارزانی کردووە، ساڵی ١٩٤٥سەرۆکی لێژنەی ئازادی بووە، ساڵی ١٩٤٥لەدوای نسکۆی شۆڕشی دووەمی بارزان ڕوو لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەکات، ساڵی ١٩٤٦بە پلەی جەنەڕاڵ لە سوپای کۆماری دیموکراتی کوردستان خزمەتی کردووە، ساڵی ١٩٤٦سەرۆکی پارتی دیموکراتی کورد (کۆنگرەی یەکەم) بووە، ساڵی ١٩٤٧فەرماندەی گشتی ڕێڕەوی بەرەو یەکێتی سۆڤێتی بە ئەستۆ گرتووە، ساڵی ١٩٥١سەرۆکی پارتی دیموکراتی کورد (کۆنگرەی دووەم)، ساڵی ١٩٥٣سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان ـ عێراق (کۆنگرەی سێیەم)، ساڵی ١٩٥٨گەڕاوەتەوە باشووری کوردستان، ساڵی ١٩٥٩سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان ـ عێراق (کۆنگرەی چوارەم)، ساڵی ١٩٦٠سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆنگرەی پێنجەم)، ساڵانی ١٩٦١ـ ١٩٧٥فەرماندەی گشتی هێزەکانی پێشمەرگەی شۆڕشی ئەیلول، ساڵی ١٩٦٤سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆنگرەی شەشەم)، ساڵی ١٩٦٦سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆنگرەی حەوتەم)، ساڵی ١٩٧٠سەرۆکی پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆنگرەی هەشتەم)، ساڵی ١٩٧٥لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول سەرەتا ڕوو دەکاتە شانشینی ئێران و دواتر بۆ چارەسەری نەخۆشی ڕوو دەکاتە ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا.

(٢)ئیدریس مستەفا محەمەد ناسراو بە ئیدریس بارزانی(١٩٤٤-١٩٨٧) : لە دایکبووی هەولێر، ساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٦٦فەرماندەیی داستانی هەندرێنی کردووە، ساڵی ١٩٧٠لە کۆنگرەی

هەشتەمی پارتی دیموکراتی کوردستان بە ئەندامی مەکتەبی سیاسی هەڵبژێراوە، ساڵی ١٩٧٠لە شاری بەغدا لە هەوڵێکی تیرۆر ڕزگاری بووە، ساڵی ١٩٧٥لە دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕوودەکاتە شانشینی ئێران، ساڵی١٩٧٦ لە کۆنفرانسی بەڕلین وەك ئەندامی مەکتەبی سیاسی لە سەرکردایەتی کاتی هەڵبژێراوە، ساڵی ١٩٧٩لە کۆنگرەی نۆیەمی پارتی دیموکراتی کوردستان بە ئەندامی مەکتەبی سیاسی هەڵبژێراوە، لە ڕێککەوتی ١ ٣١ ١٩٨٧لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کۆچی دوایی دەکات.

هەواڵنامەی کتێب

لەشکری یەک

سنووری چالاکی لەشـکری یەک

لەشکری یەک سنوورەکەی لەزێی گەورە دەسـتی پێ دەکرد تا زێی دیجلەو ڕووباری خابوور و فیشـخابور، بەشـێک لە پارێزگای موسڵ و هەموو پارێزگای دهۆک و قەزاکانی دەگرتەوە، بەدرێژایی سنووری (تورکیا) و بەشێک لە (سـوریا). ئەوەی ئێمە دەمانەوێ باسـی بکەین شـێوەی پێکهاتەی سەربازییە لەساڵی ١٩٦٥ تا سـاڵی ١٩٧٥.

لەشـکری یەک لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

کاتی بارزانی نەمر خۆی و نزیکەی (٤٠٠) پیشمەرگە لە ناوچەی بارزان گەیشتە بادینان و بەشێک لە ناوچەی بادینان ئازاد کرا و لەشکری یەکی لێ تەشکیل کرا و لەساڵی ١٩٦١زیاتر پەرەی پێدرا بەوشێوەی خوارەوە بوو:

خوالێخۆشبوو(ئەسـعەد خۆشـەوی[١]) سـەر لەشـکر و (مەلا حەمدی عبدالمجید) جێگری بوو ،(مامۆستا مەلا ساڵح) بەرپرسی دارایی لەشـکر و (محەمەد عەلی یونس) بەرپرسی ئیدارەی لەشـکر و (مسـتەفا حسن ئامێدی[٢]) بەرپرسی مخابەرە بوو ، اسماعیل سعید و سلیم علی بێتاس و عبدالله دەروێش علی مخابری لەشکر بوون ، (دکتۆر حەنا) و (دکتۆر موش) سـەرپەرشـتی بەشـی تەندروسـتی سنووری لەشـکریان دەکـرد خوالێخۆشـبوو (سـەید ساڵح[٣]) سـەرپەرشـتی هێزی پاڵپشـتی (اسـناد) ی لەشـکری دەکرد.

هەواڵنامەی کتێب

---

(١) ئەسعەد خۆشەوي(١٩١٧-١٩٧٧) : لەدایکبووی گوندی سێلکی – مێرگەسۆر- هەولێر، ساڵی ١٩٤٣بەشداری شۆڕشی دووەمی بارزانی کردووە، ساڵی ١٩٤٥لەدوای نسکۆی شۆڕشی دووەمی بارزان ڕووی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانی کردووە، ساڵی ١٩٤٦بەشداری لە سوپای کۆماری دیموکراتی کوردستانی کردووە، ساڵی ١٩٤٧ئەندامی ئەنجومەنی دری بووە، ساڵی ١٩٤٧بەشداری لە ڕێڕەوی بەرەو یەکێتی سۆڤیەتی کردووە، ساڵی ١٩٥٨گەڕاوەتەوە باشووری کوردستان، ساڵی ١٩٦١بەشداری لە شۆڕشی ئەیلولی کردووە، ساڵی ١٩٦٢فەرماندەی لەشکری یەکی بادینان بووە، ساڵی ١٩٧٥لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕوو دەكاتە شانشینی ئێران و لە ساڵی ١٩٧٧هەر لەوێ کۆچی دوایی دەكات و ئەسپاردەی خاك كراوە.

(٢) مستەفا حسێن محەمەد باپیر (مدیر) ناسراو بە مستەفا ئامێدی: لە ساڵی ١٩٣٩لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٥٦-١٩٥٧ بەشداری لە خولێکی بێتەلی کردووە، پاش ٦مانگ وەك بەرپرسی بێتەلی بنکەی پۆلیسی سیرێ – ئامێدی دەستنیشانکراوە، ساڵی ١٩٥٩پەیوەندي بەڕیزەکانی پارتییەوە کردووە و ساڵی ١٩٦١بە بێتەلەوە پەیوەندي بە شۆڕشەوە کردووە.

(٣) ساڵح عەبدولخالق ڕەشید ناسراو بە سەید ساڵح بەرواري(١٩٣١-١٩٩٢): لەدایکبووی دهۆك، لەساڵی ١٩٥٩لە سوپای عێراق بە پلەي عەریف کاری کردووە، ساڵی ١٩٦٢پەیوەندي بە ڕیزەکانی شۆرش کردووە، ساڵی ١٩٧٠بووەتە ئەندامی لێژنە ناوچەی ئامێدی، ساڵی ١٩٧٤کراوە فەرماندەی هێزی پشتیوانی (اسناد)، ساڵی ١٩٧٥دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول

هێزەکانی لەشکری یەک لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

هێزی زاخۆ ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

(شەهید عیسا سوار[١]) ئامر هێز و (ڕەمەزان عیسا) جێگری بوو (شەفیق محۆ سعدوڵا) و (أحمد علی سمۆ) هەر یەکەو ماوەیەك بەرپرسی ئیدارە و دارایی بوون و (محەمەد خالد بۆسەلی[٢]) سەرلقی ئیسناد بوو، (حاجی حیدر سولیمان عەبدی) و (محمود شەمۆ یەزیدی) هەریەکەو ماوەیەك سەرلقی بارەگای هێز بوون ، (عریف سالح رشید أحمد) بەرپرسی مخابەرەی هێزی زاخۆ بوو ،

بەتالیۆنەکانی هێزی زاخۆ

أ- بەتالیۆنی یەك

شەهید عەلی هالۆ[٣] ئامر بەتالیۆن بوو لەدوای ئەو (عەریف دەروێش_سندی[٤]) جێگای گرتەوە ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ -علی ڕەشۆ جوندی

٢ -عمر علی هالۆ

٣ - أحمد تەیار اسماعیل

هەواڵنامەی کتێب

ب- بەتالیۆنی دوو

شەهید سەید عەبوش سلێڤانی ئامر بەتالیۆن بوو ، ڕەمەزان سالح جێگری بوو، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - اسماعیل حاجی بەدری

ئاوارەی وڵاتی ئێران بووە، لەساڵی ١٩٧٦ گراوە بە بەرپرسی لێژنە ناوچەی ئامێدی، ساڵی ١٩٧٩ کارگێڕی لقی ڤ دهۆك بووە، لەساڵی ١٩٨٨ بەشداری لە داستانی خواکوڕك کردووە، ساڵی ١٩٨٩ لە کۆنگرەی دەیەمی پارتی دیموکراتی کوردستان بووەتە ئەندامی یەدەگی کۆمیتەی ناوەندی پارتی، لە ڕاپەڕینی ١٩٩١ بەشداری کردووە، لەساڵی ١٩٩٢ لە دهۆك کۆچی دوایی کردووە.

(١) عیسا سوار عیسا(١٩٢٥- ١٩٧٤) : لەدایکبووی هەولێر، دیبلۆمی کشتوکاڵی لە یەکێتی سۆڤیەت وەرگرتووە، بەشداربووی شۆڕشی دووەمی بارزان ساڵی ١٩٤٣ و شۆڕشی ئەیلول ساڵی١٩٦١، لە شەڕەکانی شۆڕشی دووەمی بارزان- کۆماری دیموکراتی کوردستان- یەکێتی سۆڤیەت- داستانی عەینزالە- گەلی زاخۆ و مەتین- شەڕی ئاڤگەنی لە بادینان بەشداربووە، فەرماندەی هێزی زاخۆ بووە. لە ساڵی ١٩٧٤ دووجار بریندار بووە و لە ساڵی ١٩٧٥ شەهید بووە.

(٢) محەمەد خالید ئەحمەد ناسراو بە محەمەد خالید بۆسەلی، لەدایکبووی ساڵی ١٩٤٥ زاخۆ - دهۆك، لە دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول خێزانی ئاوارەی سوریا دەبێت و دوای بۆ کوردستانی باکوور دەیانبات، بەشداری لە شۆڕشی گوڵان کردووە.

(٣) عەلی هالۆ : لە ساڵی ١٩٦٢ بەشداری داستانی عەینزالەی کردووە، ئەندامی لێژنەی ناوچەی زاخۆ بووە.

(٤) عەریف دەروێش سندی لە ساڵی ١٩٦١ پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە.

٢ - فەرحان عبدالله علی

٣ - مەلا تەها حاجی تاهیر

ج - بەتالیۆنی سێ

علی علی سێوەدین کۆچەر ئامر بەتالیۆن بوو بۆزێ أحمد علی جێگری بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - سعید حاجی محمود بۆسەلی

٢ - سمۆ سالح سەعدۆ سندی

٣ - ڕەمەزان میرزا ابراهیم گولی

د - بەتالیۆنی چوار

عبدالقادر حسین محمد ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون :

١ - حسین عبدالکرم ڕەشۆ سلێڤانی

٢ - موسا أحمد بەشار سندی

٣ - أحمد سمێ أحمد سندی

هەواڵنامەی کتێب

ه - بەتالیۆنی پێنج

(أحمد عبدالله شانە) ئامر بەتالیۆن و (علی تاها قومری) جێگری بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - شوکت بریندار قومری

٢ - ڕەمەزان رشید مستەفا

٣ - سولیمان محمود ابراهیم بامەرنی

٤ - نعمان حاجی مەروان تاها

هێزی دهۆک لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

(عەلی خەلیل خۆشـەوی[1]) ئامر هێز و (عەبدولڕەزاق گەرماوی) جێگری بوو،(عەبدوڵا ڕێکانی) و (سالح تاهیر زێوەیی) سـەرلقی ئیسـناد بوون ، (عبدالله حجی گەرماوی) کاتبی هێز بوو ، (محمد حسن عەبۆ) بەرپرسی دارایی هێز بوو ، (دکتۆر محمد علی عمر) سەرپەرشتی نەخۆشخانەی هێزی دەکرد ، (رشید حسین کانی گولانی) سەرپەرشتی بەشی هەندەسەی هێزی دەکرد ، (قاسم مەلا تەیب) و (اسماعیل ئامێدی) و (محمد امین سعدی) بێتەلی هێز بوون ، (حسین شێخۆ بارزانی) سەرلقی بارەگای هێز بوو .

بەتالیۆنەکانی هێزی دهۆك

أ- بەتالیۆنی یەك

اسماعیل محمد دۆسکی ئامر بەتالیۆن بوو ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١-بکر ناوخۆش کۆچەر

٢-خالید مستەفا قەساری

٣- غازی موسا کۆچەر

٤- حامد حجی جانگیر

هەواڵنامەی کتێب

(١)عەلی خەلیل خۆشەڤی(١٩٢٥-٢٠١١) : لەدایکبووی هەولێر، لە گوندی سێلکێ لەدایکبووە، خەلیل خۆشەڤی باوکی لە ساڵی ٩٣٥ ز لەلایەن ڕژێمی عێراقەوە شەهید کراوە و خۆشەوی برای لە شەڕی مەل قەرەنی شەهید بووە، یاوەری بارزانی نەمر بووە بۆ یەکێتی سۆڤیەت، لە ڕوسیا بەشی سیاسەتی لە خوێندنگەی پارتی کۆمونیستی یەکێتی سۆڤیەت (پارتی سکولان) خوێندووە و لە ساڵی ٩٥٩ ز لەگەڵ هەڤاڵانی گەراوەتەوە بۆ عێراق، لە ١١ ٩ ١٩٦١ز لە گوندی سێلکێ مامۆستا بووە و دواتر بەشداری شۆڕشی کردووە و لە ساڵی ٩٦٢ ز لەسەر فەرمانی مەلامستەفا بارزانی بووە بە فەرماندەی هێز لە دهۆك سەربە لەشکری ئەسعەد خۆشەوی لە ناوچەی بادینان. بەشداری لە داستانی ٤٨ڕۆژەی چیای مەتین لە زاخۆ کردووە و تاکو ساڵی ٩٧٠ ز لەسەر ئەرکی خۆی مایەوە و، دوای ڕێککەوتنی ١ ی ئازاری ساڵی١٩٧٠ز پۆستی فەرماندەی فەوجی پێسپێردرا. لە ساڵی ٩٧٥ ز ئاواری ئێران دەبێت لە نەغەدە و دواتر لە کەرەج بووە و، لە ئەیلولی ساڵی ٩٧٥ ز لەگەڵ مەلامستەفا بارزانی و دکتور شەفیق قەزاز دەچێتە ئەیالەتی مینیسۆتای ئەمریکا کە بارزانی نەمر لە نەخۆشخانەی مایۆ کلینیکی شاری ڕۆچستەر پشکنینیان بۆ کرد، بەشداری شۆڕشی گوڵانی کردووە تاکو ساڵی ١٩٩١ز دواتر نەیتوانیوە درێژە بە خەباتی پێشمەرگایەتی بدات و لە ١٦ ٨ ١٩٩٦ز لە یۆبیلی زێرینی پارتی دیموکراتی کوردستاندا میدالیای بارزانی نەمری پێ بەخشراوە و لە ڕۆژی ٢١ ١ ٢٠١١ز کۆچی دوایی کردووە.

ب -بەتالیۆنی دوو

(فارس کورەمارکی[١]) ماوەیەك و (جاسم شاهین) ماوەیەك ئامر بەتالیۆن بوون، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - شفیق حجی حسن کۆرەماری

٢ - قادر موسا گەرباسکی

٣ – شەهید سولیمان بەندی

٤ – یەحیا کۆڤلی

ج -بەتایۆنی سێ

(شەهید حسن علی گەرماوی) ماوەیەك و (قادر نوری ئالەکی) ماوەیەك ئامر بەتالیۆن بوون ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – حەمۆ عبدالکریم کەمۆکی

٢ – شێخ سلام شێخ سەدیق دەرگەلی

٣ - بەدەل رشید مار یونس

هەواڵنامەی کتێب

د -بەتلیۆنی چوار

(محەمەد حەسەن باجەلوری[٢]) ئامر بەتالیۆن بوو ، (تاهیر نەعمان سەمەد کۆچەر)جێگری بوو، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون :

١ – تاهیر محمد بناڤی

٢ – سعدی عوسمان گەرماوی

٣ – عادل سلیم گولی

٤ - مستەفا عبدالقادر بناڤی

---

(١) فارس کۆرەمارکی: لەسەرەتای دەستپێکی شۆڕش ئەیلول پەیوەندی بە ڕیزەکانی شۆڕش کردووە، لە کۆنگرەی شەشەمی پارتی دیموکراتی کوردستان لە ساڵی ١٩٦٤بە ئەندامی لیژنەی چاودێری و پشکنین هەڵبژێردراوە.

(٢) محەمەد حەسەن باجلوری لەساڵی ١٩٣٢ لە گوندی باجلور- دهۆك لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٥٨پەیوەندی بە ڕیزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان کردووە، لەساڵی ١٩٥٩بوویتە ئەندامی پارتی، لەساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە شۆڕش دەکات و دەبێتە پێشمەرگە، لەچەندین شەڕ بەشداری کردووە، لەساڵی ١٩٦٧بەشداری لە خولێکی سەربازی کردووە لەسەر چەکی قورس، لەساڵی ١٩٧٤کراوە بە فەرماندەی بەتالیۆنی ٤ی هێزی گوروەشین، دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول ئاوارەی ئێران دەبێت، لەساڵی ١٩٨٣لە شنۆ (ڕۆژهەڵاتی کوردستان) شەهید کرا.

هێزی ئامێدی لەساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

(سەلیم ئەسعەد خۆشەوی[١]) ئامر هێز بوو، (ئەحمەد شانە[٢]) ماوەیەک و (ملازم بابەکر زێباری[٣]) ماوەیەک جێگری ئامر هێز بوون،(علی مستەفا اسماعیل) بەرپرسی قەڵەمی هێز بوو ، (نایف احمد ئەرگۆشی) و (محمد أحمد اسماعیل) و (مستەفا چاوشین) مخابری هێز بوون ، (عەریف سەعید مائی) سەرلقی ئیسنادی هێز بوو.

بەتالیۆنەکانی هێزی ئامێدی

أ - بەتالیۆنی یەك

(تەیمەز ئارەب[٤] مزوری) ئامر بەتالیۆن بوو ، (فیسەل حسن نزارکی) جێگری بوو ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

---

(١) سەلیم ئەسعەد خوشەوی: لەدایکبووی هەولێر، ساڵی ٩٤٧ ١ز ئاوارەی شانەدەر، بلێ و سەفتێ بووە، لە ساڵی ٩٦١ ١ پەیوەندی بە ڕێزەکانی پێشمەرگە کردووە وەکو پاسەوانی تایبەتی مەلامستەفا بارزانی بووە، ساڵی ١٩٦٤ئامر هێزی ناوچەی ئامێدی سەر بە لەشکری یەك بووە، ساڵی ١٩٨٦ئامێر هێزی خەبات لە ناوچەی زێوە بووە، ساڵی ١٩٦١بەشداری شەڕی زاوێتە کردووە و بە هۆی ساچمەی تفەنگ بریندار بووە، ساڵی ١٩٦٢بەشداری شەڕەکانی سیدەکان و بالەکایەتی ، سۆران ، دۆڵە ڕەقە ، چیای سەفین و ناوچەی سلیمانی کردووە، ساڵی ١٩٧٤بەشداری شەڕی گەلی دهۆکی کردووە، لە ساڵی ١٩٦٩ئەندامی لێژنەی ناوچەی ئامێدی سەر بە لێژنە لقی ١بووە، ساڵی ١٩٧٠ئامر فەوجی ٣ی پاسەوانی سنوور بە پلەی نەقیب لە فڕۆکەخانەی بامەڕنێ، ساڵی ٩٧٥ ١ز ئاوارەی ئێران لە شاری کەرەج بووە، نوینەری کونگرەکانی ٦، ٩و ١٣ی پارتی بووە، بەشداری شۆڕشەکانی ئەیلول و شۆڕشی گوڵان و ڕاپەڕینی کردووە، ساڵی ١٩٩١ئامر هێزی خەبات بۆ ماوەی یك ساڵ و نیو لە سپیلك و دواتر لە پیرمام بووە، لە ساڵی ٢٠١٠لە کۆنگرەی ٣ ی پارتی دیموکراتی کوردستان مەدالیای بارزانی نەمری وەرگرتووە.

(٢) ئەحمەد شانە هروری(١٩٢٦ ٢٠٠٤)، لەدایکبووی دەڤەری بەرواری باڵا – دهۆك، لەساڵی ١٩٤٣پەیوەندی بە پارتی هیوا کردووە، لەساڵی ١٩٤٦لەکاتی دامەزراندنی پارتی دیموکراتی کوردستان، پەیوەندی پێوە کردووە، لەساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە و پلەی سەرقولی وەرگرتووە، دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول ئاوارەی وڵاتی ئێران دەبێت، بە دەستپێکردنی شۆڕشی گوڵان ناوبراو پەیوەندی بە شۆڕش دەکاتەوە و ئەو کاتە پلەی ئامر هێز بووە، لەدوای ڕاپەڕین دەگەڕێتەوە کوردستان و لە دهۆك نیشتەجێ دەبێت.

(٣) بابەکر بەدرخان شەوکەت ناسراو بە ملازم بابەکر زێباری: لەدایکبووی ساڵی ١٩٤٧- مووسڵ و لە خولی ٤٩ ی کۆلێژی سەربازی بەغدا لەساڵی ١٩٧٠دەرچووە، لەساڵی ١٩٩١تاکو ٢٠٠٣بەرپرسی سەربازی دەڤەری دهۆك و موسڵ بووە، ڕاوێژکاری سەربازی بووە لە وەزارەتی بەرگری عێراق لەساڵی ٢٠٠٤؛ اللواء فاروق ابراهیم شریف، الضباط الکورد فی جیش العراقی، الجزء الاول، ٢٠١٤)، ص ٢١٢

(٤) تەیمەز ئارەب قەتران: لەدایکبووی سالی ١٩٢٤، خەڵکی گوندی سێلکێ (هەولێر، مێرگەسۆر،سێلکێ) لە هۆزی مزووری، باوکی لە بەشداری شۆڕشی دووەمی بارزان بووە و شەهید دەبێت. خۆشی لە شۆڕشی دووەمی بارزان بەشداری کردووە. لە دوای نسکۆی شۆڕشی دووەمی بارزان ئاوارەی ڕۆژهەلاتی کوردستان بووە، بەشداری لە ڕێڕەوی ساڵی ٩٤٧ ١ز بەرەو

هەواڵنامەی کتێب

١ – همزه سالح كريم

٢ – ميرخان حجى ميرخان

٣ – أنور كريم محمد

٤ – تاهير احمد مەسيحا

٥ – حميد فيزالله عمر سندى

ب – بەتاليۆنی دوو

(محمد تاهير رشيد نێروەیی) ئامر بەتاليۆن بوو، (سەبری رشيد سالح محمود) جێگری بوو، (ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – محمد أمين حجى جاسم

٢ - فيزالله رشيد محمد موسا

٣ – محمد حسن عوسمان

٤ – تاهير عبدالله خليل

٥ – مەم بابێزدين سفر

هەواڵنامەی کتێب

ج - بەتاليۆنی سێ

(محمد على حسين بناڤى) ماوەيەك و (سعيد عبدالوهاب) ماوەيەك ئامر بەتايۆن بوون، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - شعبان غفار عبدالله بێدۆهيى

٢ - محمود ابابكر حسن هرورى

٣ - حەيران سالح سوليمان نورمائى

د- بەتاليۆنی چوار

(أحمد عبدالله شانه) ئامر بەتاليۆن و (على تاها قومرى) جێگرى بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – شوكت بريندار قومرى

يەكێتی سۆڤيەت بە سەركردايەتی مەلا مستەفا بارزانی بووە، لە رۆژی ١٦ ی ئابی ١٩٩٦ از لە چوار چێوەی ئاهەنگەكانی یۆبیلی زێڕیندا سەرۆك مەسعود بارزانی میدالیای بارزانی نەمری پێ بەخشرا، لە رۆژی ٥ ٨ ٢٠١٤ز بە نەخۆشی كوچی دوایی كردووە.

٢ - رەمەزان رشید مستەفا
٣ - سولیمان محمود ابراهیم بامەرنی
٤ - نعمان حاجی مەروان تاها

هەواڵنامەی کتێب

هێزی ئاکرێ و شـێخان لەساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

خوالێخۆشبوو (حسـۆ میرخان دۆلەمەری[١]) ئامر هێز بوو . (شـەهید شوکر عەبدال شـێخکی) جێگری بەشی عەسکەری بوو ، (محۆ گەبەرکی) جێگری بەشی ئیداری بوو ، دکتۆر (ئیشۆ) دکتۆری هێز بوو ، (محمود ڕەمۆ) و (زکری نێروەیی) و(یونس محمد أمین) هەریەکەو ماوەیەك بەرپرسی مخابەرەی هێز بوون . (حسن عیسا ئەسپینداری) بەرپرسی بەشی تۆپخانەی هێز بوو ، (عبدالعزیز بەرواری و محمد بەرواری) لە بەشی ئیسنادی هێز بوون ، (حاکم نعمان حجی رشید ئاکرەیی) حاکمی هێزز بوو . (مەلا تاهیر ڕەشاوەیی) و (محمد حسن بامەڕنی) لە بەشی قەڵەمی هێز بوون . (وەیسی بانی) سەرلقی تایبەتی بارەگای هێزی عەقرەو شێخان بوو ،

بەتالیۆنەکانی هێزی عەقرەو شێخان

أ - بەتالیۆنی یەك

شەهید تەیمور عەبدال شێخکی ئامر بەتالیۆن بوو دوای شەهید بوونی نوری عەبدال شێخکی جێگای گرتەوە . ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

هەواڵنامەی کتێب

١ – یوسف محمد سینەم
٢ - تەیار عەبدال شێخکی
٣ – کیتان کۆخی

ب - بەتالیۆنی دوو

ساڵح نەرمۆ یەزیدی (ئێزدی) ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - سماعیل موسا ابراهیم شلی

---

(١) حسۆ میرخان ئەحمەد ناسراو بە حسۆ دۆلەمەری(١٩٢٣-١٩٩٦) : لەدایکبووی هەولێر، ساڵی ١٩٤٣پەیوەندی بە شۆڕشی دووەمی بارزانی کردووە، ساڵی ١٩٤٥لەدوای نسکۆی شۆڕشی دووەمی بارزان ڕووی کردووتە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ساڵی ١٩٤٦لە سوپای کۆماری دیموکراتی کوردستان خزمەتی کردووە، ساڵی ١٩٤٧بەشداری لە ڕێڕەوی بەرەو یەکێتی سۆڤیەتی کردووە. ساڵی١٩٥٤ بەکالۆریۆسی لە ئەندازیاری ڕێگا و بان وەرگرتووە، ساڵی ١٩٥٩گەڕاوەتەوە باشووری کوردستان، ساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە ڕیزەکانی شۆڕشی ئەیلول کردووە، ساڵی ١٩٧٥لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕوو دەکاتە شانشینی ئێران. ساڵی ١٩٩٣لەلایەن سەرۆك مەسعود بارزانی میدالیای بارزانی نەمری پێبەخشراوە.

٢ - ئەمین بالتەیی

٣ - شەهید علی عەبۆ ، لەدوای ئەو (حسێن عەبۆ جێگای گرتەوە

٤ - شەوکەت عابد مزوری باڵا

ج - بەتالیۆنی سێ

یوسف علی ئەسپینداری ئامر بەتالیۆن بوو مستەفا حەسۆ جێگری بوو، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - سعید اسماعیل ئەسپینداری

٢ – یوسف خلیل سواری

٣ – خالید عمر ئاغا چەمانکی

٤ – حجی موسا گەڤەرکی

د - بەتالیۆنی چوار

حاجی میرخان دۆلەمەری[١] ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – حاجی سعید علی مێشێ

هەواڵنامەی کتێب

٢ – شەهید سلیمان (میتکی)

٣ – یونس مامێزینی

٤ – خالید شیلی

هـ - بەتالیۆنی پێنج

غازی حاجی مەلۆ ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – محمد شێخ احمد (گەلی ڕمانی)

٢ – سعید حسن مستۆ

٣ – أمین سلیم ئەتروشی

(١) حەجی میرخان ئەحمەد سلێمان ناسراو بە حاجی میرخان دۆلەمەری : ساڵی ١٩٤٠لە هەولێر لەدایکبووە، ساڵی ١٩٦١ پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٦٨فەرماندەی بەتالیۆنی ٣ی هێزی ئاکرێ- شێخان، ساڵی ١٩٧٠فەرماندەی بەتالیۆنی هێزی ئاکرێ، ساڵی ١٩٧١لە فەوجی ڤ پاسەوانی سنوور لە شێخان- یاریدەدەری فەرماندەی فەوج، ساڵی ١٩٧٠بەرپرسی لێژنە ناوچەی ئاکرێ بووە، ساڵی ١٩٧٥لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕوودەکاتە شانشینی ئێران، ساڵی ١٩٧٩پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەی گوڵان دەکات، ساڵی ٢٠١٠لە کۆنگرەی ١٣لەلایەن سەرۆك بارزانی میدالیای بارزانی نەمری پێبەخشرا.

لەشـكری یەک لە قۆناغی دووەم سـاڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤

لەدوای بەیاننامەی ١١ ئادار ١٩٧٠ چوار فەوجی پاسەوانی سنوور (حەرەس حدود) لەسنووری لەشكری یەک پێكهێنران لە (٢٠٠٠) پێشـمەرگەی هەڵبژاردە ، كە دابەش كرانە سەر چوار فەوج:

١ - فەوجی (٣) ی ئامێدی: لە (٥٠٠) پێشـمەرگە پێكهاتبوو كە(٥) (ئامرسریە) و (١٨) (ئامر فەسیل) و (٩) (مفەوەز) و (٦)(رەئیس عورەفا سریە)و (٢٩) (عەریف) و (٧٤) (نائب عەریف) و(١٢٤) (حەرەسی یەک خەت)بوون (سەلیم ئەسعەد) ئامر(فەوج) بوو،

٢ - فەوجی (٤) ی زاخـۆ: لە (٥٠٠) پێشـمەرگە پێكهاتبوو كە(٥) (ئامرسریە) و (١٨) (ئامر فەسیل) و (٩) (مفەوەز) و (٦)(رەئیس عورەفا سریە)و (٢٩) (عەریف) و (٧٤) (نائب عەریف) و(١٢٤) (حەرەسی یەک خەت)بوون، (شـەهید عیسـا سـوار) (ئامر فەوج) بوو .

٣ - فەوجی (٨) ی دهۆک: لە (٥٠٠) پێشـمەرگە پێكهاتبوو كە(٥) (ئامرسریە) و(١٨) (ئامر فەسیل) و (٩) (مفەوەز) و (٦) (رەئیس عورەفا سریە)و (٢٩) (عەریف) و (٧٤) (نائب عەریف) و(١٢٤) (حەرەسی یەک خەت)بوون، (عەلی خەلیل) ئامر (فەوج) بوو.

٤ -فەوجی (٩) ی شـێخان: لە (٥٠٠) پێشـمەرگە پێكهاتبوو كە(٥) (ئامرسریە) و(١٨) (ئامر فەسیل) و (٩) (مفەوەز) و (٦) (رەئیس عورەفا سریە)و (٢٩) (عەریف) و (٧٤) (نائب عەریف) و(١٢٤) (حەرەسی یەک خەت) بوون، خوالێخۆشبوو(حسـۆ میرخان دۆڵەمەری) ئامر فەوج بوو . ئەو پێشمەرگانەی تری لەشـكری یەک ئەوەی كاتی خۆی (وەزیفەی حكومی) هەبوو گەڕانەوە سـەر وەزیفەكانی خۆیان و ئەوانی تریش وەكو جاران لەناو لەشـكر لەشـوێنی خۆیان مانەوە و مانگانە یارمەتی دەدران و لەكاتی پێویسـت ئامادە دەبوون.

هەواڵنامەی كتێب

لەشـكری یەک لە قۆناغی سـێیەم سـاڵی١٩٧٤و ١٩٧٥

لەدوای هەڵگیرسـانەوەی شـەڕ لە سـاڵی ١٩٧٤ فەوجەكـانـی پاسەوانی سنوور (حەرەس حـدود) هەڵوەشـانەوە و لـەشـكری یەک پێكهێنرایەوە وەكو جاران لەگـەڵ هەندێک گۆڕانكاری ، لە هێزی ئاكرێ و شـێخان كرا بە دوو هێز هەروەها هێزی (حەمرینیش) لـە سـاڵی ١٩٧٠ لەسنووری بادینان پێكهێنرابوو.

هێزی شـێخان لەساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

هەروەکو قۆناغی یەکەم خوالێخۆشبوو(حسـۆ میرخان دۆلەمەری) ئامر هێز بوو .

بەتالیۆنەکانی هێزی شێخان

أ - بەنتالیۆنی یەك

(نوری عەبدال شێخکی) ئامر بەتایۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – کیتان کۆخی

٢ – تەیار عەبدال شێخکی

٣ – عبدالله سعید ئاغا خرابەیی

٤ – یوسف محمد سینەم

ب - بەتالیۆنی دوو

ساڵح نەرمۆ یەزیدی (ئێزدی) ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - اسماعیل موسا ابراهیم شلی

٢ - ئەمین بالتەیی

٣ - شەهید علی عەبۆ، لەدوای ئەو (حسێن عەبۆ)جێگای گرتەوە

٤ - شەوکەت عابد مزوری باڵا

هەواڵنامەی کتێب

ج - بەتالیۆنی سێ

یوسف علی ئەسپینداری ئامر بەتالیۆن بوو مستەفا حەسۆ جێگری بوو، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون

١ - سعید اسماعیل ئەسپینداری

٢ – یوسف خلیل سواری

٣ – خالید عمر ئاغا چەمانکی

٤ – حجی موسا گەڤەرکی

د - بەتالیۆنی چوار

حاجی میرخان دۆلەمەری[1] ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – حاجی سعید علی مێشێ

٢ – شەهید سولیمان (میتکی)

٣ – یونس مامێزینی

هـ - بەتالیۆنی یەکی بەرگری مللی ، وەیسی بانی ئامر بەتالیۆن بوو.

و - بەتالیۆنی دووی بەرگری مللی ، خالید شلی ئامر بەتالیۆن بوو.

هێزی ئاکرێ لەساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

ماوەیەک خوالێخۆشبوو(زوبێر مەحموود ئاغای زێباری) ئامرهێز بـوو لەدوای ئەویش (تەتەر زێباری) بووە ئامر هێز.

هەواڵنامەی کتێب

بەتالیۆنەکانی هێزی ئاکرێ

أ - بەتالیۆنی یەك

شەهید فەیزۆ سلیم خان ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – مهدی سلیم خان زێباری

٢ – جادر تەها حافز زێباری

٣ – سلیمان هەرنی

ب - بەتالیۆنی دوو

سعید عەبێ ئامر بەتالیۆن و ، فەقێ أحمد سولیمان جێگری و ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

---

(١) حەجی میرخان ئەحمەد سلێمان ناسراو بە حاجی میرخان دۆلەمەری : ساڵی ١٩٤٠ لە هەولێر لەدایکبووە، ساڵی ١٩٦١ پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٦٨ فەرماندەی بەتالیۆنی ٣ ی هێزی ئاکرێ- شێخان، ساڵی ١٩٧٠ فەرماندەی بەتالیۆنی هێزی ئاکرێ، ساڵی ١٩٧١ لە فەوجی ٩ ی پاسەوانی سنوور لە شێخان- یاریدەدەری فەرماندەی فەوج، ساڵی ١٩٧٠ بەرپرسی لێژنە ناوچەی ئاکرێ بووە، ساڵی ١٩٧٥ لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕوودەکاتە شانشینی ئێران، ساڵی ١٩٧٩ پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەی گوڵان دەکات، ساڵی ٢٠١٠ لە کۆنگرەی ١٣ لەلایەن سەرۆك بارزانی میدالیای بارزانی نەمری پێبەخشرا.

١ - شەهید تێلی خەسرۆ زێباری

٢ - عبدالله هێرۆ باکرمانی

٣ - عزیز شەهیە

٤ - ئادۆ بامەڕنی

ج - بەتالیۆنی سێ

شەهید عبدالله قادۆ ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - سدیق أیوب گوران

٢ - عوبێد سالح گۆران

٣ - ئەلیاس خدر یونس

٤ - تاهیر محمد محمد

٥ - جمال خدر خالید

د - بەتالیونی چوار

مستەفا تاها دۆستەکی ئامر بەتالیۆن بوو ، جادر علی کاولکی جێگری بوو ،ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

هەواڵنامەی کتێب

١ - سعید تاها ئیسلام

٢ - رشید سالح عبدالله نەقەبی

٣ - کمال اسماعیل باسۆ ناسراو بە(بەردۆ هەرکی)

٤ - فەرەج پیرۆ

هـ - بەتالیۆنی پێنج

اسماعیل حجی کادانی ئامر بەتالیۆن بوو ، محمد باپیر مستەفا جێگری بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون،

١ - خوالێخۆشبوو سلیمان محۆ عباس

٢ - خوالێخۆشبوو محمد ڕەمەزان محمد

٣ - خوالێخۆشبوو محمد تاهر اسماعیل حجی

هێزی حەمرین لە ساڵی١٩٧٠ تا ١٩٧٥

سنووری هێزی حەمرین لە زێی بادینان تا ڕێگای سەرەکی کەلەک - خازر و ڕێگای سەرەکی بەردەڕەش ئاکرێ وڕێگای سەرەکی ئاکرێ - قەندیلی دەگرتەوە. لە ساڵی ١٩٧٠خوالێخۆشبوو(شێخ ئەحمەد)ی سورچی بڕیاری دا سورچیەکانی بادینان ئەوانەی چەکداری ڕژێم بوون چەکەکانیان دابنێن یان لە ناوچەکە بڕۆن هەندێک لە چەکدارەکان فەرمانی جەنابی (شێخ ئەحمەد) یان ڕەت کردەوە لە ئەنجام بوو بە شەڕ لەنێوان لایەنگرانی جەنابی شێخ و ئاژاوەچیەکان و برایەکی شێخ یان شەهید کرد، بۆ هاوکاری(شێخ ئەحمەد) و لایەنگرانی بەتالیۆنی (شەهید عەبدولڕەحیم جەسیم) و بەتالیۆنێکی هێزی سەفین و بەتالیۆنێکی هێزی دەشتی هەولێر و قوەتێکی هێزی باڵەك بە ناوی (هێزی لافاو) بەسەرپەرشتی (عزەت سلێمان بەگ[1]) ڕەوانەی ناوچەکە کران. دوای دەرکردنی ئاژاوەچیان بەتالیۆنەکەی هێزی باڵەک گەڕاوە شوێنی خۆی و ئەوانی تر لەسەر داوای جەنابی (شێخ ئەحمەد) لەناوچەکە مانەوە لەساڵی١٩٧٤ هێزی حەمرین لەو بەتالیۆنانەی ئەوێ پێکهێنرا.

شەهید (عەبدولڕەحیم جەسیم[2]) ئامیر هێز و خوالێخۆشبوو (سەید عومەر سەید نەبی کانی قوڕی) جێگری ئامیر هێز و (حەسەن جەسیم) بەرپرسی ئیدارەی هێز و (خالید حەسۆ گولی) بەرپرسی دارایی و (ئیسماعیل عومەر گولی) بەرپرسی قەلەم و (شوکر مەلا عەبدوڵا) بەرپرسی مخابەرە و (ملازم فوئاد عومەر)[3] بەرپرسی تۆپخانە و (سدیق هۆرەماری) حاکمی هێز بوو (ئیلهام محەمەد شەریف) سەرپەرشتی نەخۆشخانەی هێزی دەکرد .

بەتالیۆنەکانی هێزی حەمرین لە ١٩٧٤ و ١٩٧٥:

أ - بەتالیۆنی تایبەتی بارەگای هێز ،

لە(٩) لق پێک هاتبوو، ئەو بەرێزانەی خوارەوە سەرلق بوون:

١ - شەهید هەمزە سێوێ

٢ - خوالێخۆشبوو هەمزە ڕەسوڵ سورچی

---

(١) عزەت سلێمان بەگ دەرگەلەیی: لە ساڵی ١٩٣٢لە هەولێر لەدایك بووە، لە ساڵی ١٩٤٥چوویتە مەهاباد ، لە ساڵی ١٩٦٣ پەیوەندی بە ڕیزەکانی پێشمەرگە کردووە، لە ساڵی ١٩٦٦فەرماندەی بەتالیۆنی ٤بووە لە بەرەی هەندرین.

(٢) عەبدولڕەحیم جەسیم ئەحمەد: لەدایکبووی ساڵی ١٩٣٠گوندی پێندرۆ - مێرگەسۆر - هەولێر، بەشداری ڕێڕەوی ساڵی ١٩٤٧ز بەرەو یەکێتی سۆڤیەت بە سەرکردایەتی مەلا مستەفا بارزانی بووە،جێگری ئامر هێزی کاوە بووە لە ساڵی ١٩٦٩، لە ساڵی ٩٨٣ ز لە قەندیل شەهید بووە.

(٣) فوئاد عومەر سەعید قادر: ساڵی ١٩٣٦لە سلێمانی لەدایك بووە، بەشداری لە خۆلی (نائب ضابط تموين اعاشه) کردووە و لەساڵی ١٩٦٣پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، لەساڵی ١٩٧٣بەڕووداوی ئۆتومبێل سەر ڕێگای کەرکووك کۆچی دوایی دەکات. (ل ٦٤)

هەوالنامەی کتێب

٣ - خوالێخۆشبوو حسێن کەندەگولی ناسراو بە(حسێن فاتمە خان)

٤ - شـەهید ئەحمەد شـریقە

٥ - شـێخ مەهدی شـێخ ڕەفیع

٦ - حاجی حسێن هەرکی

٧ - حسێن سەعید تەها

٨ - خالد مەجید ئێدلبی

٩ - یەحیا عومەر ئێدلبی

ب ـ بەتالیۆنی کەندەگول

(حەمید ئەفەندی[1]) ماوەیەک و لەدوای ئەویش (عەلی میرۆ زراری) بووە ئامیر بەتالیۆن ، ئەو بەرێزانە سـەر لق بوون:

١ -شـەهید حەمەدئەمین عەزیز زراری

٢ - مزەفەر خاروانی

٣ - کەمال ئاغای ئیفرازی

هەواڵنامەی کتێب

ج - بەتالیۆنی سـەری سـادا

خوالێخۆشبوو (عەریف سەلیم[2]) ئامیر بەتالیۆن بوو. ئـەو بـەرێزانـە سـەرلق بوون:

١ - نەجمەددین مەحموود گاینجی

(١) حەمید حسێن حەمەد ناسراو بە حەمید ئەفەندی : لەدایکبووی ساڵی ١٩٣٤ - هەولێر، ساڵی ١٩٥٩لە پەیمانگای مامۆستایانی هەولێر دەرچووە، ساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە هێزی پیشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٧٥لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕوو دەکاتە شانشینی ئێران، ساڵی ١٩٧٧بەشداری شۆڕشی گوڵان دەکات، ساڵی ١٩٧٩لە کۆنگرەی نۆیەم بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی هەڵبژێراوە. ساڵی١٩٨٨ بەشداری لە داستانی خواکورك دەکات، ساڵی ١٩٨٩لە کۆنگرەی دەیەم بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی هەڵبژێراوە، ساڵی ١٩٩٦لەلایەن سەرۆك مەسعود بارزانی مێدالیای بارزانی نەمری پێبەخشراوە، ساڵی ٢٠٠١لە کابینەی چوارەم بە وەزیری پیشمەرگە دەستنیشانکراوە.

(٢) سەلیم قادر شێخ شێروانی ناسراو بە عەریف سەلیم ١٩٣٦-١٩٩٥): لەدایکبووی هەولێر، لەساڵی ١٩٥٤دەبێتە سەرباز و دوای چەند ساڵ پلەی عەریفی وەردەگرێت، لەساڵی ١٩٥٨پەیوەندی بە ڕێکخستنە نهێنییەکانی پارتی دەکات، لەساڵی ١٩٦٢پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، لەساڵی ١٩٦٥دەکرێتە سەرپەل لە لقی مەلا غەریب مەخموری، لەساڵی ١٩٦٧ دەبێتە سەرلق لە بەتالیۆنی فارس باوە، لەساڵی ١٩٧٢دەبێتە ئامر بەتالیۆنی ١لە هێزی حەمرین، لە دوای نسکۆی شۆڕش ڕووی دەکاتە وڵاتی ئێران بەڵام دوای چەند مانگێك دەگەڕێتەوە کوردستان و بۆ پارێزگای دیوانیە دوور دەخرێتەوە، بەشداری لە ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١دەکات.

٢ - جەعفەر شـێخ شـەروانی

٣ - کاک قادر . داوای لێبووردن دەکەم ناوی باوك و نازناویم لا نەبوو

د ـ بەتالیۆنی گەلی زەنتە

ڕەئیس عورەفا(حسێن تۆڤی) ئامیربەتالیۆن و ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - محەمەد ئیبراهیم گولی

٢ - مسـتەفا مائی

٣ - حاجی ئەحمەد سـورچی

٤ - بەکر سدقی سـورچی

هـ ـ بەتالیۆنی بجیل

(محەمەد عەبدوڵا بامەڕنی) ئامر بەتالیۆن بوو ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - دلۆڤان ساڵح ئامێدی

٢ - ئەحمەد پیرموس

٣ - محەمەد حەسەن سـلێڤانی

لەشکری دوو

لەشـکری دوو لە لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

لەشـکری دوو سنووری لەنێوان زێی گەورە و زێی بچوک هەموو پارێزگای (هەولێر) و دۆڵی (خەلەکان[١]) و(بیتوێن) و (پشـدەری) دەگرتەوە، ماوەیەک خوالێخۆشـبوو (موقەدەم عەزیز ئاکرەیی[٢]) و ماوەیەک (ملازم ڕەشید سـندی)[٣] سـەر لەشـکر بوون (شـەهید معاون دڵشـاد)[٤] ماوەیك و (عبدالرزاق بێتوشی) ماوەیەک جێگری سـەر لەشـکر بوون ، لەسـاڵی ١٩٦٥ لە (٧) بەتالیۆن پێک هاتبوو بەو شـێوەی خوارەوە:

١ - بەتالیۆنی یەکی دەشـتی هەولێر

٢ - بەتالیۆنی دووی حاجی قەلا

٣ - بەتالیۆنی سـێی سـەفین

٤ - بەتالیۆنی چواری پشـدەر

٥ - بەتالیۆنی پێنجی باڵەک

---

(١) خەلەکان : ناحیەێکە سەربە قەزای دوکان سەربە پارێزگای سلێمانی.

(٢) عەزیز ڕەشید ئاکرەیی ناسراو بە موقەدەم عەزیز: لەساڵی ١٩٢٤لە ئاکرێ لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٤٥لە کۆلێژی سەربازی بەغدا دەرچووە، لەساڵی ١٩٧٤پۆستی وەزیری دەوڵەتی وەرگرتووە لە حکومەتی بەعس، ساڵی ١٩٨٠وەك پەنابەر ڕوو دەکاتە وڵاتی سوریا، لەساڵی ١٩٩٨کۆچی دوایی کردووە، ؛ اللواء فاروق ابراهیم شریف، الضباط الكورد فى جيش العراقى، الجزء الاول، ORKA MATBBACILIK(turkey ، ٢٠١٤) ص ٨١. ؛ ساڵی ١٩٤٥بە پلەی مولازمی دووەم کۆلێژی سەربازی بەغدای تەواو کردووە، ساڵی ١٩٥٦ماستەری لە زانستی سەربازی وەرگرتووە، ساڵی١٩٦٢ بە پلەی موقەدەم ڕوکن پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزەکانی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٦٤ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان، ساڵی١٩٦٤ ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە کوردستانی عێراق، ساڵی ١٩٦٦لە کۆنگرەی حەوتەم بە ئەندامی مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان هەڵبژێراوە، ساڵی ١٩٧٠ئەندامی مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆنگرەی هەشتەم)، ساڵی ١٩٧٣واز لە پارتی دیموکراتی کوردستان دەهێنی، ساڵی ١٩٧٧وەزیری گواستنەوە، ساڵی١٩٨٠ پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزەکانی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٨١ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حزبی سۆسیالیستی کوردستان، لەساڵی ١٩٩٨کۆچی دوایی کردووە.

(٣) ڕەشید حاجی بەدری عەبدوڵلا ناسراو بە ڕەشید سندی لە ساڵی١٩٣١ لە گوندی سپینداروکێ سەر بە قەزای زاخۆ لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٥٧لە کۆلێژی سەربازی بە پلەی ملازم دەرچووە، لەساڵی ١٩٦٣پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، دوای دەبێتە سەرلقی شەهدی سدیق لە شوان، لەساڵی ١٩٦٥ئامر هێزی سەفین و سەر لەشکری(٢) لە ناوچەی هەولێر، دوای ئامر هێزی ڕزگاری، ساڵی ١٩٧٤دەبێتە بەرپرسی مەکتەبی عەسکەری، ساڵی ١٩٧٩دێتە ناو حکومەت و لەساڵی ١٩٩١خانەنشین دەکرێت. (ل ٥٩)

(٤) دڵشاد ئەحمەد شەوقی عەبدولقادر: لەساڵی ١٩٣٨لەسلێمانی لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٦٠لە کۆلێژی پۆلیس لە بەغدا دەرچووە، دوای کودەتای ١٩٦٣دەستگیر دەکرێت و دوای ئازاد کردن پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، لە هەڵەبجە، چوارتا و شەقڵاوە سەرلق بووە، لەساڵی ١٩٦٥کرایە جێگری هێزی سەفین، لە ٢١ ی تشرینی دووەمی ١٩٦٥لە دەڤەری شارباژێر بەهۆی لێدانی دەرزییەکی پرۆکائین کۆچی دوایی دەکات.

٦ - بەتالیۆنی شـەشـی بێتواتە

٧ - بەتالیۆنی حەوتی ئاكـۆ

لەشـكری دوو لەسـاڵی ١٩٦٥

لەسـاڵی١٩٦٥لەشـكری دوو بەر فراوانتر كرا هێزی باڵەك و هێزی كاوە و هێزی سـەفینی لێ تەشـكیل كران، بەتالیۆنی شـەشـی بێتواتە (شـەهید عەلی شەعبان[1]) ئامر بەتالیۆن بوو و بەتالیۆنی حەوتی ئاكـۆ خوالێخۆشـبوو (عەباس مامەند ئاغا[2]) ئامر بەتالیۆن بوو وەكو خۆیان مانەوە، سـەر بەهیچ هێزیک نەبوون.

رشید سندی سەر لەشکەری دوو ١٩٧٤

(١) عەلی شەعبان ئیسماعیل(١٩٢٩-١٩٩٥) : لە گوندی هەسنكا- مێرگەسۆر- هەولێر لە دایك بووە، پەیوەندی بە شۆڕشی دووەمی بارزان و كۆماری دیموكراتی كوردستان دەكات، بەشداربووی ڕێڕەوی ساڵی ١٩٤٧بەرەو یەكێتی سۆڤیەت بە سەركردایەتی مەلا مستەفا بارزانی بووە، لە ساڵی ١٩٦٣لەلایەن مەلا مستەفا بارزانی ئەركی بەرپرسیارێتی بەڕێوەبەر یەتی گشتی بارەگای پارتی كە لە گوندی بێتواتە بووە پێسپێردراوە، فەرماندە هێزی بێتواتە بوو لە سنووری خۆشناوەتی و بێتوێن، لە ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١بەشداربووە، لە ساڵی ١٩٩٥شەهید دەبێت.

(٢) عەباس مامەند باش ئاغا(١٩٢٢ ١٩٦٦) : لەدایكبووی نەغەدە- ڕۆژهەڵاتی كوردستان، ناوبراو لە بنەڕەت خەڵكی سەركەپكانە، سەرۆكی هۆزی ئاكۆ بووە، ساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە ڕیزەكانی هێزی پێشمەرگەوە كردووە، ساڵی ١٩٦٢ بەشداری ئازادكردنی دەڤەری باڵەكی كردووە، ساڵی ١٩٦٤ئەندامی ئەنجومەنی سەركردایەتی شۆڕش لە كوردستانی عێراق بووە، لە ١ ٧ ١٩٦٦بەهۆی نەخۆشی لە شاری بەغدا كوچی دوایی كردووە.

هێزەکـانــی لەشـکری دوو لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

باسـی پێکهاتەی هێزەکانی لەشـکری دوو و بەتالیۆن و لقە گانیان دەکەم هەر یەکەو بەجیا لەسێ قۆناغ دا بەو شـێوەی خوارەوە:

هێزی باڵەك لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

سنووری چالاکی هێزی باڵەك ، سـنوورێکی بەرفراوانی هەبوو لە ناوچەی سـیدەکان[١] و برادۆسـت و حەوزی ڕواندز و ناوچەی باڵەکایەتی لە جوندیان تا حاجی ئۆمەران و دۆڵی ڕوسـتێ و دۆڵی باڵەییان و دۆڵی خانەقا و ناودەشـت و زینووی ئەسـتێرۆکان و سـاو و سـێوەکان و دۆڵی ئاکۆیانی دەگرتەوە، جگە لەو سـنووره بەر فراوانە بارەگای سـەرۆک و ماڵی جەنابی سـەرۆک بارزانی و بارەگای مەکتەبی سـیاسـی و مەکتەبی تەنفیزی و ئێزگەی دەنگی کوردسـتان و ڕۆژنامەی خەبات لەو سـنووره بوون و ڕێگای سـەرەکی (هاملتۆن) ی نێوان عێراق و ئێران لەو ناوچەیە تێپەڕ دەبوو، سنوورێکی بەرفراوانی لەگەل ئێران و تورکیاش هەبوو، دوژمن هەمیشـە هەوڵی داگیرکردنی سـنوورەکەی دەدا، بۆیە پێویسـتی بەهێزێکی تایبەت و بە توانا هەبوو بۆپاراستنی، هێزی باڵەک هێزێکی بە توانا بوو. جەنابی سـەرۆک بارزانی نەمر لەنزیکەوە چاودێری دەکرد، کاک ئیدریسـی هەمیشـە زیندوو لە کاتی پێویسـت سـەرپەرشـتی دەکرد.

لەبەر ئەوەی ماوەی هەشـت سـاڵ لە هێزی باڵەک بووم، تاڕادەیەک شـارەزاییم لەسـەر پێکهاتەی عەسکەری هەیە. لە سـاڵی١٩٦٤ بەتالیۆنی (٥) ی باڵەک (عەبدوڵا ئاغای پشـدەری[٢]) ئامر بەتالیۆن بوو،

---

(١) سیدەکان : ناحیەیێکە لە قەزای سۆران سەربە پارێزگای هەولێر، هێڵی درێژی ٦٫٧٤٥ ٤٤و هێڵی پانی ٧٫٩٤٨ ٣٦، ژمارەی دانیشتوانی ٢٢٠٦ کەس بووە لە ساڵی ٢٠٠٩.

(٢) عەبدوڵا ئەحمەد ڕەسول ناسراو بە عەبدولا ئاغا پشدەری(١٩٢٢-٢٠١٦): لە دایکبووی سلێمانی، ساڵی ١٩٤٥پەیوەندی بە ڕیزەکانی حیزبی هیوای کردووە، ساڵی ١٩٤٦بەشداری کۆماری دیموکراتی کوردستانی کردووە، ساڵ ١٩٦١ پەیوەندی بە ڕیزی هێزی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٦٥فەرماندەی هێزی باڵەك، ساڵی ١٩٧٥ دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول ڕوو دەکاتە شانشینی ئێران، ساڵی ١٩٨٠گەڕاوەتەوە باشووری کوردستان.

خوالێخۆشبوو (غەزالی میرخان[1]) ماوەیەک و خوالێخۆشبوو (سدیق ئەفەندی[2]) جێگری بوو، لە (٨) لق پێک هاتبوو، سەرلقەکان ئەو بەڕێزانە بوون:

١ - خوالێخۆشبوو حاجی بێرۆخی[3]

٢ - خوالێخۆشبوو حەسەن خاڵ هەمزە[4]

٣ - خوالێخۆشبوو عەریف یاسین[5]

٤ - شەهید حادێ حەسکۆ[6]

---

(١) غەزالی میرخان غەزالی: لە ساڵی ٩٢٣ ز لە گوندی ژاژۆك (هەولێر، مێرگەسۆر،) لە دایك بووە، لە ساڵی ٩٤٣ ز بوویتە پێشمەرگە و بەشداری لە چەککردنی پۆلیسخانەکانی (شانەدەر، دۆڵی باژێ، مەزنێ و شێروانی مەزن) کردووە، بەشداری شەڕی (مەیدان مۆریك) لە ساڵی١٩٤٥ز کردووە، بەشداری لە کۆماری دیموکراتی کوردستان کردووە لە مەهاباد، یاوەری مەلامستەفا بوو بۆ یەکێتی سۆڤیەت، لە ساڵی ٩٦٥ ز کراوە بە بەرپرسی پەیوەندییەکانی شۆڕش لەگەڵ نوێنەرانی ئێران لە حاجی ئۆمەران، لەساڵی ٩٦٩ ز کراوە بە بەرپرسی بارەگای بارزانی و لە ساڵی ٩٧٠ ز تا ٩٧٤ ز ئەرکی فەرماندەیی هێزی کاوەی پێسپێردراوە، لە ٦ ١ ٨ ١٩٩٣ز لە کونگرەی ١ ی پارتی میدالیای بارزانی وەرگرتووە لە ٦ ١١ ١٩٩٧ز لە گەرووی میرئاوا بە جەڵتەی دڵ کۆچی دوایی دەکات.

(٢) سدیق محەمەد ئەمین محەمەد ناسراو بە سدیق ئەفەندی(١٩١٢- ١٩٨١): لەدایکبووی سلێمانییە، لەساڵی ١٩٣٠دەچێتە ناو سوپای عێراق و پلەی جێگر ئەفسەری هەبووە، ساڵی ١٩٤٦پەیوەندی بە پارتی دیموکراتی کورد دەکات، ساڵی ١٩٥٩ بەرپرسی لێژنە ناوچەی ڕانیە بووە، ساڵی ١٩٦٠نوێنەری کۆنگرەی پێنجەمی پارتی دیموکراتی کوردستان بووە، ساڵی ١٩٦١ پەیوەندی بە ڕیزەکانی شۆڕش کردووە، ساڵی ١٩٦٦نوێنەری کۆنگرەی حەوتەمی پارتی بووە، ساڵی ١٩٦٦جێگری فەرماندەی هێزی باڵەك بووە، ساڵی ١٩٧٠لە کۆنگرەی هەشتەمی پارتی بە ئەندامی یەدەگی کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردراوە، لەدوای نسکۆی شۆڕش ئاوارەی وڵاتی ئێران دەبێت و لەساڵی ١٩٧٧دەگەڕێتەوە باشووری کوردستان، لەساڵی ١٩٨١بەدەستی یەکێتی نیشتمانی کوردستان شەهید کراوە.

(٣) حاجی شێخ ئۆمەر(١٩٢٢ - ١٩٨٩): ناسراوە بە حاجی بێرۆخی، لەدایکبووی گوندی بێرۆخ لە باکووری کوردستان سەر بە هۆزی گەردی، ساڵی ١٩٤٣دەچێتە ناو ڕێزەکانی پێشمەرگە، بەشداری شۆڕشی دووەمی بارزانی کردووە، لە شەڕی چیای قەڵەندەر بە سەختی بریندار دەبێت، بۆ ماوەی ٤ساڵی لە بەندیخانەی ڕواندز زیندانی دەکرد، وەکو فەرماندە بەشداری شۆڕشی ئەیلولی کردووە، ئامیر بەتالیۆن لە هێزی بالەك، وەکو فەرماندە بەشداری شۆڕشی گوڵانی کردووە، ساڵی ١٩٨٩لە گوندی دزێ لە ناوچەی مەرگەوەر کۆچی دوایی دەکات.

(٤) حەسەن خاڵ هەمزە مەلا:(١٩٣٠- ١٩٩٨)، لە دایکبووی مێرگەسۆر – هەولێر، بەشداری لە کۆماری کوردستان کردووە و یاوەری مەلا مستەفا بارزانی بووە بۆ یەکێتی سۆڤیەت، لەساڵی ١٩٧٥ئاوارەی وڵاتی ئێران دەبێت و لەساڵی ١٩٩٤ دەگەڕێتەوە باشووری کوردستان، لە ٦ ١ ٨ ١٩٩٦ز میدالیای بارزانی نەمری پێدراوە.

(٥) یاسین محەمەد فەقێ ناسراو بە عەریف یاسین دۆسکی(١٩٣٢ ١٩٩٢) : لەدایکبووی دهۆکە، ساڵی ١٩٧٥فەرماندەی بەتالیۆن بووە لە هێزی باڵەك، ساڵی ٩٧٥ ١ئاوارەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بووە، ساڵی ١٩٧٧وەك فەرماندە بەشداری سەرکردایەتی کاتی کردووە، ساڵی١٩٦١ بووەتە پێشمەرگە، ساڵی ١٩٦١بەشداری شەڕی گەلی زاوێتە، ساڵی ١٩٦٣ شەڕی پیرس، ساڵی ١٩٧٤شەڕی گۆڕەزی کردووە، لە ساڵی ١٩٧٥ئاوارەی ئێران دەبێت و هەر لە وڵاتی ئێران بە نەخۆشی کۆچی دوایی کردووە.

(٦) حادێ حەسکۆ کەك: لەدایکبووی گوندی ڤاژی – مێرگەسۆر- هەولێر، لە بەشدارانی ڕێرەوی ساڵی ٩٤٧ ز بەرەو یەکێتی سۆڤیەت بە سەرکردایەتی مەلا مستەفا بارزانی بووە، ، لە ٦ ٥ ١٩٦٦ز، شەهید کراوە.

٥ – خوالێخۆش بوو مستەفا ساڵح نێروەیی[١]

٦ - شەهید مەلا ئەمین بارزانی[٢]

٧ – خوالێخۆش بوو عزەت سلێمان بەگ

٨ – رەئیس کەمال برایەکی عەرەب بوو سەرلقی شوعیەکان

سەرەتای پێکهێنانی هێزی باڵەک

لە ساڵی ١٩٦٥ هێزی باڵەک لە چوار بەتالیۆن پێکهێنرا (عەبدوڵا ئاغا پشدەری) ئامر هێز و (سدیق ئەفەندی) و (عەبدولڕەزاق بێتوشی) هەریەکەو ماوەیەک جێگری ئامر هێز بوون (فرەنسۆ هەریری[٣]) بەرپرسی پاراستنی باڵەک و یاریدەدەری ئامر هێز بوو (حەسەن ناسر) بەرپرسی ئیدارەی هێز بوو، خوالێخۆشبوو (حاکم سدیق خۆشناو[٤]) بەرپرسی دارایی هێز بوو ،(تەها محەمەد شەریف

(١) مستەفا ساڵح عەبدوڵا ناسراو بە مستەفا نێروەیی، لەدایکبووی ساڵی١٩٣٨ دهۆك، ساڵی ١٩٥٧بە پۆلیس دامەزراوە، ساڵی ١٩٥٨پەیوەندی بە ڕیزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستانەوە کردووە، ساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە هێزی پێشمەرگە کردووە، هەمان ساڵ سەرقۆل بووە، بەشداری شەڕی گەلیی قەنتارای کردووە، ساڵی ١٩٦٢بەشداری شەڕی گەلالەی کردووە و بریندار بووە هەروەها بەشداری لە شەڕی بێتواتە و سەفینی کردووە لە هەمان ساڵ، ساڵی ١٩٦٦فەرماندەی بەتالیۆنی ٢ی باڵەك بووە و بەشداری لە داستانی زۆزك کردووە، ساڵی ١٩٧٤بەشداری لە شەڕی گۆڕەز کردووە، ساڵی ١٩٧٥لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول ڕووی کردووتە وڵاتی ئێران، ساڵی ١٩٧٧پەیوەندی بە ڕیزەکانی سەرگردایەتی کاتی پارتییەوە کردووە ، بەرپرسی دەزگای ئەیلووله لە دهۆك.

(٢) مەلائەمین هۆستانی(١٩٣٧ ١٩٧٨) : ساڵی ١٩٦١بووەتە پێشمەرگە، ساڵی ١٩٧٠ئامر بەتالیۆنی ٤ی هێزی باڵەك و بەرپرسی ناوچەی ڕواندز بووە، ساڵی ١٩٧٤ئامر سریەی حەرەس حدود لە فەوجی ٥٠ی حەرەس حدود، ساڵی ١٩٧٥ ئاوارەی وڵاتی ئێران بووە، بەشداری زیاتر لە ٢٥٠شەڕی کردووە لەوانە : شەڕی مرێبا، سەری زێرێ، کانی ماسێ، سەری ئاکرێ، چیای پیرس، هندرێن، زۆزك و گەرووی عومەرئاغا، باوکی بە ناوی حاجی محەمەد حاجی لە کۆماری دیموکراتی کوردستان شەهید کراوە، ناوبراو لە شەڕی هەکاری شەهید کراوە.

(٣) فەرەنسۆ تۆما کانون ناسراو بە فرەنسۆ هەریری(١٩٣٤ـ ٢٠٠١) : لەدایکبووی هەولێر، ساڵی ١٩٦٣پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٧٥لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕوو دەکاتە شانشینی ئێران، ساڵی ١٩٧٩لە کۆنگرەی نۆیەم بە یەدەگی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان هەڵبژێراوە، ساڵی ١٩٩٣لە کۆنگرەی یازدەیەم بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان ـ یەکگرتوو هەڵبژێراوە، سالی ١٩٩٦لەلایەن سەرۆك مەسعود بارزانی میدالیای بارزانی نەمری پێبەخشراوە، ساڵی ١٩٩٦پارێزگاری هەولێر بووە، لە کۆنگرەی دوازدەیەمی پارتی بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردراوە، ساڵی ١٩٩٩بە وەزیری هەرێم دەستنیشانکراوە، لەساڵی ٢٠٠٠بوویتە بەرپرسی لیژنە لقی ٢ی هەولێر، لەساڵی ٢٠٠١بەدەستی بزوتنەوەی یەکبوونی ئیسلامی تیرۆر کراوە.

(٤) سدیق عوسمان حەسەن ناسراو بە حاکم سدیق خۆشناو(١٩٤٧ـ ١٩٩٩): لە گوندی قەلاسنج – شەقڵاوە- هەولێر لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٦٣پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە، لەساڵی ١٩٦٥بەبڕیاری جەنابی مەلا مستەفا کرایە حاکم وەك جێگری حاکم حسێن، لەساڵی ١٩٦٧وەك حاکم لە سیدەکان کاری کردووە، دوای گواستراوەتە هێزی باڵەك وەك بەڕێوەبەری ئیدارە و دارایی، لەساڵی ١٩٧٩لەلایەن ڕژێمی بەعس دەستگیر کراوە، لەساڵی ١٩٨٦پەیوەندی بە

ئاگرەیی) و (نوری حەیدەر[١]) و (مەولـوود ئیبراهیم) و (عەبدوڵا مەلازادە) هەریەکەو ماوەیەک بەرپرسی مخابەرەی هێز بوون،(داود عەبدوڵا) بەرپرسی قەڵەمی هێز بوو، (حەمەدئەمین کرێت) و (حەمید ئەحمەد قەڵاسنجی) هەریەکەو ماوەیەک سـەرلقی بارەگای هێز بوون، (حاکم حەسەن ئیسماعیل پشـدەری) حاکمی سـنووری باڵەک بوو، (مامۆسـتا مەلا قادر سـکتانی) قازی شـەرعی گەڵاڵە بوو، (دکتۆر ئەحمەد و دکتۆر مەغدید فەتاح) سـەرپەرشـتی نەخۆشخانەی هێزیان دەکرد هەرچەندە ئەودوو برایە برینپێچ بوون بەڵام بە دکتۆر ناسـراو بوون هەموو ئەرکێکی دکتۆرییان ئەنجام دەدا.

بەتالیۆنەکانی هێزی باڵەک لە ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

أ ـ بەتالیۆنی یەک،

خوالێخۆشبوو(حاجی بێرۆخی) ئامربەتالیۆن بوو، (شـەهید ناجی بـەگ[٢]) ماوەیەک و خوالێخۆشبوو(عەریف یاسـین) ماوەیەک جێگری ئامر بەتالیۆن بوون، ئەو بەڕێزانە سـەرلق بوون:

١ - شـەهیـد زکـری یەحیاخان

٢ - شـەهید موسـا شـێمەد[٣]

٣ - جادر محەمەد مزوری

٤ - خوالێخۆشبوو عەبدولڕەحمان دەروێش ئاگرەیی

٥ - یاسـین بێرۆخی[٤]

٦ - خوالێخۆشبوو شـوان دری

ڕێکخستنەکانی لقی ٢دەکاتەوە، لەدوای ڕاپەڕین دەبێتە بەڕێوەبەری ئیدارەی مەکتەبی سیاسی، لە بەرواری ٢٥ ٧ ١٩٩٩ بە ڕووداوێکی هاتوچۆ کۆچی دوایی دەکات.

(١) نووری حەیدەر هەمەوەندی ناسراو بە هوشیار: لە لیبیا لەدایکبووە، لە سوپای عێراق (نائب ضابط) بووە، لەساڵی ١٩٦٢ پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە.

(٢) ناجی بەگ شێخ ئۆمەر ئەحمەدانی : لە بنەماڵەی میرەکانی گەردییە، لەدایکبووی ساڵی ١٩٣٢باکووری کوردستان، ساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەوە کردووە، لە ڕێکەوتی ٤ ٥ ١٩٦٦لە داستانی زۆزك شەهید بووە.

(٣) موسا شێمەد قادر دێزۆ: سەرلق لە بەتالیۆنی حاجی بێرۆخی و راوێژکاری عەسکەری ، لە ڕێککەوتی ١٧, ٦ ١ ٤ ١٩٧٤ز لە شەری چیای گورەز شەهید بووە.

(٤) یاسین جەوهەر ماماڵ ناسراو بە یاسین باسەکی(١٩٢٨-٢٠١٥) : لەدایکبووی بێرۆخ باکوری کوردستان، ساڵی ١٩٤٣ پەیوەندی بە شۆڕشی دووەمی بارزان کردووە، ساڵی ١٩٤٥ئاوارەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بووە، ساڵی ١٩٤٦لە سوپای کۆماری دیموکراتی کوردستان بووە لە مەهاباد، ساڵی ١٩٤٧بەشداری لە بەرەنگاری دوای نسکۆی کردووە، ساڵی ١٩٤٧تا ١٩٤٩لە موسڵ بەندکراوە، ساڵی ١٩٥٠بۆ بیستانە لە دەشتی هەولێر دوورخراوە، ساڵی ١٩٥٤گەڕاوەتە زێدی خۆی، ساڵی ١٩٦١بەشداری شۆڕشی ئەیلولی کردووە، لە بەیاننامەی ١١ی ئاداری ساڵی ١٩٧٠ڕەئیس عورەفا بووە، ساڵی ١٩٧٤لە شەڕی گۆڕەز بریندار بووە، ساڵی ١٩٧٥ئاوارەی شانشینی ئێران بووە، ساڵی ١٩٧٩بەشداری شۆڕشی گوڵانی کردووە، ساڵی ١٩٨٧فەرماندەی یەکەیەکی پێشمەرگە بووە، لە ساڵی ٢٠١٥کۆچی دوایی کردووە و لە گوندی چەمێ نێژراوە.

٧ - جەوهەر بێرسیاڤی

٨ - خوالێخۆشبوو عەلی شکاک

ب - بەتالیۆنی دوو

خوالێخۆش بوو (مستەفا نێروەیی) ئامر بەتالیۆن و (موحسن حاجی نێروەیی) جێگری ئامر بەتالیۆن و (شەهید حسین فەتاح) سەر پەرشتی ئیدارەی بەتالیۆنی دەکرد ، ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ - حەمید ئەفەندی

٢ – خوالێخۆش بوو میرخان حەمەدئەمین میرخان

٣ - شەهید چاوشین خانۆ

٤ - شەهید حادێ حەسکۆ

٥ - عوسمان سالّح نێروەیی

ج - بەتالیۆنی سێ

شەهید (مەلا ئەمین بارزانی) ئامر بەتالیۆن و خوالێخۆشبوو (سەید عومەر سەید نەبی) جێگری بوو. (حاجی محەمەد) سەر پەرشتی ئیدارەی بەتالیۆنی دەکرد، ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ - شەهید سەید سەلیم سەید نەبی

٢ - شەهید حەمە زیاد فەقیانی

٣ - خوالێخۆشبوو عوسمان حوجرانی ناسراو بە (خارە)

٤ - خوالێخۆشبوو میرکەی خەیلانی

٥ - زوبێر عەلی

٦ - سلێمان عەبدوڵا[1]

٧ - شاکر بەگ گەردی

(١) سلێمان عەبدوڵا چاربۆتی(١٩٤٠ ١٩٨٠) : لەدایکبووی دهۆك، ساڵی ١٩٥٨بووەتە ئەندامی پارتی دیموکراتی کوردستان، ساڵی ١٩٦١بەشداری شەڕەکانی پیرس، نەهلە، باعەدرێ، ساڵی ١٩٦٣سپیلك، سەرچیا و سرێشمێی کردووە، ساڵی ١٩٦٥ بەشداری شەڕی کۆڕەکی کردووە، ساڵی ١٩٦٦جێگری سەرلق بووە لە بەتالیۆنی ٣ی هێزی باڵەك، ساڵی ١٩٧٤سەرلق بووە، ساڵی ١٩٧٥بەشداری شەڕەکانی کۆڕەك، گەلی عەلی بەگ، سەرتیز، دارەقەسب و گورنۆکی کردووە، بەشداری شۆڕشی گوڵانی کردووە، ساڵی ١٩٨٠لە شەڕی حاجی ئۆمەران شەهید کراوە.

د ـ بەتالیۆنی چوار

خوالێخۆش بوو (عزەت سـلێمان بەگ) ئامر بەتالیۆن و(محەمەدئەمین فەقێ حەسەن) جێگری بوو، ئەو بەڕێزانەش سـەرلق بوون:

١ - سـەید مسـتەفا[1]

٢ - مەجید بەگ

٣ - شـەهید سـەید عەبدوڵا

٤ - مام ئەلیاس ڕەواندزی

٥ - ڕەئیس کەمال سەرلقی شـوعیەکان بوو.

هێزی باڵەک لە قۆناغی دووەم ساڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤

لەدوای ڕێککەوتنی ١١ی ئازاری ١٩٧٠ فەوجی (١٠)ی حەرەس حدود لە سـنووری هێزی باڵەک تەشـکیل کرا لە(٥٠٠) پێشـمەرگەی هەڵبژاردە بەو شـێوەیەی خوارەوە:

(عەبدوڵا ئەحمد ئاغا پشـدەری) ئامر فەوج. خوالێخۆشبوو (حاجی بێرۆخی) جێگری ئامر فەوج. (حەمید ئەفەندی) یاریدەدەری ئامر فەوج و(داود عەبدوڵا) جێگری یاریدەدەر و (مامۆستا مەلاعومەر مەلا عوسمان) ئیمام تابووری فەوج بوو . ئامر سـریەکان ئەو بەڕێزانە بوون:

١ - مسـتەفا ساڵح نێروەیی

٢ - عزەت سـلێمان بەگ

٣ - شـەهید مەلا ئەمین بارزانی

٤ - خوالێخۆشبوو عەریف یاسـین دۆسـکی

٥ - میرخان حەمەدئەمین میرخان مێرگەسۆری[2]

ئەو بەڕێزانە (ئامر فەسیل) بوون:

---

(١) سەید مستەفا بنەکاولی:

(٢) میرخان محەمەدئەمین میرخان١٩٣٧- ٢٠١٨: لە مێرگەسۆر - هەولێر لەدایك بووە، لە ساڵی ١٩٤٥ز بە خێزانەوە ئاوارەی ئێران دەبێت، لە ساڵی١٩٤٦ز دایکی کۆچی دوایی دەکات، لەساڵی ١٩٦١ لەلایەن ڕژێمی عێراق زیندانی دەکرێت، لەساڵی ١٩٦٤پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، لەساڵی ١٩٦٥دەکرێتە جێگری سەر لقی ١لە زۆزك کە ئەو کات سەر لق (حەسەن خاڵ هەمزە مێرگەسۆری) بوو، پاش هەلگیرسانی شەڕ لە ساڵی ١٩٧٤ز کرا بە فەرماندەی هێزی سەر چیا، لە ساڵی١٩٧٥ز ئاوارەی ئێران دەبێت، لە ساڵی ٩٧٩ ز لە کۆنگرەی نۆیەمی پارتی دیموکراتی کوردستان بە فەرمانی مەسعود بارزانی کرا بە فەرماندەی بارەگای مەکتەبی سیاسی پارتی دیموکراتی کوردستان لە راژان، لە ساڵی ١٩٩١ئەندامی باڵای لێژنە ناوچەی بارزان، ٢٠١٠لە کۆنگرەی ١٣ی پارتی میدالیای بارزانی نەمری پێ بەخشراوە.

١ - ئەسعەد عەلی ناسراو بە فەتحی

٢ - خوالێخۆشبوو حەسەن خدر ڕەشۆ[1]

٣ - شەهید سەید سەلیم سەید نەبی

٤ - عوسمان ساڵح نێروەیی

٥ - موحسن حاجی ساڵح

٦ - خوالێخۆشبوو چاوشین خانۆ

٧ - خوالێخۆشبوو وەسمان عەبدوڵا حوجرانی

٨ - زوبێر عەلی

٩ - خوالێخۆشبوو بێجان جوندی[2]

١٠ - شەهید سەید عەبدوڵا نەبی

١١ - خوالێخۆشبوو عەلیکۆ نەبی[3]

١٢ - خوالێخۆشبوو عەزیز خان محەمەد

١٣ - شەهید حالی محەمەد دۆڵەمەری[4]

١٤ - جادر محەمەد مزوری

١٥ - شەهید موسا شێمەد

١٦ - خوالێخۆشبوو شوان دری

---

(١) حەسەن خدر ڕەشۆ:(١٩٣٤-١٩٩٨) لەدایکبووی شەقلاوە - هەولێر، لەساڵی ١٩٦٢بە ئامێری بێتەل پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، سەرەتا لە بێتەلی هێزی سەفین بووە، لەساڵی ١٩٦٧دەبێتە بێتەلی مەکتەبی سیاسی، ساڵی ١٩٧٠ بەرپرسی بەشی شفرە (جفرە) بووە لە بەڕێوەبەرایەتی مخابەرەی گشتیی شۆڕش، لەساڵی ١٩٩١دووبارە پەیوەندی بە مخابەرەی گشتی کردووە و بووەتە بەرپرسی بێتەلی مەکتەبی سەرۆك لە بەشی گوێگرتن (انصات).

(٢) بێجان جندی عەلی(١٩٢٦ - ١٩٨٠) : لەدایکبووی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، لەساڵی ١٩٤٧لە گوندی سماییل ئاغا وەکو شارەزای ڕێگا بەشداری لە ڕێڕەوی بەرەو ئاراسی کردووە، لە ساڵی١٩٥٢ دەچێتە زانکۆی تاشقەند، ساڵی ١٩٥٩ گەڕاوەتەوە باشووری کوردستان، ساڵی ١٩٦١مامۆستای زانکۆ بووە لە بەغدا، لە ئابی ساڵی ١٩٦٢سەرقۆلە بووە، ساڵی ١٩٧٤بەرپرسی بەتالیۆن بووە، ساڵی ١٩٧٥ڕوو دەکاتە ئێران، لەساڵی ١٩٧٩پەیوەندی بە (حدکا) دەکات ولەساڵی ١٩٨٠ دوای لە شەڕێك لەگەڵ حکومەتی ئێران شەهید دەکرێ.

(٣) عەلی نەبی مەحموود ناسراو بە عەلیکۆ: لەدایکبووی ساڵی ١٩٢٦حاجی ئۆمەران – هەولێر، پێشمەرگەی شۆڕشی گۆڵان بووە، لەدەستپێکی شۆڕشی گوڵان لە شارۆچکەی حاجی ئۆمەران لەلایەن حکومەتی بەعس شەهید کراوە.

(٤) حالی محەمەد دۆڵەمەری (١٩٢٧ ١٩٩٥) : لەدایکبووی هەولێر، لە بەشدارانی ڕێرەوی ساڵی ١٩٤٧بەرەو یەکێتی سۆڤیەت بە سەرکردایەتی مەلامستەفا بارزانی بووە، ساڵی ١٩٨٨یەکێك لە فەرماندەکانی داستانی خواکورك بووە، ساڵی ١٩٩٣بەرپرسی لێژنەی کۆمەڵایەتی ناوچەی دۆڵەمەر بووە، لە کۆنگرەی یازدەی پارتی لە ساڵی ١٩٩٣مێدالیای بارزانی وەرگرتووە، لە شەڕی ڕواندز شەهید کراوە.

١٧ - خوالێخۆشبووچاوشین عوبێد محەمەد
١٨ - شەهید ڕەمەزان محەمەد فەقێ

هەروەها (٩)(مفەوز)و (٦) (ڕەئیس عورەفا سریە) و (٢٩) (عەریف) و (٧٤) (نائب عەریف) و (١٢٤) (پاسەوانی یەک خەت) هەبوون، ناوی هەموویانم لەلایە داوای لێبوردنیان لێ دەکەم کە ماوە نەبوو ناوی هەموویان بنوسم. پێشمەرگەکانی تری هێزی باڵەک کە لە (فەوجی ١٠)جێگایان نەبوو ئەوەی پێشتر(کارمەندی حکومەت) بووبێ گەڕانەوە سەر ئەرکەکانی خۆیان. ئەوانی تریش دووبارە ناونووس کرانەوە لە بارەگای هێز و بەتالیۆنەکان مانگانە یارمەتی دەدران و لە کاتی پێویست ئامادە دەبوون کاک (حەسەن ناسر) وەکو ئامر هێزی سەرپەرشتی دەکردن.

هێزی باڵەک لە قۆناغی سێیەم ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

لەدوای هەڵگیرسانەوەی شەڕی داسەپاو لە ساڵی ١٩٧٤ فەوجی (١٠) (حەرەس حدود) هەڵوەشایەوە، هێزی باڵەک دووبارە بە شێوەیەکی بەرفراوانتر تەشکیل کرا (عەبدوڵا ئاغای پشدەری) ئامر هێزو ئەو بەڕێزانەش هەریەکەو ماوەیەک جێگری بوون:
١ - ملازم یونس ڕۆژبەیانی[1]
٢ - نەقیب عادل ئاکرەیی[2]
٣ - نەقیب وریا مەعرووف
٤ - نەقیب ئازاد میران

(١) یونس محەمەدسەلیم یونس ناسراو بە یونس ڕۆژبەیانی : لە دایکبووی ساڵی ١٩٤٤.دهۆك ساڵی ١٩٦٣بە پلەی مولازمی دووەم لە کۆلێژی سەربازی بەغدا دەرچووە، ساڵی ١٩٧٢پەیوەندی بە ڕیزی هێزەکانی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٧٥ لە دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕوو دەکاتە شانشینی ئێران، ساڵی ١٩٧٧بەشداری شۆڕشی گوڵان دەکات، ساڵی ١٩٧٩لە کۆنگرەی نۆیەم بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان هەڵبژێردرا، ساڵی ١٩٨٨ بەشداری داستانی خواکوڕکی کردووە، ساڵی ١٩٨٩لە کۆنگرەی دەیەم بە یەدەگی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان هەڵبژێراوە، ساڵی ١٩٩٢بە وەزیری ناوخۆ لە حکومەتی هەرێمی کوردستان دەستنیشانکراوە، ساڵی ٢٠١٠لەلایەن سەرۆك مەسعود بارزانی میدالیای بارزانی نەمر پێبەخشراوە.
(٢) نەقیب عادل: خەڵکی ئاکرییە، لە ساڵی ١٩٦٦بۆ ماوەی ٢ساڵ بوو بە یاریدەدەری عەسکەری و ئیداری لە هێزی باڵەك، ئامر بەتالیۆن بووە لە شەڕی بیخال و کورەك پشتیوانی بەتالیۆنەکانی ٣و ٤دەکرد.

(فرەنسۆ حەریری) کەبەرپرسی ناوچەی باڵەک و قایمقامی چۆمان[١] بوو لەکاتی شەر لە بەرەکانی پێشەوە. هاوکاری (عەبدوڵا ئاغا)ی دەکرد ، بارەگای هێزی باڵەک لە چەند بەشێکی سەرەکی پێک هاتبوو وەکو بەشی ئیدارە و دارایی و تۆپخانە و هەندەسە و دژی ئاسمانی و مخابەرە و پاراستن و بەرگری مللی و بەرگری شارستانی و تەندروستی و دادگا و مەرجەب و مەخازن بۆ زانیاری زیاتر باسی هەریەکە لەو بەشانە دەکەین.

أ ـ بەشی ئیدارە

خوالێخۆش بوو (حەسەن ناسر[٢]) بەرپرسی ئیدارە بوو (حەمید ئەحمەد) سەرلقی بارەگابوو.

ب ـ بەشی دارایی

خوالێخوشبوو(حاکم سدیق خۆشناو) بەرپرس و (ئیدریس هادی) هاوکاری بوو.

ج ـ بەشی تۆپخانە

جۆری تۆپەکان (٨١م) و (٨٢م) و (١٢٠م) و (١٢٢م) قەوس و (٢٥) ڕەتل (١٢٢م) مەیدان و (١٥٥م) بوون. تۆپەکان کۆن بوون و زۆرباش نەبوون، گوللە تۆپیش کەم هەبوو . بەڵام پێشمەرگەکانی تۆپ خانە زۆر شارەزا و لێهاتوو بوون لە کاتی دەست بەکار بوون تۆپەکان کاریگەر بوون و ورەی دوژمنیان دادەبەزاند و زیانی باشیان بە دوژمن دەگەیاند، پێشمەرگەکانی تۆپخانە ئەوانەی ناوم لەیاد ماون ئەو بەڕێزانە بوون:

١ - شەهید حالی دۆڵەمەری

٢ - عومەر عوسمان مێرگەسۆری[٣]

---

(١) چۆمان : یەکێکە لە قەزاکانی پارێزگای هەولێر کە دەکەوێتە سەر ڕێگای هاملتۆن، ئەم قەزایە ١٨٠کیلومەتر لە باکووری پارێزگای هەولێر و ٢٥کیلومەتر لە سنووری ئێران دوورە، قەزای چۆمان لە ساڵی ١٩٦١دروست کراوە و ساڵی ١٩٧٠ کراوەتە قەزا، لە ساڵی ٢٠١٠ژمارەی دانیشتوانی ئەم قەزایە ٢٨٤٠٤) کەس بووە.

(٢) حەسەن ناسر: خەلکی شەقڵاوەیە، ١٩٧٠ تا ١٩٧٤بەرپرسی ئەو پێشمەرگانە بوو کەوا لە فەوجی پاسەوانی سنۆر زیاد دەبوون، ساڵی ١٩٧٤کرا بە یاریدەدەری ئیداری لە هێزی باڵەك، جێگری عەبدوڵا ئاغا پیشدەری بووە، ناسری باوکی لە ساڵی ١٩٦٠لەلایەن حکومەتی عێراق شەهید بووە چونکە دەستی لەگەڵ شۆڕش هەبووە.

(٣) عومەر عوسمان عومەر ناسراو بە عومەر عوسمان مێرگەسۆری : لەدایکبووی هەولێر لە ساڵی ١٩٤٨، ساڵی ١٩٦٤ پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٦٦بەشداری لە داستانی زۆزك کردووە، ساڵی ١٩٧٤ بەشداری شەڕی گۆڕەز، شەڕی گەرووی عومەر ئاغا، سەرتیز، زۆزك، دەشتی دیانای کردووە، ساڵی ١٩٧٥لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕوودەکاتە شانشینی ئێران، سالی ١٩٨٨بەشداری لە داستانی خواکوڕك و ساڵی ١٩٩١ بەشداری لە داستانی کۆڕێی کردووە، ساڵی ١٩٩٩لە کۆنگرەی نۆیەم بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی

٣ - عەریف شـێخە

٤ - حەمەدئەمین ڕەشـاشـچی

٥ - عەبدولڕەحمان بێشـەیی

٦ - دلاوەر فائق

٧ - ملازم خدر علوان[١]

٨ - ملازم ئەنوەر مێری

٩ - ملازم خدر دەباغ[٢]

١٠ - فریاد قادر

١١ - ئەسعەد عەلی ناسراو بە (فەتحی)

١٢ - عەریف جەبار

١٣ - عەریف ئەسعەد کاروانچی

١٤ - عەریف سدیق قادر

١٥ - جەلال سـلێمان ئاژگەیـی

١٦ - محەمەد مەحموود هەرکی[٣]

١٧ - نائب زابت جەلال

١٨ - نائب زابت جەمال

١٩ - مام تۆفیق دەرگەلەیی

٢٠ -مستەفا دۆلەمەری

کوردستان هەڵبژێراوە، ساڵی ٢٠١٠ لەلایەن سەرۆك بارزانی میدالیای بارزانی نەمری پێبەخشراوە، ساڵی ٢٠١٠ لە کۆنگرەی سێزدەیەم بە یەدەگی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان هەڵبژێراوە.

(١) نەعمان علوان سوهێل ناسراو بە ملازم خدر: لەساڵی ١٩٣٩ لە بەغدا لەدایك بووە، ساڵی ١٩٥٧ پەیوەندی بە ڕێکخستنەکانی حزبی شیوعی کردووە، لەساڵی ١٩٦١ لە کۆلێژی سەربازی دەرچووە.

(٢) خزر عەبدوڵلا ڕەسوول ناسراو بە ملازم خدر دەباغ: لەساڵی ١٩٣٦ لە کۆیە لەدایك بووە، ساڵی ١٩٦٠ لە کۆلێژی سەربازی دەرچووە، لە ساڵی ١٩٦٣ پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە، لەساڵی ١٩٦٦ لە ئەکادیمیای ماوەت ماموستا بووە. لەساڵی ١٩٦٥ لە تۆپخانەی شۆڕش خزمەتی کردووە.

(٣) محەمەد مەحموود عەبدولا ناسراو بە محەمەد هەرکی: لەدایکبووی ساڵی ١٩٥٤ - پیرمام – شەقلاوە - هەولێر، لەساڵی ١٩٧٠ پەیوەندی بە ڕیزەکانی یەکێتی قوتابیانی کوردستان کردووە، ساڵی ١٩٧٤ خۆلی دیدەوانی تۆپخانەی تەواو کردووە، ساڵی ١٩٧٥ ئاوارەی وڵاتی ئێران بووە، ساڵی ١٩٧٩ نوێنەری کۆنگرەی نۆیەمی پارتی دیموکراتی کوردستان بووە، لەساڵی ١٩٩١ بەشداری لە ئازادکردنی شاری کەرکووك کردووە، لەساڵی ١٩٩١ بەرپرسی لیژنە ناوچەی شەقڵاوە بووە، ساڵی ٢٠٠٥ ئەندامی مەکتەبی ناوەندی ڕێکخستن، ساڵی ٢٠١١ ئەندامی دەستەی باڵای پشکنین و چاودیری ، ساڵی ٢٠١١ بەرپرسی لقی ٩ ی چەمچەماڵ، لە ١٤ ٩ ٢٠١١ کۆچی دوایی کردووە.

٢١ - شەهید عومەر ئاغای دۆڵەمەری[(١)]

٢٢ - عەلی مستێ بارزانی

د ـ بەشی هەندەسە

هێزی هەندەسە ئەرکیان دانان و هەڵگرتنی مین (لغم) بوو لە کاتی پێویست هەروەها ئەو بۆمب و ناپاڵمانەی کاتی بۆردومانی فرۆکەکانی دوژمن نەتەقیبانەوە پوچەڵیان دەکردنەوە و سوودیان لە باروتەکە وەردەگرت بۆدروستکردنی مین، پێشمەرگەکانی بەشی هەندەسە ئەو بەڕێزانە بوون:

١ - ملازم یوسف پترۆس

٢ - عەبدولڕەحمان ئیسماعیل ئاکرەیی[(٢)]

٣ - خوالێخۆشبوو ڕەئیس عورفاساڵح

٤ - تاریق ئەبو لەحیە

٥ - شەهید حاجی ئیبراهیم کۆڕی

٦ - خوالێخۆشبوو محەمەدئەمین ڕەشید ئاکرەیی

هـ ـ بەشی دژی ئاسمانی

چەکەکانی دژی ئاسمانی بریتی بوون لە دۆشکەی (١٢,٥م) و (١٤,٥م) و (٣٢م) چەکەکان کۆن بوون بۆ فرۆکەپێشکەوتووەکانی ئەوکات زۆر کاریگەر نەبوون بەڵام ڕەشادەت و چاونەترسی پێشمەرگەکانی دژی ئاسمانی ترسی خستبووە دڵی فرۆکەوانەکانی دوژمن نەدەوێران بە ئارەزووی خۆیان ئامانجەکان بۆردومان بکەن چەندین فرۆکە بە ئاگری چەکەکانی دژی ئاسمانی کەوتنە خوارەوە ئەوانەی من ئاگاداربووم ئەوانە بوون:

---

(١) عومەر ئاغا محەمەد ناسراو بە عومەر ئاغای دۆڵەمەری(١٩٣٠– ١٩٩٥) : لەدایکبووی گوندی (لێلۆك- مەزنێ -هەولێر)، بەشداری شۆڕشی بارزان و کۆماری دیموکراتی کوردستانی کردووە، ساڵی ١٩٤٧یەکێك بووە لە هەڤاڵانی بارزانی نەمر لە ڕێڕەی یەکێتی سۆڤیەت، دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول ئاوارەی ئێران بووە، بەشداری شۆڕشی گوڵانی کردووە، لە ژیانی پێشمەرگایەتی چەندین بەرپرسیارەتی وەرگرتووە و بەشداری دەیان شەڕی کردووە و چوار جار بریندار بووە، لە کۆنگرەی ١ی پارتی دیموکراتی کوردستان لەلایەن سەرۆك بارزانی مێدالیای بارزانی نەمری پێبەخشراوە، لە ڕێککەوتی ١١ ٥ ١٩٩٥ز شەهید بووە.

(٢) عەبدوڵرەحمان ئیسماعیل ئاکرەیی: لە شۆڕشی ئەیلول ماموستای خولی هەندسە (الغام) بووە.

١ - فرۆکەیەکی جۆری (ئەلیۆشن) لە ساڵی ١٩٦٦ لە نێوان چۆمان و دەربەندی رایات کەوتە خوارەوە سێ فرۆکەوانەکەشی سوتان

٢ - فرۆکەیەکی جۆری(مێک١٩)لەبناری چیای زۆزک نزیک گوندی زێوە لەساڵی ١٩٧٤ کەوتە خوارەوە فرۆکەوانەکە ناوی (هاشم قەدۆ) بوو

٣ - فرۆکەیەکی جۆری (باجەر)ی بۆمب هاوێژ لە ساڵی ١٩٧٤ لە نزیک گوندی (مەمی خەلان) کەوتە خوارەوە پێنج فرۆکەوانی تێدا سوتان

٤ - فرۆکەیەکی جۆری (مێک ١٩)لە ساڵی ١٩٧٤ لە نزیک گوندی بەرسیرین کەوتە خوارەوە فرۆکەوانەکە ناوی (ئێفا شەلال) بوو لە چیای سیرین بە هاوکاری پێشمەرگەیەکی (بەرگری مللی) خەڵکی گوندی ماولیان دەستگیر کرا .

٥ - فرۆکەیەکی تری جۆری (مێک ٢١)لە ساڵی ١٩٧٤ لەچیای(هەندرێن) کەوتەخوارەوە، فرۆکەوانەکە بە هۆی (پەرەشوت) خۆی فڕێدا وکەوتە نزیک(حامیەی رەواندوز) توانی خۆی دەرباز بکات.

و- بەشی مخابەرە

(عەبدوڵا مەلازادە) ئەرکی بەرپرسی(مخابەرەی) هێزی لەسەرشان بوو (مخابەرەی) هێز لە پێنج (دەزگای بێتەلی) سەرەکی و چەند(دەزگای) (١٠٥ و ١٠٤) روسی و (دەزگایەکی ڕادیۆی انساتی) فرۆکە و(٨٠ دەزگای هۆکی تۆکی) دەستی پێک هاتبوو. دابەش کرابوونە سەر بەرەکانی پێشەوەی بەرگری:

١ - دەزگای بێتەلی بارەگای هێز بە ناوی (باڵەک) لە جوندیان و بەرزیوە و شوێنە پێویستەکان (عەبدوڵا مەلازادە) و (شیت خورشید)و (عەبدوڵا بچکۆڵ) کاریان لەسەر دەکرد

٢ - دەزگای بێتەلی بەتالیۆنی یەک بە ناوی (هەندرێن) لە (گەرووبێشە) (خەلیل میکائیل دۆسکی) ئیشی لەسەر دەکرد.

٣ - دەزگای بێتەلی بەتالیۆنی دوو بە ناوی (زۆزک) لە(کەژەک) و (سەری بەردی) خوالێخۆشبوو (ناجی جیهانگیر نێروەیی) و (أحمد شێخ تەها) ئیشیان لەسەر دەکرد.

٤ - دەزگای بێتەلی بەتالیۆنی سێ بەناوی (کارۆخ) لە (دۆڵی ئاکۆیان)

ئەو بەڕێزانە هەریەکەو ماوەیەک ئیشیان لەسەر دەکرد خوالێخۆشبوو (شاکر حاجی سەبری) و (ئەحمەد شەهاب فەیلی) و (ڕەشید هیرانی)

٥ - دەزگای بێتەلی (قوەتی سەرچیا) بە ناوی (کوڕەک)(نورەددین فەقێ عەبدوڵا) کاری لەسەر دەکرد.

٦ - دەزگاكانی بێتەلی(ڕوسی ١٠٤و١٠٥)(ئەنوەر گەركوكی) سەرپەرشتی دەكردن.

٧ - دەزگای (بەدالەی) لە(گەڵاڵە) هەموو تەلەفۆنەكانی ناوچەكەی پێوە بەسترابوون (لەتیف سەعید شالی[1]) و(باهر ئەحمەد) ئیشیان لەسەر دەكرد.

٨ - (٨٠) دەزگای (هۆكی تۆكی) دابەش كرابوونە سەر ئامر هێز و ئامر بەتالیۆن و سەرلق و تۆپخانە و ڕەسەدەكان، هەریەكەو ناوێكی تایبەتی خۆی هەبوو (عەبدوڵا مەلازادە) سەرپەرشتی دەكردن بۆ ناولێنان و دانانی كۆد و چۆنیەتی بەكار هێنانی كۆد (شفرە) و پاراستنی نهێنیەكان لە كاتی قسەكردن و بەكارهێنانیان.

٩ - كاتب (جفرە)كان ئەو بەڕێزانە بوون:(حەیدەر عوسمان خۆشناو) و (موحسن محەمەد گۆرەشێری) و(محەمەد حاجی حەمەدئەمین موختار) و (محەمەد ساڵح ئاكرەیی) و (تەمەر بەلۆ) و (خەمۆ بنیامین).

هەموو پێشمەرگەكانی (مخابەرە)ی هێز لە كاتی پێویست لەبەرەكانی پێشەوەی بەرگری ئامادە دەبوون ڕاستەوخۆ فەرمانی سەركردایەتیان دەگەیاندە بەرەی پێشەوە و هەواڵی خۆراگری و چالاكی بەرەكانی پێشەوەیان دەگەیاندە سەركردایەتی و ئێزگەی دەنگی كوردستان، بەهۆی ئێزگەش هەواڵەكان لەسەرتا سەری كوردستان بڵاو دەبوونەوە، جگە لە گەیاندنی هەواڵ بێتەلەكانی هێز بەهۆی جیهازی (انصات)چاودێری جموجۆڵی تۆپخانەو دەبابە و فڕۆكە و هێزی پیادەی دوژمنیان دەكرد دەیانزانی دوژمن دەیەوێ هێرش بۆ كوێ بكات یان كوێ بۆردومان بكات دەست بەجێ سەرووی خۆیان لێ ئاگادار دەكردەوە لەلایەن سەركردایەتیش نەخشەی پێویست بۆ بەرگری كردن یان پاشەكشەكردن دادەڕێژرا كە دەبووە هۆی زیادبوونی زیانی دوژمن و كەمی زیانی هێزەكانی ئێمە.

ز ـ پاراستن

(عەبدولڕەحمان ئەبو عوف) بەرپرسی پاراستنی باڵەک بوو (عەبدولڕەحمان گەردی) هاوكاری دەكرد (ملازم هەژار كەركوكی) ماوەیەک بەرپرسی پاراستنی دۆڵی ئاكۆیان بوو لە دوای ئەویش (عوسمان خۆشناو) جێگای گرتەوە ئەركیان كۆكردنەوەی هەواڵ بوو لەسەر هێزەكانی دوژمن.

---

(١) لەتیف سەعید قادر ناسراو بە لەتیف شالی: لەدایكبووی ١٩٤٢كەركووك، ساڵی ١٩٥٨قۆناغی سەرەتایی تەواو كردووە، لەساڵی ١٩٦١بۆ ماوەی دوو ساڵ لەلایەن ڕژێمی عێراق زیندانی كراوە، ساڵی ١٩٦٥پەیوەندی بە شۆڕشەوە كردووە.

ح ـ بەرگری مللی

لەساڵی ١٩٦٩ هێزی بەرگری مللی پێکهێنرا، لەبەر دوو هۆی سەرەکی:

یەکەم: ئەوەکو دوژمن بەهۆی هەلیکۆپتەر هێزەکانی لە پشتەوەی بەرەکانی شەڕ دابەزێنێ و چیاکانی پشتەوە بگرێ.

دووەم: لەکاتی پێویستی هاوکاری بەرەکانی شەڕیان دەکرد. بۆ ئەو مەبەستانە چەک بەسەر دانیشتوانی گوندەکانی سنووری باڵەک دابەش کرا و ئەوانەی چەکیان وەرگرت ناونووس کران لە هێزی بەرگری مللی، هێزەکەش ناوی هێزی (کارۆخ) ی لێنرا ماوەیەک (شێخ محەمەد هەرسین[1]) ئامر هێز بوو (حەسەن ناسر) جێگری بوو لەدوای ئەو (عەبدوڵا ئاغا) سەرپەرشتی دەکرد (حەسەن ناسر) هاوکاری دەکرد لە بەڕێوەبردنی هێزەکە .

ت ـ بەرگری شارستانی (دفاع مدنی)

ئەرکی بەرگری شارستانی ئەو سەربازانەی هێزی دوژمن لە بەرەکانی شەڕ لاشەیان بەجێ دەما بە پێی شەریعەتی ئایینی پیرۆزی ئیسلام بەخاکیان دەسپاردن هەروەها لە کاتی بۆردومانی فرۆکەکانی دوژمن هاوکاری و ڕێنمایی دانیشتوانی سنوورەکەیان دەکرد تەرمی شەهیدەکانیان بەخاک دەسپارد خوالیخۆشبوو(جەوهەر هیرانی) سەرپەرشتی دەکرد خوالێخۆشبوو (مەلا ئیبراهیم ڕێزانی) کە ناسرابوو بە مەلا مێژوو هاوکاری دەکرد.

ی ـ تەندروستی

سەرەتا برینپێچ (ئەحمەد و مەغدید فەتاح) سەرپەرشتی نەخۆشخانەی هێزیان دەکرد لە ساڵی ١٩٧٤ نەخۆشخانەکە پەرەی سەند و دکتۆر (خەسرۆ جەمیل دزەیی) و دکتۆر (کوردۆ) هەریەکە و ماوەیەک سەرپەرشتی نەخۆشخانەیان دەکرد، برینپێچەکانیش هاوکاریان دەکردن.

---

(١) محەمەد عەبدولڕەحیم محەمەد ناسراو بە شێخ محەمەد هەرسین(١٩٢٧ ١٩٧٩) لەدایکبووی سلێمانییە، لەساڵی ١٩٥٨ ئەندامی لێژنە ناوچەی دەربەندیخان بووە سەر بە لقی ٤ی سلێمانی، لەساڵی ١٩٥٩لە دامەزرێنەرانی پارتی گەلی کورد بووە، لەساڵی ١٩٦٤لەگەڵ کاژیك یەکیان گرتووە و بووەتە ئەندامی سەرکردایەتی کاژیك، لە کۆنگرەی شەشەمی پارتی لە ١٩٦٤بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان هەڵبژێردراوە، لەکۆنگرەی حەوتەمی پارتی لەساڵی ١٩٦٦ بە ئەندامی یەدەگی کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردراوە، ساڵی ١٩٦٧بوویتە بەرپرسی لقی ٤ی سلێمانی، لەساڵی ١٩٧٠ بوویتە بەرپرسی لقی ٣، ساڵی ١٩٧٣بەرپرسی دارایی شۆڕشی ئەیلوول بووە، ساڵی ١٩٧٥دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول ئاوارەی وڵاتی ئێران دەبێت.

ک ـ دادگــا

سـەرەتا (حاکم حەسەن پشـدەری) سـەرپەرشـتی دادگای دەکرد لە ساڵی ١٩٧٤ (حاکم سەعید یەعقوبی) و(حاکـم تۆفیق) و(حاکـم حسێن خۆشـناو) بـوونـە هاوکاری (حاکم حەسەن پشـدەری) و (مامۆسـتا مەلا قادر سـکتانی) قازی گەلاڵە و (مامۆســتا مەلا وەیس) قـازی دۆڵی ڕوسـتێ لەڕووی شـەرعـەوە لەگەڵ حاکمەکان بەهاوکاری شـارەزایانی دابونەریتی کۆمەڵگای کوردەواری چارەسەری کێشـەکانیان دەکردو بڕیـاری گـونجاویان دەربارەی کێشــەی خوێنداری و زەوی و زارو خێزانداری دەداو دەبووە هۆی ئاشـتبوونەوەی خاوەن کێشـەکان.

ل ـ مەرجەب و مەخازن

بەشـی مەرجەب و مەخـازن (نەقیب وریا مەعرووف) سـەرپەرشـتی دەکـرد (ملازم جەمال) و (ملازم فوئاد) و خوالێخۆشبوو (باقی مەعرووف) هاوکـاریان دەکـرد بـۆ دابـین کردنی پێداویسـتیەکانی جەنگی.

بەتالیۆنەکانی هێزی باڵەک لە ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

أ ـ بەتالیۆنی یەک

خوالێخۆشبوو (حاجی بێرۆخـی) ئامر بەتالیۆن (حەمید سەعید گـورگـۆ) بەرپرسی ئیدارەودارایی بەتالیۆن بوو. ئەو بەڕێزانەش سـەرلق بوون:

١ - شـەهید موسـا شـێمەد
٢ - شـەهید زکری یەحیا خان
٣ - عەلی شـکاک
٤ - جادر محەمەد مزوری
٥ - سەباح میرکە خەیلانی
٦ - مامەند مسـتەفا دێلزی
٧ - یاسـین بێرۆخی
٨ - جەوهەر بێرسـیاڤی
٩ - سەعید ئیبراهیم کەلێتۆکی

ب ـ بەتالیۆنی دوو

(مستەفا نێروەیی) ئامر بەتالیۆن، خوالێخۆشبوو (عوسمان ساڵح نێروەیی) جێگری بوو. ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - شەهید عەبدولواحد نێروەیی

٢ - شەهید چاوشین خانۆ

٣ - شەهید حسێن فەتاح نێروەیی

٤ - موحسن حاجی نێروەیی

٥ - عەبدوڵا مەلا خدر

ج ـ بەتالیۆنی سێ

شەهید (مەلا ئەمین بارزانی) ئامر بەتالیۆن، (حاجی محەمەد) جێگری ئامر بەتالیۆن بوو. ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - خوالێخۆشبوو وەسمان حوجرانی

٢ - شەهید سەید سەلیم

٣ - شەهید حەمە زیاد فەقیانی

٤ - شەهید ساڵح ئاكۆیی

٥ - زوبێر عەلی

٦ - سلێمان عەبدوڵا چاربۆتی

د ـ بەتالیۆنی چوار

(عزەت سلێمان بەگ) ئامر بەتالیۆن بوو. ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - خوالێخۆشبوو سەید مستەفا

٢ - مەجید بەگ

٣ - حەمەدئەمین فەقی ئەحمەد

٤ - محەمەد مەعرووف

ه ـ بەتالیۆنی پێنج

خوالێخۆشبوو (عەریف یاسین) ئامر بەتالیۆن و شەهید ڕەمەزان محەمەد دۆسکی[1] جێگری ئامر بەتالیۆن و ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - خوالێخۆشبوو شوان دری

٢ - خوالێخۆشبوو عەزیز خان موهاجر

٣ - حەمید بیری (دۆسکی)

و ـ بەتالیۆنی شەش

خوالێخۆشبوو (سەید عاسی[2])و خوالێخۆشبوو (بێجان جوندی) و (کاک حەمید ئەفەندی) هەریەکەو ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - حسێن حەمەدۆڵ باڵەکی

٢ - وەستا ئیسماعیل

٣ - عەلی سۆر

٤ - ئیسماعیل حاجی قادر

٥ - فەرزندە ئەفەندی

ز ـ بەتالیۆنی حەوت

خوالێخۆشبوو (عەلیکۆ نەبی) ئامر بەتالیۆن و(شەهید سەید عەبدوڵا نەبی) جێگری ئامر بەتالیۆن بوو، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ - مەلا شێخ محەمەد

٢ - حاجی سلێمان نەبی

٣ - عەریف ئیبراهیم عەبدوڵا

---

(١) ڕەمەزان محەمەد دۆسکی: برای عەریف یاسین، جێگری بەتالیۆنی ٥ی هێزی باڵەك بووە، لە ساڵی ١٩٨٥ کارگێڕی لێژنەی ناوچەی پەیمان بووە، بەشداری زۆربەی شەڕەکانی ئەیلول و گوڵانی کردووە لە ساڵی ١٩٩٧ لە شەڕی پەکەکە لە سیدەکان شەهید بووە.

(٢) سەید عاسی سەید محەمەد(١٩٤٤ ١٩٩١): لە کەرکوك لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٦٣ پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە، فەرماندەی بەتالیۆنی بارەگای بارزانی بووە، لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول ئاوارەی وڵاتی ئێران بووە، لەساڵی ١٩٨٦ لەشەڕی ئازادکردنی قەرەداغ بەسەختی بریندار دەبێت، لەساڵی ١٩٨٨ دەبێتە ئەندامی لێژنە لقی ٣ و بەرپرسی لێژنە ناوچەی شوان، لەساڵی ١٩٩١ بە هۆی نەخۆشی کۆچی دوایی دەکات.

محوەری باڵەك لە ساڵی ١٩٧٥

شایانی باسە لە ساڵی ١٩٧٥ هێزی باڵەک زیاتر بەرفراوان کرا سنوورەکەی کرایە محوەر. کاکە (ئیدریس) ی هەمیشە لەیاد سەرپەرشتی دەکرد. (عەبدوڵا ئاغا) جگە لەوەی لە ساڵی ١٩٧٠ ببووە ئەندامی مەکتەبی عەسکەری گشتی لەگەل شەهید (فرەنسۆ حەریری) یاریدەدەری کاک (ئیدریس) بوون لەبەڕێوەبردنی محوەرەکە. هێزی باڵەک کرایە دوو هێز و قوەتی سـەرچیا کرایە هێز لەگەڵ هێزی (زۆزک) سـەر بە محوەری باڵەك بوون.

١ـ هێزی باڵەک

سـنوورەکەی گەرووی بێشـە و چیای حەسـەن بەگ و ئاشـی خدر ئاغاو سـەری بـەردی و لـە ڕووباری موســەکاوە تاوەکـو جادەی ســەرەکی جوندیان- گـەلاڵە بوو، کاک (عەلی خەلیل) ئامر هێز بوو کاک (ملازم یونس ڕۆژبەیانی) جێگری بوو، چوار بەتالیۆنی هەبوون:

أ - بەتالیۆنی یەک (حاجی بێرۆخی)

ب - بەتالیۆنی دوو(مستەفا نێروەیی)

ج - بەتالیۆنی پێنج (عەریف یاسین)

د - بەتالیۆنی شەش (حەمید ئەفەندی)

٢ـ هێزی هەندرێن

ســنوورەکەی لە جادەی سەرەکی جوندیان-گەلاڵە تاوەکو دۆڵی ئاکۆیان و کوڕەک . سەرەتا سولیمان حاجی بەدری وەك ئامر هێز دەستنیشان کرا ، لەدوای ئەو (عزەت سـلێمان بەگ) بووە ئامر هێز. بەتالیۆنەکانی هێزی هەندرێن ئەوانە بوون:

أ - بەتالیۆنی سـێی دۆڵی ئاکۆیان

ب - بەتالیۆنی چواری هەندرێن

ج - بەتالیۆنی حەوتی عەلیکو نەبی

٣ ـ هێزی سـەرچیا

(میرخان حەمەدئەمین میرخان) ئامر هێز و (ساڵح محەمەد کەکشار) جێگری بوو (ئەحمەد ساڵح بەکر) بەرپرسـی ئیدارە بوو لە چوار بەتالیۆن پێکهاتبوو:

أ - بەتالیۆنی یەک

خوالێخۆشـبوو(ئەحمەد حەسەن سلێمان) ئامر بەتالیۆن و ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - (حسـۆ محەمەد کەکشار[١])

٢ - (شـەهید چاوشین عوبێد)

٣ - (شـەهید چاوشین خانۆ بێدۆدی)

ب - بەتالیۆنی دوو

خوالێخۆشـبوو (مەهدی حەسەن دۆسـکی) ئامر بەتالیۆن و ئەو بەرێزانە سـەر لق بوون:

١ - محەمەد ساڵح نزارکی

٢ - کەریم خان مەحموود

٣ -ساڵح مسـتەفا مەلا عەلی مێرگەسـۆری[٢]

ج - بەتالیۆنی سێ

خوالێخۆشبوو (شـاباز ئەحمەد شـاباز) ئامر بەتالیۆن و ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - خوالێخۆشبوو (کەریم دێوانە) ســـورچی

٢ - خوالێخۆشبوو (عەزیز شـێخ ئاغا ئامۆکەیی)

٣ - (پاشـا مەغدید لێرە میری)

---

(١) حسۆ محەمەد کەکشار: ناسراوە بە حسۆ محەمەد شێخ سیدەیی لە ساڵی ٩١٧ ١ز لە مێرگەسۆر (هەولێر، مێرگەسۆر) لەدایك بووە، محەمەد کەکشاری باوکی لە ساڵی ٩٤٣ ١ز شەهید کراوە، بەشداری شۆڕشی(٩٤٣ ١ز - ٩٤٥ ١ز)ی بارزانی کردووە، یاوەری مەلامستەفا بوو بۆ یەکێتی سۆڤیەت، لەساڵی ١٩٧٥ ئاوارەی ئیران بووە و سەرەتا لە زیوە و مەشهەد و پاشانیش قەزوین نیشتەجێ دەبێت، لە ساڵی ٩٩٣ ١ز گەڕاوەتەوە بۆ کوردستانی عێراق، لە ١٦ ٨ ١٩٩٦ز میدالیای بارزانی نەمری وەرگرتووە، لە ساڵی ٢٠١٥ز کۆچی دوایی کردووە.

(٢) ساڵح مسـتەفا مەلا عەلی مێرگەسـۆری :لەدایکبووی ساڵی ١٩٤٢هەولێر، لەدوای نسکۆی شۆڕشی دووەمی بارزان، خێزانەکەیان ڕوو دەکەنە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ساڵی ١٩٦١دەبێتە پێشمەرگە و لەساڵی ١٩٧٥ئاوارەی ئێران دەبێت.

د - بەتالیۆنی چوار

خوالێخۆشبوو(مەمێ ئیبراهیم کۆرەمارکی) ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەرێزانە سەر لق بوون:

١ - خوالێخۆشبوو(ئەحمەد شێرۆکی)

٢ - خوالێخۆشبوو (عەزیز شێرۆکی)

٣ - خوالێخۆشبوو (مستەفا سلێمان سورچی)

هێزی زۆزک

هێزی زۆزک لەو برا سەربازە کوردانە پێکهاتبوو کە سوپای عێراقیان لەسالی ١٩٧٣و ١٩٧٤ بەجێهێشت و هاتبوونە ناو ڕیزی لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان، هێزەکە لەسێ فەوج پێکهاتبوو:

أ - خوالێخۆشبوو (نەقیب حەسەن بارزانی)[١] ئامر فەوجی یەک بوو

ب - (ملازم یونس ڕۆژبەیانی) ئامر فەوجی دوو بوو

د – (نەقیب عادل ئاکرەیی) ئامر فەوجی سێ بوو

بەڵام محوەرەکەو هێزەکەکانی فریای دەست بەکار بوون نەکەوتن.

پیلانە شومەکەی جەزائیر بووە هۆی ڕێککەوتنی ئێران وعێراق بەناچاری بڕیاری شەڕ ڕاگرتن درا ئەگەر ئەو پیلانە نەبوایە دوژمن بەهیچ شێوەیەک نەیدەتوانی لە بەرەکانی شەڕ سەرکەوتن بەدەست بهێنێت.

---

(١) حەسەن ئەحمەد خزر بڵند ناسراو بە حەسەن بارزانی: لەساڵی ١٩٣٩لە گوندی بانێ - مێرگەسوور- هەولێر لەدایك بووە، لە خولی ٣٨ی کۆلێژی سەربازی بەغدا لەساڵی ١٩٦٢دەرچووە، هەر لەو ساڵە پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە و لە بارەگای بارزانی کاری کردووە، لە ساڵی ٢٠٠١کۆچی دوایی کردووە؛ اللواء فاروق ابراهیم شریف، الضباط الکورد فی جیش العراقی، الجزء الاول، ORKA MATBBACILIK(turkey، ٢٠١٤)، ص ١٤٤

(شەڕو داستانەکانی سنووری هێزی باڵەك):

ا - شەڕەکانی سـاڵی ١٩٦٥ ئەمانەبوون:

١ - شـەڕی کوڕەک

٢ -شـەڕی زۆزک

٣ -شـەڕی گەرووی عومەر ئاغا

٤ -شـەڕی بەرزاییەکانی بادلیان

٥ -شـەڕی کلکەی هەندرێن

٦ -شـەڕی کانی قوڕ

٧ - شـەڕی ڕەواندوز

٨ - شـەڕی دۆڵی ئاکۆیان

ب - شـەڕەکانی ساڵی ١٩٦٦ ئەمانە بوون:

١ـ شەڕی هەندرێن کە بەداستانی هەندرێن بەناوبانگە

٢ـ شـەڕی زۆزک

٣ ـ شـەڕی گەروی عومەر ئاغا

٤ـ شـەڕی کوڕەک

ج - شـەڕەکانی ١٩٧٠ ئەوانە بوون:

١ - شـەڕی سـەرچیا:

لە سـاڵی ١٩٧٠ هەموو چەکدارەکانی سـەر بەڕژێم چەکیان داناو بـەڕێککەوتنەکـە ڕازی بوون بەڵام (حسین ئاغا و عومەر ئاغای سـورچی) چەکیان دانەناو دژی شۆڕش وەستان، قوەتێکی هێزی باڵەک بەناوی (هێزی لافاو) بە سەرپەرشتی عزەت سولیمان بەگ و هاوکاری خوالێخۆشبووان (کەریم دێوانە) و (حەسەن بەنۆگەیی) و (حسێن ئاغا) و چەکدارەکـانیان دەرپەڕانـدن و ناوچە گەیان لێ پاک کردنەوە.

٢ - هەر لە ساڵی ١٩٧٠ هەندێک ئاژاوەچی لە (شێخ ئەحمەدی سـورچی) یاخی بوون وبرایەکی شێخ ئەحمەدیان شەهید کرد. هێزێکی هێزی باڵەک بۆ هاوکاری شێخ ئەحمەد چوونە ناوچەکە و ئاژاوە چییەکانیان دەرپەڕاند بەهاوکاری ئەو هێزانەی لەوێ بوون.

د - شـەڕەکانی ١٩٧٤ و ١٩٧٥ ئەوانە بوون:

١- شـەڕی گوڕەز
٢ - شـەڕی گەلی عەلی بەگ و سـەرچیا
٣ - شـەڕی کوڕەک
٤- شـەڕی بێخال
٥- شـەڕی ڕەواندوز
٦- شـەڕی زارگەلی
٧- شـەڕی حامیەی ڕەواندوز
٨- شـەڕی گەرووی عومەر ئاغا
٩- شـەڕی زۆزک
١٠- شـەڕی سـەرتیز
١١- شـەڕی سـەری بەردی
١٢- شـەڕی حەسەن بەگ
١٣- شـەڕی دۆڵی ئاکۆیان

شـایانی باسـە لە سـاڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥ روسـیا بە هەموو توانای خۆی پشـتگیری ڕژێمی عێراقی دەکرد لەڕووی چەکی نوێ و شـارەزایانی سـەربازی بۆ بەکار هێنانی چەکەکانیان بەتایبەتی فرۆکە پێشـکەوتووەکان وەکـو فرۆکەی (تۆپۆلوف٢٢)ی بۆمب هاوێژ کە دەهاتنە سـنووری هێزی باڵەك بۆ بۆردوومان کردن کاتی لەگەل یەکتر دەدوان من بەهۆی ڕادیۆی (انصات) زۆر بەباشـی گۆیم لێ دەبوون و دەنگەکانیشـم تۆمار دەکردن بۆ سـەرووی خۆم دەنارد.

ڕژێم لەڕووی ئیمکانیات و چەک و تەقەمەنی زۆر بەتواناتر بوو لەشـۆڕش بەلام ئازایەتی و شـارەزایی هێزەکانی لەشـکری شـۆڕشـگێری کوردسـتان بەسـەرکردایەتی (بارزانی نەمر) دوژمن نەی توانی سـەرکەوتن بەدەسـت بێنێ ناچار بوو ڕێککەوتنە شـومەکەی جەزائیر مۆر بکات، وای دەزانی بەوپیلانە دەتوانێ زاڵ بێ بەسـەر ئیرادەی گەلی کورد، دووربینی و حکمەتی (بارزانی) نەمر ئەو پیلانەشـی پووچەلکردەوە دوای پشـودانێکی کورت شـۆڕش دەسـتی پێکردەوە و دوژمنی بێ هیواکرد.

هێزی کاوە لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

سـنووری چالاکی هێزی کاوە لەچیای کێوە ڕەش و دەربەندی ڕانیەو ئاسـۆس تا دەگاتە پشـدەرو گەناو و بناری چیای(قەندیل)تا (قرناقاوەو پشـت ئاشـان) و (دۆڵی شـەهیدان)ی دەگرتەوە، عەشـیرەتی (مامەش) و (مەنگور)و (میر ئاودەلی) و (نورەدینی) و بەشـێک لە عەشـیرەتی (ئاکۆ) لەو سنوورە بوون، کە لە قەزای قەڵادزێ و ناحیەی سـەنگەسـەرو ناحیەی هێرۆ پێکهاتبوو.

لە گەڵ بەرفراوان بوونی لەشـکری دوو بەتالیۆنی پشـدەر بوو بە هێزی کاوە سـەرەتا (حەمەدەمین فەرەج)[1] کرابە ئامیر هێز لە ساڵی ١٩٦٦ بەهۆی بیروڕای جیاوازی هێزەکەی بەجێ هێشـت (ملازم نەوشـیروان فوئاد مەسـتی)[2] لەجێگای کرا بە ئامیر هێز ئەویش دوای ماوەیەکی کەم لە هەمان سـال وەکو ئەوەی پێش خۆی هێزەکەی بەجـێ هێشــت بەجیابوونەوەی ئەو دوو کەسە هێزەکە هەلوەشایەوە (شـەهید حسـۆ میرخان ژاژۆکی[3]) و (شـەهید حاجی ئەحمەد بارزانی) و شەهید خەسرۆ کاوانی[4] و خوالێخۆشبوو مام وسو دزەیی[5] و خوالێخۆشبوو حاتم سەعدوڵا نێرەیی و خوالێخۆشبوو

---

(١) حەمەدئەمین فەهرج: لەساڵی ١٩٢٤لەسلێمانی لەدایك بووە، دوای لە کۆلێژی سەربازی دەرچووە، لەکۆتایی ساڵی ١٩٦٢ پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، لەساڵی ١٩٦٤پەیوەندی بە باڵی مەکتەبی سیاسی دەکات و لەساڵی ١٩٦٥دووبارە دەگەڕێتەوە ناو شۆڕش و دەبێتە ئامر هێزی کاوە.

(٢) نەوشێروان فوئاد مەستی مەعرووف لەساڵی ١٩٤١لە سلێمانی لەدایکبووە، لەساڵی ١٩٥٩چوویتە کۆلێژی سەربازی و ساڵی ١٩٦٢پەیوەندي بە شۆڕش کردووە، لە ١٩٦٣، سەرلق بووە لە هەڵەبجە، لەساڵی ١٩٦٤بووەتە ئامر بەتالیۆنی ٥لە سەنگاو و جەباری و زەنگەنە لە دەڤەری گەرمیان، دوای بووە جێگری هێزی ڕزگاری، لەساڵی ١٩٦٦جێگری ئامر هێزی کاوە، هەر لەو ساڵەدا پەیوەندي بە حکومەت دەکات و دێتە ناو باڵی مەکتەبی سیاسی بە سەرپەرشتی ئیبراهیم ئەحمەد.

(٣) حسێن میرخان غەزالی ناسراو بە حسۆ میرخان ژاژۆکی: لە ساڵی ٩٣٢ ز لە گوندی ژاژۆك – مێرگەسۆر – هەولێر لەدایك بووە، پەیوەندي بە شۆڕشی دووەمی بارزان دەکات بەشداری لە بەرگری کۆماری کوردستان لە مهاباد دەکات، یاوەری مەلامستەفا بووە بۆ یەکێتی سۆڤیەت و دواتر بەشداری هەردوو شۆڕشی ئەیلول و گوڵان دەکات. لە ١ ٩ ١٩٨٣ز لە بناری چیای قەندیل شەهید دەبێت.

(٤) خەسرۆ مەحموود کاوانی (١٩٤٦ ١٩٩١): لە ڕێکەوتی ٣١ ٨ ١٩٦٢دەبێتە پێشمەرگە و فەرماندەی بەتالیۆنی هێزی کاوە لە شۆڕشی ئەیلول بووە، چەندان جار بریندار دەبێت دوای شەڕەکانی شۆڕشی ئەیلول لە کێوەڕەشی ڕانیە بە سەختی بریندار دەبێت، ساڵی ١٩٦٥پلەي سەر لق بووە، لە دوای نسکۆی شۆڕش لە ساڵی ١٩٧٥ئاوارەی ئێران دەبێت. ساڵی ١٩٩١بەشداری لە ڕاپەڕینی ڕزگارکردنی شاری هەولێری کردووە، لە شەڕي بەرگریکردن لە پردێ لەکاتی هاتنەوەی ڕژێمی بەعس لە ٢٩ ٣٠ ٣ ١٩٩١، شەهید کرا.

(٥) مام وسۆ دزەیی:(١٩٢٢- ١٩٨٩): لەدایکبووی هەولێر، لەساڵی ١٩٥٧پەیوەندی بە پارتیەوە کردووە، لەدەستپێکی شۆڕشی ئەیلوول فەرماندەی یەکەم مەفرەزەی لە ئەستۆ بووە، هەروەها فەرماندەی بەتالیۆنی چواری هێزی کاوە بووە، دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول ئاوارەی ئێران بووە و لەوێش لە سەر راسپاردەی ئیدریس بارزانی دەستی بە کاری ڕێکخستن کردووە، ناوبراو لە پێکهێنانی مەفرەزە سەرەتاییەکانی شۆڕشی گوڵان ڕۆڵی هەبووە. لە ساڵی ١٩٨٠ز لە سەر بڕیاری مەکتەبی سیاسی کراوەتە بەرپرسی سەربازی ناوچەی پشدەر، لە شاری نەغەدە - ڕۆژهەڵاتی کوردستان کۆچی دوایی کردووە.

شێخ یەزدین محەمەد[١] هێزەکەیان دووبارە ڕێک خستەوە (شەهید حسۆ میرخان ژاژۆکی) ئامر هێز و (شەهید حاجی ئەحمەد بارزانی) جێگری ئامر هێز. سەرلقەکانیش ئەو بەرێزانە بوون:

١ - شەهید خەسرۆ مەحموود کاوانی

٢ - خوالێخۆشبوو مام وسو دزەیی

٣ - خوالێخۆشبوو حاتم سەعدوڵلا نێروەیی

٤ - خوالێخۆشبوو شێخ یەزدین محەمەد

لەساڵی ١٩٦٧ تەشکیلاتی هێزی کاوە بەر فراوانتر کرا جگە لە بارەگای هێز سێ بەتالیۆنی هەبوو.(شەهید حەسۆ میرخان ژاژۆکی) ئامیر هێز و خوالێخۆشبوو (بابەکر مەحموود حەویز ئاغای پشدەری[٢]) جێگری ئامیر هێز بوو خوالێخۆشبوو (محەمەد نیهاد) سەرپەرشتی قەلەمی هێزی دەکرد برینپێچ (محەمەد ساڵح مینە ئاردە) و برینپێچ (جەبار عوسمان ئەحمەد) سەرپەرشتی نەخۆشخانەی هێزیان دەکرد. خوالێخۆشبوو (حاکم حەمەلاو سەعید) حاکمی سنووری هێزی کاوە بوو. (عەبدوڵا مەلازادە) سەرپەرشتی مخابەرەی هێزی دەکرد لەدوای ئەویش (سەعید دەروێش) جێگای گرتەوە.

بەتالیۆنەکانی هێزی کاوە

أ ـ بەتالیۆنی پشدەر

(سەیدۆ یوسف چەلکی) ئامر بەتالیۆن بوو ئەو بەرێزانە سەرلق بوون

١ -مستەفا فارس

٢ -شەوکەت ئاودەل

٣ -محەمەدئەمین سوور

٤ -أحمد مستەفا سەرلقی نورەدینیەکان بوو

---

(١) یەزدین محەمەد نەبی ناسراو بە شێخ یەزدین محەمەد: لە ساڵی ١٩٢٥ز لە گوندی داویتکا – شێروان مەزن- مێرگەسۆر – هەولێر، یاوەری مەلامستەفا بووە بۆ یەکێتی سۆڤیەت، لە ساڵی ١٩٧٠ز بە پلەی جێگری هێزی کاوە لە پشدەر ماوەتەوە، لەساڵی ١٩٧٥ئاوارەی وڵاتی ئێران بووە، لە ساڵی ١٩٩١دوای ڕاپەڕین گەڕایەوە بۆ باشوری کوردستان، لە ساڵی ١٩٩٦لە یوبیلی زێڕینی پارتی دیموکرات میدالیای بارزانی نەمری وەرگرتووە، لەساڵی ١٩٩٩کۆچی دوایی کردووە.

(٢) بابەکر مەحموود حەوێز ناسراو بە بابەکر مەحموود ئاغای پشدەری: لەساڵی ١٩٢٧لە دەڤەری پشدەر – سلێمانی لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٦١پەیوەندی بەشۆڕشەوە کردووە، لەساڵی ١٩٦٣ئامر بەتالیۆن بووە لە هێزی کاوە، لەساڵی ١٩٦٧جێگری ئامرهێزی کاوە، ساڵی ١٩٨٥تاکو ١٩٨٨بەرپرسی هێزی تایبەت بوو سەر بە سەرۆك مەسعود بارزانی، لە ساڵی ١٩٩١تاکو ١٩٩٣ز نوێنەری جەنابی مەسعود بارزانی بووە لە پشدەر و بیتوێن، لەساڵی ١٩٩٨لەیەکێك لە نەخۆشخانەکانی لەندەن کۆچی دوایی کردووە.

ب ـ بەتالیۆنی بناری سـونێ

(عەزیز قازی[1]) ماوەیەک و لەدوای ئەویش (شـەهید خەسـرۆ کاوانی) بووە ئامیر بەتالیۆن. ئەو بەرێزانە سـەر لق بوون:

١ -حاجی خالد کاوانی

٢ -مەلا عومەر بابکەیی

٣ -قادر عەبدوڵا بارزانی

د ـ بەتالیۆنی دۆڵی شـەهیدان

(شەهید حاجی ئەحمەد بارزانی) ئامیربەتالیۆن و ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ -خوالێخۆشبوو شـێخ یەزدین محەمەد

٢ -عەلی مسـتەفا[2]

٣ -عەبدولڕەحمان سـێوەیسـی

هێزی کاوە لە قۆناغی دووەم سـاڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤

لە دوای ڕێککەوتنی١١ی ئازاری ١٩٧٠ فەوجـی(١٢) ی (حـەرەس حدود) لـەقەڵادزێ سـنووری هێزی کاوە لە (٥٠٠) پێشـمەرگەی هەڵبژاردە پێکهێنرا کە لـە پێشـمەرگەکانی هێزی کـاوە و هێزی سـەفین و هێزە ڕزگاری پێک هاتبوو(شـەهید حەسـۆ میرخان ژاژۆکی) ئامیر فەوج خوالێخۆشبوو

(١) عەزیز قازی حەمەد: لە ساڵی ١٩٢٨ لە گوندی ئافریان (هەولێر، شەقلاوە، هەریر) لە دایك بووە، لە ساڵی ١٩٤٣ از دەبێتە پێشمەرگە لە گوندی (کانیاڵنجا)لەگەڵ عەلی قازی کە برای گەورەی بووە بەشداری شۆڕشی ١٩٤٣ – ١٩٤٥ بارزانی کردووە کە ساکۆ کانیەلنجی سەرقۆڵی بووە، لە ساڵی ١٩٤٥ بەشداری شەڕی مەیدان موریکی کردووە، ئاواهرەیی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوو لە ٢ ٣ ١٩٤٦ چوویتە ڕێز کۆماری مهاباد لە کوردستان، یاوەری مەلامستەفا بوو بۆ یەکێتی سۆڤیەت، لە کاتی ڕاگەیاندنی شۆڕشی ئەیلول دەچیتە هێزی قەرەداغ و هێزی کاوە و لەساڵی ١٩٦٣ سەرلق بوو لە هێزی قەرەداغ و بەشداری شەڕی (قاتەکانی شاری کفری)کردووە، لە ساڵی ١٩٦٤ فەرماندەی بەتالیۆنی ٩ ی هێزی قەرەداغ و لەساڵی ١٩٦٦ فەرماندەی بەتالیۆنی ٤ ی هێزی قەرەداغ بووە، لەساڵی ١٩٧٤ کرا بە فەرماندەی هیزی کەرکوك و لە ساڵی ١٩٧٥ ئاوارەیی ئیران دەبێت، لە ساڵی ١٩٧٦ لەگەڵ خێزانەکەی لە ویلایەتی کالیفورنیا – سکرامێنتۆ نیشتەجی دەبێت و لە کونگرەی ١٢ ی پارتی دیموکراتدا میدالیای بارزانی نەمری وەرگرتوە و ڕۆژی ١٣ ٨ ٢٠٠٦ کۆچی دوایی کرد.

(٢) عەلی مستەفا عومەر دۆڵەمەری: خەڵکی گوندی لێلۆك- مەزنێ – مێرگەسۆر – هەولێر، بەشداری لە ڕێڕەوی ساڵی ١٩٤٧ بەرەو یەکێتی سۆڤیەت بە سەرکردایەتی مەلا مستەفا بارزانی بووە،

(عەریف دەروێش عەبدولعەزیز) جێگری ئامرفەوج . (شـەهید عیزەددین قەرەمحەمەد) یاریدەدەری ئامر فەوج بوو فەوجەکە (٥) (سـریە)ی هەبوو:

١ - خوالێخۆشبوو سـەیدۆ یوسـف

٢ - شـەهید خەسـرۆ کاوانی

٣ - خوالێخۆشبوو مام وسـو دزەیی

٤ - تاهیر تۆفیق زراری

٥ - شـێخ محەمەد سەلمان

ئەو پێشمەرگانەی تر کە نەخرابوونە سەر میلاکی فەوجی ١٢ی پاسەوانی سنوور خوالێخۆشبوو غەزالی میران ژاژۆکی سەرپەرشتی دەکردن.

هێزی کاوە لە قۆناغی سـێ یەم سـاڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

لەدوایی هەڵگیرسانەوەی شەڕی داسەپاو و پاشگەز بوونەوەی ڕژێم لە ڕێککەوتننامەی ئازار فەوجی ١٢ حرس حدود (پاسەوانی سنوور) هەروەک فەوجەکانی تر هەڵوەشایەوە هێزی کاوە بەشێوەیەکی بەرفراوانتر تەشـکیل کرایەوە (شـەهید حەسـۆ میرخان ژاژۆکی) ئامیر هێز و (مەحموود کاکـە زیاد کۆیـی) کرایە جێگری ئامر هێز ماوەیەک لەدوای ئەویش خوالێخۆشبوو (شـێخ یەزدین) ماوەیەک و خوالێخۆشبوو (سـەیدۆ یوسـف چەلکی) ماوەیەک جێگری ئامر هێز بوون (نوری سلێمان غەزالی) ماوەیەک و (حاجی کاک حسێن) ماوەیەک یاریدەدەری ئیدارەی هێـز بـوون، (عەبدوڵا مام عەلی) و (حاجی حاجی برایم) هەریەکەو ماوەیەک سـەرپەرشـتی دارایی هێزیان دەکرد . (نەجات حەسەن) ماوەیەک و (ئازاد حەمە سـور ئەمین) ماوەیەک سـەرپەرشـتی قەلەمی هێزیان دەکرد.

بەشـەکانی تری هێز بەو شـێوەی خوارەوە بوون:

أ ـ مخابەرەی هێز (سعید دەرۆێش) بەرپرسـی مخابەرەی هێز بوو ، (شـێخ نجم الدین) و (أحمد نادر) و (جبار أسعد) و (عەریف محمد هەورامی) بێتەلی بەتالیۆنەکان بوون ،

ب ـ تۆپخانەی هێز_(ملازم عومەر بیبانی) و (شـەهید شـەوکەت شـێخ یەزدین[1]) سەرپەرشـتیان دەکرد تۆپەکان بریتی بوون لەیەک تۆپی (٢٥ ڕەتل) و چەند تۆپێکی هاوەنی(١٢٠ ملم) و

---

(١) شەوکەت شێخ یەزدین محەمەد (١٩٥٦- ٢٠٠٤): لە شاری تاشکەندی پایتەختی ئوزبەکستان لەدایك بووە، باوکی یەکێك لە یاوەرانی مەلا مستەفا بارزانی بووە بۆ یەکێتی سۆڤیەت و خێزانەکەیان لەساڵی ١٩٥٩گەڕاونەتەوە کوردستان و لە شاری هەولێر نیشتەجێ بوونە، لە دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول ئاوارەی ئێران دەبێت و دوای هەڵگیرسانی شۆڕشی گوڵان لە بواری کارگێڕی و دارایی لەگەڵ کاك ئیدریس بارزانی کاری کردووە، لە کۆنگرەی یازدەیەمینی پارتی دیموکراتی

(٨٢ملم) هەرچەندە تۆپەکان کۆن بوون وگولە تۆپیش کەم بوو بەڵام لەکاتی دەست بەکاربوون یان کاریگەر بوون.

ج ـ دژی ئاسـمانی (ملازم خدر هەمزە) سـەرپەرشـتی بەشـی دژی ئاسـمانی دەکرد

د ـ هێزی پاڵپشـتی (اسناد) (نوری سـلێمان غەزالی) سـەرپەرشـتی دەکـردن و لـە دوو بـەش پێک هاتبوو:

١ـ هەندەسـە (عەریف عوسـمان) سەرپەرشـتی دەکردو ئەرکیان دانان و هەڵگرتنی مین و پوچەڵکردنەوەی بۆمبی نەتەقیوی دوژمن بوو

٢ ـ بەشـی هاوەنی بچووک و (بی ١٠) (عەلی مستەفا) سـەرپەرشــتی دەکرد

هـ ـ دادگایی هێز خوالێخۆشبوو(حاکم حەمەلاو سەعید) سـەرپەرشـتی دەکرد .

و ـ نەخۆشـخانەی هێز (دکتۆرعوسـمان) سـەرپەرشـتی دەکردو برینپێچ (جەبار عوسـمان ئەحمەد) و (ساڵح مینە ئاردە) هاوکاریان دەکرد .

بەتالیۆنەکانی هێزی کاوە لە ١٩٧٤ و ١٩٧٥

أ - بەتالیۆنی پشـدەر

(سـەیدۆ یوسـف چەلکی) ماوەیەک ئامر بەتالیۆن و خوالێخۆشبوو (عەریف دەروێش عەبدولعەزیز) لەدوای ئەو بووە ئامر بەتالیۆن (چەتۆ مەلا ڕەشید) جێگری بوو.

ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ -ئەحمەد محەمەد عەبدولا

٢ -مەلا ڕەش

٣ -محەمەد ئەمین سـور

٤ -مسـتەفا فارس

٥ -أحمد مستەفا سەرلقی نورەدینیەکان بوو

ب - بەتالیۆنی بناری مەنگوڕایەتی

(ملازم حەسەن) ئامر بەتالیۆن بوو. ئەو بەڕێزانە سـەر لق بوون:

کوردستان لە ساڵی ١٩٩٣بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردراوە، لە کابینەی سێیەمی حکومەتی هەرێمی کوردستان بە وەزیری دارایی دەستنیشان کراوە، لە کۆنگرەی دوازدەیەمی پارتی جارێکی تر بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردراوە، لە ‌ی شوباتی ٢٠٠٤لەگەڵ چەندین سەرکردە و کادیری پارتی لە کردەوەیەکی تیرۆریستی شەهید کرا.

١ -شـەهید مەلا عومەر بابکەیی

٢ -قادر مسـتەفا

٣ -بایز عەزیز

٤ -عومەر میرخان

ج - بەتالیۆنی دۆڵی شـەهیدان

(شـەهید خەسـرۆ کاوانی) ئامیر بەتالیۆن(تەها حاجـی حسێن) جێگری بوو.

ئەو بەڕێزانە سـەر لق بوون:

١ -حاجی خالد کاوانی

٢ -تاهیر تۆفیق زراری

٣ -مەلا حەسەن شـاخی

٤ -قادر حەسەن

د -بەتالیۆنی بەری مەرگە

خوالێخۆشبوو(مام وسودزەیی) ئامربەتالیۆن بوو. ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ -ئیبراهیم عەلی گاور(١)

٢ -عەبدوڵا حەمە عەلی

٣ -شـەهید مەلۆ محەمەدئەمین

هـ - بەتالیۆنی بەرگری مللی

سـەربە بارەگای هێز بوو ئەو بەڕێزانە سـەر لق بوون

١ -هەمزە ئاغای مەنگوڕ

٢ -جەوهەر ئاغای لێوژهـ

٣ -حەمە عارەب هەڵشـۆیی

(١) ئیبراهیم عەلی قادر ناسراو بە برایم عەلی گاور: لەساڵی ١٩٦١لە لایەن ڕژێمی عێراق گیراوە بۆ ماوەی ٣ساڵ لە بەندیخانە ماوەتەوە، لەساڵی ١٩٦٣پەیوەندي بە یەکێتی قوتابیان کردووە، لەساڵی ١٩٦٤بەپلەی کادیر بۆ ڕێکخراوی مەرگ گوازراوەتەوە، لەساڵی ١٩٦٧بۆ بەشی عەسکەری لقی ٤ی پارتی گوازراوەتەوە، ساڵی ١٩٦٨بووەتە سەرلق لە بەتالیۆنی چواری هێزی ڕزگاری، لەساڵی ١٩٧٠بۆ هێزی کاوە گوازراوەتەوە، لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول ئاوارەی ئێران بووە، لەساڵی ١٩٧٧لەسەر فەرمانی کاك ئیدریس بارزانی بۆ چەند کاری تایبەت گەڕاوەتەوە کوردستان، بەشداری لە ڕاپەڕینی ساڵی ١٩٩١کردووە.

شەڕو داستانەکانی سنووری هێزی کاوە

١ - شـەڕی سـەنگەسـەر لەساڵی ١٩٦٧
٢ - شـەڕی سـەنگەسـەر لەسـاڵی ١٩٦٨
٣ - شـەڕی قەڵادزێ لە سـاڵی ١٩٦٩
٤ - شـەڕی بەری مەرگە لە سـاڵی ١٩٦٩
٥ - شـەڕی دۆڵی شـەهیدان لە سـاڵی ١٩٦٩
٦ - شـەڕی کێوەڕەش لە سـاڵی ١٩٧٤
٧ - شـەڕی هەڵشـۆ لە سـاڵی ١٩٧٤
٨ - قوەتێکی هێزی کاوە بەهاوکاری لەگەڵ هێزی بێتواتە لە ساڵی ١٩٧٤ بەشـداری لە شـەڕی بەنی حەریر کرد.

هێزی سـەفین لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

سـنووری چالاکی هێزی سـەفین ، لە هیزۆپ و هەیبەسـوڵتان و حاجی قەڵا و دۆڵی سـماقوڵی و باواجی و دەربەندی گۆمەسـپان و ڕووباری بەسـتۆڕە تاکـو زێی گەورە و ناوچەی زرارەتی و دەشـتی حـەریر و میراوە و کلاوقاسـم و دۆڵی هیران. بە درێژایی تاوەکو جەلـی و سـکتان سـنوورەکە قەزای (شـەقلاوە) و قەزای (کۆیە)ی دەگرتەوە .سنوورێکی بەرفراوان بوو، دوژمن هەمیشـە هەوڵـی داگیر کردنی چیای سـەفینی دەدا.

ئامر هێزەکان یەک لەدوای یەک ئەو بەڕێزانە بوون:

١ - ملازم ڕەشید سـندی
٢ - خوالێخۆشبوو موقەدەم عەزیز ئاکرەیی
٣ - ڕەئیس فەوزی
٤ - خوالێخۆشبوو ڕەئیس یوسـف میران

جێگری ئامر هێزەکانیش ئەو بەرێزانە بوون:

١ - شـەهید معاون دڵشـاد
٢ - عەبدولڕەزاق بێتوشـی

٣- خوالێخۆشبوو ملازم تاهیر عەلی والی[1]

٤ - خوالێخۆشبوو مەحموود عەزیز بەگ

(عەریف حەمید خۆرانی) بەرپرسی ئیدارەی هێز بوو (عەبدال ئاکرەیی بەرپرسی دارایی هێز بوو (کاک سدیق هیرانی) سـەرلقی بارەگای هێز بوو

بەشـەکانی تری هێزی سەفین بەو شـێوەی خوارەوە بوون

أ ـ مخابەرەی هێز ئەو بەڕێزانە هەر یەکەو ماوەیەك سەرپەرشتیان دەکرد

١ - خوالێخۆشبوو حەسەن خدر ڕەشـۆ

٢ - گلیانە پترۆس

٣ - خوالێخۆشبوو وەلی ئەحمەد

٤ - خوالێخۆشبوو مەلا حەمەدئەمین خەلیل

ب ـ دادگای هێز

ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک حاکمی هێز بوون :

١ - خوالێخۆشبوو کوێخا عەزیز سـماقولی

٢ - حاکم عەلا ئاکرەیی

٣ - حاکم سابر ڕەشید ئاکرەیی

ج ـ هەندەسـەی هێز

(شـەهید ساڵح نەفاسـە) سـەرپەرشـتی دەکرد

(١) تاهیر عەلی والی: لەساڵی ١٩٣٨لەسلێمانی لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٥٧لە کۆلێژی سەربازی بەغدا وەرگیراوە و لەساڵی ١٩٦٠بە پلەی ملازم دەرچووە، لە تەمموزی ١٩٦٢پەیوەندی بە ڕیزەکانی شۆڕشەوە کردووە لە هێزی سەفین و دوای وەکو سەرلق بۆ دۆلی ئاکۆیان گواستراوەتەوە، لەساڵەکانی ١٩٦٤-١٩٦٥جێگری ڕەشید سندی بوو لە هێزی سەفین و لەساڵی ١٩٦٩بۆ ماوەی ٥مانگ ئامر هێزی قەرەداغ بوو، لەساڵی ١٩٧٠بۆیتە ئامر فەوجی لە پاسەوانی سنوور لە پێنجوێن، لە دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول گەڕاوەتە سلێمانی و لەساڵی١٩٧٩ دەبێتە ئەندامی مەکتەبی سیاسی حزبی سۆشیالیستی کوردستان، لە ڕێککەوتی ٢ی کانوونی یەکەمی ١٩٨٢لە چیای قەندیل دەکەوێتە ژێر بەفر و دەمرێت.

بەتالیۆنەکانی هێزی سـەفین لە ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

أ ـ بەتالیۆنی یەکی دۆڵی سـماقوڵی

خوالێخۆشبوو (عەریف عەلی مولود[١]) ماوەیەک وخوالێخۆشبوو(مەلا غەریب) ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون. ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون ،

١ -تاهیر تۆفیق زراری

٢ -حەمەد حەسەن خۆرانی

٣ -سـەلمان شـێخ محەمەد خۆرانی

٤ -عەلی میرۆ زراری

٥ -سـەلمان عەلی ئاغای خۆرانی

٦ -حسێن نەجم باداوەیی

٧ -شـەهید حەمەدئەمین عەزیز زراری

ب ـ بەتالیۆنی دووی حاجی قەڵا

ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون

١ - ملازم خدر دەبباغ

٢ - خوالێخۆشبوو ئەحمەد حەمەدئەمین دزەیی

٣ - خوالێخۆشبوو ڕەئیس بەکر کۆیی[٢]

٤ - خوالێخۆشبوو دکتۆر خالد سەعید[٣]

٥ - خوالێخۆشبوو فەرهاد ئیبراهیم ئەفەندی

---

(١) عەریف عەلی : پێشمەرگەی شۆڕشی ئەیلول و گوڵان بووە، ساڵی١٩٧٩ پەیوەندی بە ڕیزەکانی یەکێتی نیشتمانی کوردستان کردووە. ساڵی ١٩٨٠دەچێتە ڕێزی حزبی سۆسیالیستی کوردستان.

(٢) بەکر عەبدولکەریم حەوێزی ناسراو بە ڕەئیس بەکر: لەساڵی ١٩١٤لە کۆیە- هەولێر لەدایك بووە، خوێندنی ئامادەیی خۆی لە بەغدا تەواو کردووە، لەساڵی ١٩٣٦ لە کۆلێژی جەنگ لە شاری بەغدا بە پلەی ملازم دوو تەواو کردووە، لەساڵی ١٩٤٤لەگەڵ مستەفا خۆشناو سەردانی مەلا مستەفا کردووە لە ناوچەی بارزان بەمەبەستی پەیوەندی کردن بەشۆڕشەوە، ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بووە.

(٣) خالید سەعید ناسراوە بە دکتۆر خالید(١٩٣٤ - ١٩٧٨): لەدایکبووی هەولێر، ئەندامی یەکێتی قوتابیانی کوردستان بووە، ساڵی ١٩٧٦پەیوەندی بە ڕێزی پێشمەرگە دەکات، لە ژیانی پێشمەرگایەتیدا پلەی سەرلق و دواتر فەرماندەی بەتالیۆن و چەندین جاریش فەرماندەیی هەندێ هێزی گەڕۆکی کردووە، لە ساڵی ١٩٧٥لە دامەزرێنەرانی بزوتنەوەی سوشیالیستی کوردستان بووە، ساڵی ١٩٧٧دەبێتە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی یەکێتی نیشتمانی کوردستان، لە ساڵی ١٩٧٨کوژراوە.

٦ - شـەهید عیزەددین قەرە محەمەد[١]

٧ - خوالێخۆشبوو عەریف عەلی مەولود

ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - خوالێخۆشبوو بورهان ئاغا

٢ - خوالێخۆشبوو عوسـمان کۆرەکی

٣ - شـێخ حەسـیب

٤ - گوڵەباخ کۆیی ناسـراوە بە پورزا

٥ - مەغدید ئیسماعیل

٦ - حەسەن سـۆفی

ج ـ بەتالیۆنی سـێی سـەفین

ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون:

١ - خوالێخۆشبوو ملازم تاهیر عەلی والی

٢ - خوالێخۆشبوو ئیبراهیم کاکۆ

٣ - ڕەسوڵ فەقێ

ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - خوالێخۆشبوو مسـتۆ حاجی ئەمین

٢ - خوالێخۆشبوو واحد کوێخا عەزیز

٣ - ئەحمەد مەلا قادر

٤ - کەریم فەقێ گەرۆتەیی

٥ - شـێخۆ دەراشـی

٦ - تەها بەگی وەرێ

٧ - هاشـم باپیر ئاقوبانی[٢]

---

(١) عیزەددین قەرە محەمەد:(١٩٤٤-١٩٧٤): لە کەرکووك لەدایك بووە، لەدوای شۆڕشی ٤ ی تەمموزی ١٩٥٨ پەیوەندی بە ڕێزەکانی پارتی دەکات، لەساڵی ١٩٦٢ پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، دوای ماوەیەك دەبێتە ئامر بەتالیۆن، لە ساڵی ١٩٧٤ دەبێتە ئامر هێزی ڕزگاری.

(٢) هاشم باپیر شێخە ناسراو بە هاشم ئاقوبانی: لەدایکبووی گوندی ئاقوبان – شەقڵاوە - هەولێر، لە تەمەنی ١٦ ساڵییەوە پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە.

هێزی سەفین لە قۆناغی دووەم ساڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤

لە ساڵی ١٩٧٠ هێزی سەفین (٤٠٠) پێشمەرگەی هەڵبژاردەی دابەشکرایە سەر فەوجی دووی (حەرەس حدود)ی بالیسان و (فەوجی ١٢ی حەرەس حدود)ی قەڵادزێ (٢٦٠) پێشمەرگەلە فەوجی دوو وە (١٤٠) پێشمەرگە لە فەوجی ١٢ دامەزران . پێشمەرگەکانی تری هێزی سەفین خوالێخۆشبوو (مەحموود عەزیز بەگ) سەرپەرشتی دەکردن.

هێزی سەفین لە قۆناغی سێیەم ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

دوای هەڵوەشانەوەی فەوجەکانی حەرەس حدود هێزی سەفین لە ساڵی ١٩٧٤ دووبارە پێکهێنرایەوە، بەو شێوەیەی خوارەوە: خوالێخۆشبوو (فازل سۆرانی) ماوەیەک ئامر هێز بوو لە دوای ئەویش (ڕەسوڵ فەقێ) بووە ئامر هێز خوالێخۆشبوو (مەحموود عەزیز بەگ) ماوەیەک و(معاون یاسین تەها) ماوەیەک جێگری ئامر هێز بوون (کاک سدیق هیرانی) بەرپرسی ئیدارەی هێز بوو . (سدیق خۆرانی) جێگری بەرپرسی ئیدارە بوو (سەلام گۆران) بەرپرسی دارایی هێز بوو. خوالێخۆشبوو (مستەفا مەجید هیرانی) بەرپرسی قەڵەمی هێز بوو خوالێخۆشبوو برینپێچ (محەمەد نەجم[1])کە بە محەمەد کشتۆ ناسراوە سەرپەرشتی نەخۆشخانەی هێزی دەکرد خوالێخۆشبوو(سابر ڕەشید ئاکرەیی) حاکمی سنووری هێزی سەفین بوو هێزی پاڵپشتی (اسناد) ملازم عومەر ڕەفعەت سەرپەرشتی دەکرد بریتی بوو لە سێ بەش ئەوانیش:

أ - تۆپ خانە

عەریف عەلی ڕەقەم دوو سەرپەرشتی دەکردن ئەو بەرێزانەشی لەگەڵ بوون:

١ - تۆپی (١٢٠) ملم (عەریف سدیق ساردکەیی) سەرپەرشتی دەکرد.

٢ - تۆپی (١٠٧) ملم (عەزیز حاجی حەوێز) سەرپەرشتی دەکرد

٣ - تۆپی (٨٢) ملم (عەریف حەسەن خەتاب گەلیاوەیی) سەرپەرشتی دەکرد.

٤ - تۆپی (بی ١٠) کاک عەلی سەرپەرشتی دەکرد .

---

(١)محەمەد نەجیم تەها ناسراو بە مام قشتۆ: لەساڵی ١٩٦١ پەیوەندی بە ڕیزەکانی پێشمەرگە کردووە، لەساڵی ١٩٦٢ بەشداری لە شەڕی گەپکی شەهیدان کردووە کە تێدا مەحموود کاوانی و حەمید کاوانی شەهید بوون.

ب - هەندەسـە (ملازم شـێخ سەعید) سـەرپەرشـتی دەکرد .

ج - دژی ئاسمانی ناوی سـەرپەرشـتیارو پێشـمەرگەکانی دژی ئاسـمانیم لەبەر دەسـت نیە داوای لێبوردن دەکەم.(مەلا حەمەدئەمین خەلیل) بەرپرسی مخابەرەی هێز بوو ، (جلال تاها مامەجەلکی) و وەلی أحمد) و (رشاد حمید کاوانی) و خدر مولود ڕۆستەم بێتەلی بەتالیۆنەکان بوون ،

بەتالیۆنەکانی هێزی سـەفین لە قۆناغی سـێیەم

أ ـ بەتالیۆنی یەکی دۆڵی سـماقوڵی

خوالێخۆشبوو(مەلا غەریب) ئامربەتالیۆن و ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ - حسێن باداوەیی

٢ - محەمەد حەسەن خۆرانی

٣ - شـەهید سلێمان بیرێژی(١)

٤ - سەلمان عەلی ئاغا

٥ - سەلمان شـێخ محەمەد خۆرانی

٦ - مەلا خالد کێشـکەیی

٧ - شـێخ محەمەد قادر باداوەی

٨ – شەهید سەید کمال سالح عبدالله (سماقولی گرتك)

٩ – عوسمان حسن کریم قەلاسنجی

ب ـ بەتالیۆنی دووی حاجی قەڵا ،

خوالێخۆشبوو (واحد کوێخا عەزیز) ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوو. ئەوبەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - خوالێخۆشبوو حاجی حسێن زراری

٢ - خوالێخۆشبوو عوسـمان کۆڕەکی

---

(١) سلێمان کەریم مەلا مەحموود ناسراو بە سلێمان بیرێژێ:(١٩٤٨- ١٩٨٠) لە گوندی بیژێر سەر بە قەزای شەقڵاوە - هەولێر لەدایك بووە، ساڵی ١٩٦٢پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، ساڵی ١٩٦٤دەکرێتە سەرپەل لە هێزی سەفین، ساڵی ١٩٧٥دەبێتە سەرلق لەهەمان هێز، دوای نسکۆی شۆڕش بۆ باشووری عێراق دوور دەخرێتەوە، لەساڵی ١٩٧٦لەگەڵ هەندێك پێشمەرگەی تر مەفرەزەیەك پێك دێنن بۆ درێژەدانی بە خەبات، لە بەرواری ٢٩ ٦ ١٩٨٠بەدەستی پاسەوانی خۆی لە خەودا شەهید دەکرێ.

٣ - شێخ حەسیب

٤ - ئەنوەر شـوانی

ج ـ بەتالیۆنی سێی سەفین

(کەریم فەقێ گەرۆتەیی) ئامر بەتالیۆن بوو،(هاشم باپیرئاقوبان) جێگری ئامر بەتالیۆن بوو، ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ - تەها بەگی وەرێ

٢ - عەزیز دەربەندی

٣ - ئەحمەد مەلا قادر

٤ - شێخ محەمەد نادر

٥ - ئەحمەد زەخۆک

٦ - سەعید شێخە ئاقوبانی

٧ - شەهید نورۆ حاجی ئەنوەر

٨ - ستار مەولود

شەڕو داستانەکانی سنووری هێزی سەفین

أ - لە ساڵی ١٩٦٥ ئەو شەڕە گرنگانە بوون:

١ -شەڕی دەربەندی گۆمەسپان

٢ -شەڕی زیارەت

٣ -شەڕی کلکەی سەفین

٤ -شەڕی بانەنۆک

٥ -شەڕی کەپکی گەرۆتە

٦ -شەڕی شەکرۆک

٧ -شەڕی سەفین

٨ -شەڕی کڵاو قاسم

ب - لەساڵی ١٩٦٦ ئەو شەڕە گرنگانە بوون:

١ -شەڕی سەفین

٢ -شـەڕی ئاقوبان

٣ -شـەڕی کڵاو قاسـم

٤ -شـەڕی حاجی قەڵا

٥ -شـەڕی سـکتان ـ هیزۆپ

٦ -شـەڕی ئاوەگرد ـ جەلی

ج - سـاڵی ١٩٧٤ و١٩٧٥ئەو شـەڕە گرنگانە بوون:

١ -شـەڕی دەربەندی کۆڕێ

٢ -شـەڕی دەربەندی گۆمەسـپان

٣ -شـەڕی کورەدێر

٤ -شـەڕی جەلی و ئاوەگرد و دۆڵی ئەسـحابان

٥ -شـەڕی چیای سـەفین سـەرتاسـەر

٦ -شـەڕی دۆلی هیران سـەرتاسـەر

٧ -شـەڕی شـیشـار

٨ -شـەڕی ماکۆک

٩ -شـەڕی دۆڵی شـاولی و گوڵان

هێزی بێتواتە لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

سـنووری چالاکی هێزی بێتواتە، لە بیتوێن ودۆڵی خەلەکان دەسـتی پێ دەکرد تا وەکو ماکۆک و شـیشـار و چیای هەورێ و زینەتیرو بەنی هەریر و لە دۆڵی ئالانە کۆتایی دەهات. کاتی پێکهێنانی هێزەکانی سنووری لەشـکری دوو بەتالیۆنی بێتواتە هەروەکو خۆی مایەوە سەربە هیچ هێزێک نەبوو (شـەهید عەلی شەعبان) ئامر بەتالیۆن بوو (مامۆستا مەلا قادری بێتواتە) جێگری بوو (ئەحمەد خێزان) بەرپرسی ئیدارە بوو، خوالێخۆشبوو (مەلا سلێمان نانەکەلی) بێتەلی بەتالیۆنەکە بوو برینپێچ (حەمەدئەمین بێتواتەیی) سـەرپەرشـتی نەخۆشـخانەی بێتواتەی دەکرد. ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ -خەلیل ئیسماعیل سـیتۆ

٢ -شـەهید تانجۆ یونس[1]

٣ -تەیب هەرنی

(١) تانجۆ یونس لەساڵی ١٩٧٥ لە شۆڕشی ئەیلوول ئامر بەتالیۆن بووە

هێزی بێتواتە لە قۆناغی دووەم لە ساڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٥

لەدوای ڕێککەوتنی (١١) ی ئازاری ١٩٧٠ فەوجی (٢) حەرەس حدود (پاسەوانی سنوور) لە بالیسان پێکهێنرا (٢٤٠) پێشمەرگەی بەتالیۆنی بێتواتە و (٢٦٠) پێشمەرگەی بەتالیۆنی (١) و بەتالیۆنی (٣)ی هێزی سەفین لە فەوجەکە کرانە حەرەس حدود (پاسەوانی سنوور) کە بەم شێوەیەی خوارەوە بوو:(شەهید عەلی شەعبان) ئامر فەوج و (ڕەسوڵ فەقێ) جێگر و (حەسەن ئەحمەد هەرنی) یاریدەدەری بوو، فەوجەکە (٥) سریەو هەروەها(١٨) (ئامر فەسیل) و (٩) (مفەوەز) و (٦) (رەئیس عورەفا سریە)و (٢٩) (عەریف) و (٧٤) (نائب عەریف) و (١٢٤) (حەرەسی یەک خەت) پێک هاتبوو هێزی ئامر سریەکان ئەو بەرێزانە بوون:

١ -خەلیل ئیسماعیل سیتۆ

٢ -شەهید تانجۆ یونس

٣ - شەهید ڕەفیق نێروەیی

٤ - حاجی عەزیز نێروەیی

٥ - هاشم باپیر ئاقوبانی

هێزی بێتواتە لە قۆناغی سێیەم لەساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

لەدوای هەڵوەشانەوەی فەوجی(٢)ی حەرەس حدود لە ساڵی ١٩٧٤ هێزی بێتواتە پێکهێنرا بەم شێوەیە : شەهید (عەلی شەعبان) ئامر هێز بوو. (ملازم شێخ مەهدی) هیرانی جێگری ئامر هێز بوو. (مامۆستا مەلا قادر) یاریدەدەری ئامر هێز و (مامۆستا مەلا ی مستێ) بەرپرسی ئیدارەی هێز و (حەسەن ئەحمەد هەرنی) بەرپرسی دارایی و پاراستنی هێزبوو. (عومەرمەلا زادە) سەرلقی بارەگای هێز و (حاکم نوری) حاکمی سنوری هێزی بێتواتە بوو برینپێچ (محەمەدئەمین بێتواتەیی) سەرپەرشتی نەخۆشخانەی دەکرد (ملازم حەسەن خۆشناو) سەرپەرشتی هێزی بەرگری مللی دەکرد. خوالێخۆشبوو (مەلا سلێمان نانەکەلی) بەرپرسی مخابەرەی هێز بوو ، (أکرم سولیمان)و (محمد مستەفا) و دلاوەر حمد قادر بێتەلی بەتالیۆنەکان بوون.

به تالیۆنەکانی هێزی بێتواتە

أـ بەتالیۆنی ماکۆک

(خەلیل ئیسماعیل سـیتۆ) ئامر بەتالیۆن بوو، ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ -شـەهید بابەکر حەمەدئەمین بالیسـانی

٢ -شـەهید شـینە بۆلی

٣ -تەیب سالّح هەرنی

٤ -کەمال بەگی وەرێ

٤ – شەهید باوەکر بالیسانی لەدوای ئەو حمد أمین باوەکر جێگای گرتەوە

ب ـ بەتالیۆنی بەنی حەریر

شـەهید (تانجۆ یونس) ئامر بەتالیۆن بوو، ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ -شـەهید ڕەفیق نێروەیی

٢ -شـەهید سابر عەلی

٣ -نوری سـاردکەیی

٤ – حاجی کاکۆل دەراشی

ج ـ بەتالیۆنی دۆلی خەلەکان

(گولەباخ) کۆیی کەبە(پورزا) ناسراوە ئامر بەتالیۆن و محمەد تاهیر حسێن جێگری بوو ئەو بەرێزانە سـەر لق بوون:

١ -محەمەد دیلان

٢ -شـەهید عەریف جەمیل . لەدوای ئەو ئەحمەد دۆشـکە بووە سـەرلق

٣ -قادر فەقێ ئیسـماعیل

٤ -ئیبراهیم فاروق ئاغای کۆیی

د - بەتالیونی هێزی پشتیوانی

مەلا سـلێمان خۆرانی ئامر بەتالیۆن و سەیفوڵا محەمەد تاهیر جێگری بوو ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - نەزیر محەمەد تاهیر
٢ - عەریف ئیبراهیم
٣ - اسماعیل کەمال

شـەرەکانی سـنووری هێزی بێتواتە لە ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

١ - شـەڕی ماکۆک
٢ - شـەڕی شـیشـار
٣ - شـەڕی بەنی حەریر
٤ - شـەڕی زینەتیر
٥ - شـەڕی دۆڵی ئاڵانە

شایانی باسە هێزی دەشـتی هەولێر و هێزی سەفین لەبەشێکی ئەو شەڕانە بەشـدار بوون.

هێزی دەشـتی هەولێر

سـنووری چالاکی هێزی دەشـتی هەولێر، لە جادەی سـەرەکی هەولێر- دێگەڵە – کۆیە دەستی پێ دەکرد تا سنووری قەزای مەخمور لەخواروو تا ڕووباری بەسـتۆڕە لە سـەروو، نێوان هەردوو زێی گەورە و وزێی بچووک و دەشـتی هەولێری بەتەواوی دەگرتەوە .

هێزی دەشـتی هەولێر لەقۆناغی یەکەم لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

سـەرەتا دەشـتی هەولێر بەتالیۆنێک بوو سـەر بە هێزی سـەفین (ملازم ئیسماعیل) ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوو لەدوای ئەویش خوالێخۆشبوو (فارس حەمەد باوە)[1] بووە ئامر بەتالیۆن (تاهیر حاجی) جێگری بوو. ئەو بەریزانە سـەرلق بوون:

---

(١) فارس حەمەد باوە: لەساڵی ١٩٣٣لەدایك بووە، ساڵی ١٩٥٨پەیوەندی بەڕیزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان دەکات، ساڵی ١٩٦٣پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، ساڵی ١٩٦٤دەبێتە سەر لق، ساڵی ١٩٦٥ئامر بەتالیۆنی دەشتی هەولێر سەر بە هێزی سەفین، ساڵی ١٩٦٨ئامر هێزی دەشتی هەولێر، لەساڵی ١٩٩٥کۆچی دوایی کردووە.

١- شـەهید عەلی حسێن گردەسۆری

٢ - سـەید کاکە[١]

٣ - خوالێخۆشبوو حەسەن عەلی بڵباس

٤ - ئەحمەد حاجی عەلی

لەسـاڵی ١٩٦٧ هێزی دەشـتی هەولێر بەم شـێوەیەی خوارەوە پێکهێنرا خوالێخۆشبوو (فارس باوە) ئامرهێز و خوالێخۆشبوو(سابر شـێخ جامی) جێگری ئامرهێز بوو (سەعید فەتحی) ناسـراو بە سەعید دارایی بەرپرسی ئیدارە و دارایی بوو (بەدیع حاجی ئەمین) بەرپرسی قەلەم بوو، (محەمەد ڕەسـول)[٢] بەرپرسی مخابەرەی هێز بوو (وەلی حسێن) و (عەزیز ئیسماعیل) بێتەلی بەتالیۆنەکان بوون، هێزی پاڵپشتی (إسناد) (عەبدوڵا ئەبو شـوارب[٣]) سـەرپەرشـتی دەکرد. برینپێچ (یوسف باداوەیی) کەبە (دکتۆر یوسف) ناسـراو بوو سـەرپەرشـتی نەخۆشـخانەی هێزی دەکرد، دادگای هێز (حاکم محەمەد حەدۆ) ماوەیەک و (حاکم نوری) ماوەیەک سـەرپەرشـتیان دەکرد .

بەتالیۆنەکانی دەشـتی هەولێر لە ١٩٦٨ تا ١٩٧٠

أ ـ بەتالیۆنی یەک

(سـەید کاکە) ئامر بەتالیۆن و (جەمیل پیرداود) جێگر بوو. ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ -مامە حەمەدئەمین

٢ -ڕۆسـتەم حەمەدئەمین

٣ -سابر کاکەشـین

٤ -غەفور ئەحمەد سـەید عوبێد

---

(١)کاکە ئیسماعیل عومەر ناسراو بە سەید کاکە : لەدایکبووی ساڵی ١٩٣٢ هەولێر، ساڵی ١٩٥٣پەیوەندی بە ڕیزەکانی پارتی کردووە، ساڵی ١٩٥٦لە بەر چالاکی سیاسی بەند کراوە، ساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگە کردووە، ساڵی ١٩٦٦بۆ بە سەرلق، ساڵی ١٩٧٤فەرماندەی بەتالیۆن، ساڵی ١٩٧٦دەستەی دامەزرێنەری بزوتنەوەی سوسیالیستی کوردستان، ساڵی ١٩٧٦بۆ جاری دووەم دەبێت بە پێشمەرگە، ساڵی ١٩٧٩ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حزبی سوسیالیستی یەکگرتنی کوردستان، ساڵی ١٩٨٥ئەندامی مەکتەبی سیاسی حزبی سوسیالیستی کوردستان، ساڵی ١٩٩٢ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی حزبی یەکگرتنی کوردستان، ساڵی ١٩٩٣ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی لە کۆنگرەی یازدەیەم، ساڵی ٢٠٠٥ئەندامی ئەنجوومەنی نیشتمانی کوردستان، ساڵی ٢٠١٠میدالیای بارزانی نەمر پێبەخشراوە.

(٢) محەمەد ڕەسول محەمەد ناسراو بە محەمەد لاسلکی: لەساڵی ١٩٦٣لە بەشی بێتەلی پۆلیسی کۆیە کاری کردووە، دوای بە ٥٠ چەك و ئامێرێکی ژمارە ٩(بێتەل) پەیوەندی بە شۆڕشەوە کرد.

(٣) عەبدوڵا عومەر مورادی ناسراو بە عەبدوڵا ئەبو شوارب: لەساڵی ١٩٤٤لە شەمامك - هەولێر لەدایکبووە، لە ساڵی ١٩٦٥ پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، لەساڵی ١٩٦٨لە خولێکی فێربوونی بەکارهێنانی تۆپی(١٠٦) بەشداری دەکات، لەدوای ڕێککەوتنی ساڵی ١٩٧٠دەبێتە پاسەوانی سنوور لە فەوجی دەربەندی گۆمەسپان.

ب ـ بەتالیۆنی دوو

خوالێخۆشبوو (عەریف عوسمان) ئامر بەتالیۆن بوو (عەبدولڕەحمان حاجی عەلی) جێگری بوو . ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون :

١ -شـەهید مسـتەفا غەفوور

٢ -حەسەن عەلی بلباس

٣ -سەعدی گچکە

٤ -قادر حەمە سەعداوەیی

٥ -قادر عەزیز گەردی[١]

٦ -خوالێخۆشبوو عەلی بڕنۆ[٢]

د ـ بەتالیۆنی سـێ

(شـەهید ئەحمەد حاجی) ئامر بەتالیۆن بوو خوالێخۆشبوو (عەلی حەسەن) ماوەیەک و (شەهید جەبار محەمەد) ماوەیەک جێگر بوون. ئەو بەرێزانەسەرلق بوون:

١ - مەلا عومەر محیەددین

٢ - مسـتەفا خدر

٣ - عەریف سەلیم

هێزی دەشـتی هەولێر لە قۆناغی دووەم لە ١٩٧٠ تا ١٩٧٤

لەدوای رێککەوتنـی ئازاری ١٩٧٠ لە سـنووری هێزی دەشـتی هەولێر فەوجی (١١) ی حەرەس حدود (پاسەوانی سنوور) پێکهێنرا لە (٥٠٠) پێشـمەرگەی هەڵبژاردە خوالێخۆشبوو(فارس حەمەد باوە) ئامر فەوج بوو، خوالێخۆشبوو (سابر شـێخ جامی) جێگری بوو،(عەریف سەلیم) یاریدەدەری ئامر فەوج بوو. ئەو بەرێزانە ئامر سریە بوون:

(١) عەبدوڵا عەزیز مەولود ناسراو بە قادر عەزیز گەردی: لەساڵی ١٩٥٨پەیوەندی بە ڕیزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان کردووە، لەساڵی ١٩٦٤دەبێتە سەر دەستە لە دەشتی هەولێر و دواتر بوویتە سەر پەل و سەر لق لە ئامر بەتالیۆنی فارس باوە، لەساڵی ١٩٧٥دەبێتە یاریدەدەری ئامر بەتالیۆن لە هێزی دەشتی هەولێر، لەساڵی ١٩٧٥ئاوارەی ئێران دەبێت، لە کۆنگرەی سێزەدەیەمی پارتی لەساڵی ٢٠١٠مەدالیانی بارزانی نەمری پێبەخشراوە.

(٢) عەلی حەمەد عەبدوڵرەحمان ناسراو بە عەلی بڕنۆ(١٩٢٥-٢٠٠٥): لە دایکبووی دیگەلە - هەولێر، لەساڵی ١٩٦٢ لەڕێگەی مام وسۆ دزەیی پەیوەندی بە شۆڕشەوە کرد، لەساڵی ١٩٦٥پلەی سەرپەلی وەرگرت لە بەتالیۆنی دەشتی هەولێر کە هێشتا سەر بە هێزی سەفین بوو، لەساڵی ١٩٦٧پلەی سەرلقی وەرگرت،

١ - سـەید کاکە
٢ - عەریف عوسـمان
٣ - شـەهید ئەحمەد حاجی
٤ - عەبدولڕەحمان حاجی عەلی
٥ - شـەهید سمکۆ عەلی[1]

هەروەها فەوجەکە (١٨) (ئامر فەسیل) و (٩) (مفەوەز) و (٦) (رەئیس عورەفا سـریە) و (٢٩) (عەریف) و (٧٤) (نائب عەریف) و(١٢٤) (حەرەسی یەک خەت)ی هەبوو.

هێزی دەشـتی هەولێر لە قۆناغی سـێیەم لە ١٩٧٤ تا ١٩٧٥

دوای هەڵوەشـانەوەی فەوجەکانی حەرەس حدود و هەڵگیرسـانەوەی شەڕ لە ١٩٧٤ هێزی دەشتی هەولێر دووبارە بە شێوەیەکی بەرفراوان تر پێکهێنرایەوە خوالێخۆشبوو(فارس حەمەد باوە) ئامر هێز بوو. خوالێخۆشبوو (سابر شـێخ جامی) جێگری ئامر هێز بوو. (سەعید دارایی) بەرپرسی دارایی بوو. (محەمەد ڕەسول) بەرپرسی مخابەرە بوو ، (ولی حسین) و عزیز عبدالرحمان) و (ابراهیم هەولێری) بێتەلی بەتالیۆنەکان بوون. هەموو بەشـەکانی بارەگای هێز وەکو قۆناغی پێشـوو بوو.

بەتالیۆنەکانی هێزی دەشـتی هەولێر لە ١٩٧٤ و ١٩٧٥

أ ـ بەتالیۆنی یەک

(سەید کاکە) ئامر بەتالیۆن و (یاسین کەردزی) جێگری بوو. ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون
١ - خوالێخۆشبوو سابر کاکەشین
٢ - خوالێخۆشبوو مامە حەمەدئەمین
٣ - غەفوور ئەحمەد
٤ - ڕۆسـتەم حەمەدئەمین
٥ - مەحموود قادر گۆران
٦ - جەوهەر قەهار

(١) سمکو عەلی شێخانان: لە ساڵی ١٩٤٥لە هەولێر لەدایکبووە،لە ساڵی ١٩٦٣چووە ناو ریزەکانی شۆڕشی ئەیلوول و بۆتە پێشمەرگە، لە ساڵی ١٩٦٧سەرلقی تۆپخانەی هێزی دەشتی هەولێر بووە.

ب ـ بەتالیۆنی دوو

خوالێخۆشبوو (عەریف عوسمان) ئامر بەتالیۆن بوو خوالێخۆشبوو (سەعدی گچکە) جێگری بوو، ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ - قادر حەمەد سەعداوەیی

٢ - بایز ئیسماعیل

٣ - سەعید ئەحمەد

٤ -خوالێخۆشبوو عەلی برنۆ

ج ـ بەتالیۆنی سێ،

(شەهید ئەحمەد حاجی) ئامر بەتالیۆن بوو، (شەهید جەبار محەمەد مەجید) جێگری بوو .

ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ - جبرائیل یاسین

٢ - مستەفا خدر

٣ - مەلا عومەر محیەددین

د ـ بەتالیۆنی چوار

(شەهید سمکۆ عەلی) ئامر بەتالیۆن بوو، (قادر عەزیز[١]) جێگری بوو. ئەو بەرێزانە سەر لق بوون:

١ -خوالێخۆشبوو نەسرەددین مستەفا

٢ - قادر مستەفا

٣ - کەریم کاکەڕەش

٤ - حەسەن شێتە

٥ -عوسمان باوە

(١) قادر عەزیز مەولوود ناسراو بە مام قادر: لەساڵی ١٩٣٤لە گوندی قەلا مورتك - هەولێر لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٥٨ پەیوەندی بە ڕیزەکانی پارتی دەکات، دوای لە (سلکی پۆلیس) دامەزرا، لەساڵی ١٩٦٢پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، لە زۆربەی شەڕەکانی دەشتی هەولێر بەشداری کردووە، چوار جار بریندار بووە، بەشداری لە شۆڕشی گۆڵان کردووە، لەساڵی ١٩٨٠کراوە بە بەرپرسی لێژنە ناوچەی دەشتی هەولێر و لەهەمان کاتدا ئامر هێز بوو.

هـ - بەتالیۆنی پێنج

(عەبدولڕەحمان حاجی عەلی) ئامر بەتالیۆن بوو(سەعید سلێمان) جێگری بوو ، ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ -شەهید مستەفا غەفوور

٢ -شەهید یونس جومعە[1]

٣ -دینۆ زراری

(١) یونس عەلی جومعە ناسراو بە یونس نانەوا:(١٩٥١ – ١٩٧٢): لەدایکبووی هەولێر، خوێندنی ناوەندي لە قوتابخانەی (جمهوری) تەواو کردووە، لەساڵی١٩٦٤ پەیوەندي بە ڕیزەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان دەکات، لەساڵی ١٩٦٧دەبێتە پێشمەرگە، لەدوای شەهید بوونی مستەفا غەفوور، ئەو جێگای دەگرێتەوە و دەبێتە سەرلق، لە بەرواری ١٩ ١٩٧٢٨ لە شەڕی بادینان شەهید دەبێت.

لەشـكری سـێ

سنووری چالاکی لەشـکری سـێ ، لە زێی بچووک تا سـیروان و تانجەرۆ و پارێزگای کەرکوک و سلێمانی و بەشـێک لە پارێگای دیالەی دەگرتەوە.

هێزەکانی لەشـکری سـێ لە ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

لە سەرەتای پێکهێنانی لەشکری سـێ (١٠) بەتالیۆن بوو، لەسـاڵی ١٩٦٥ بەتالیۆنەکان دابەش کرانە سـەرهێزی (خەبات) و(ڕزگاری) و (قەرەداغ)، لەساڵی ١٩٧٤هێزی (زمناکۆ) و هێزی (ئەزمەڕ) لە لەشکری سـێ پێکهێنران، بە پێویسـتم زانی بەپێی ئەو زانیاریەی لەبەر دەسـتمە باسـی پێکهاتەی هێزەکان بکەم.

موقەدەم عەزیز ئاکرەیی فەرماندەی لەشکری سێ

هێزی خەبات

سـنووری چالاکی هێزی خەبات ، لە ئاوی تانجەرۆ بە بەری عەربەتەوە تا وەکو گوندی ئەحمەد برنۆ و ئـەو بـەری دەربەندیخان تا خانەقین، هەورامان وپێنجوێن وشارباژێر لە ماوەت کۆتایی دەهات.

هێزی خەبات لە قۆناغی یەکەم سـاڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

خوالێخۆشبوو(عەبدولوەهاب ئەتروشـی)[١] ئامر هێز بوو، خوالێخۆشبوو (کەمال شـێخ غەریب) ماوەیەک و(شـەهید معاون شـێخ محەمەد سـەیدعەلی) ماوەیەک و (جەمال نامق)[٢] ماوەیەک و(عەزیز ئەتروشـی)[٣] ماوەیەک جێگری ئامر هێز بوون . (عەبدولکەریم نەقشـبەندی) بەرپرسی دارایی و ئیدارەی هێز بوو (ئیدریس عەبدوڵا هەورامی) بەرپرسی مخابەرەی هێز بوو، (عەریف محەمەد حەمەکەریم) و (حەمکول) و (حەمە کەریم) و(شێخ محەمەد) و(یوسف حاجی محەمەد هەورامی) بێتەلی بەتالیۆنەکان بوون (حەسەن سـەید ئەحمەد) و (ئەحمەد حەمە ئاغا) و (لەتیف ساڵح) هەریەکە و ماوەیەک حاکمی هێز بوون، (عەریف ئەحمەد) سـەرپەرشـتی بەشـی(اسـناد) پاڵپشـتی و تۆپخانەی دەکرد.

(١) عەبدولوەهاب میرزا عومەر ئەترۆشی: لەساڵی ١٩٣٦لە ئەترۆش – دهۆك لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٦٠لە کۆلێژی پۆلیس لە بەغدا دەرچووە، لەساڵی ١٩٦٢پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە لە کەرتی شارباژێر پلەی سەرلقی وەرگرتووە، لەساڵی ١٩٦٤بوویتە ئامر هێزی خەبات، لەساڵی ١٩٧٠پارێزگای هەولێر بووە، ساڵی ١٩٧٩ هاتووتە ناو حکومەت و دوای دەبێتە وەزیری دەوڵەت لە حکومەتی بەعس و لە ٤ ی تشرینی یەکەمی ٢٠٠٤لە دیمەشق بەهۆی نەخۆشی کۆچی دوایی دەکات.

(٢) جەمال نامیق ئەحمەد: لەساڵی١٩٣٨ لەسلێمانی لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٦٢لە کۆلێژی کشتوکاڵ دەرچووە، بەشداری لە خۆلی یەدەگی کۆلێژی سەربازی کردووە، ساڵی ١٩٦٣پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، پلەی سەرلق و ئامر بەتالیۆنی وەرگرتووە. (ل ٦٣)

(٣) عەزیز مەجید محەمەد ئەمین ئەتروشی لەساڵی ١٩٣٥لە ئەتروش – دهۆك لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٥٨چووەتە کۆلێژی سەربازی و لەساڵی ١٩٦٢بە پلەی ملازم لە بەغدا دامەزراوە، لەیەکەم ئەفسەرەکان بووە کە پەیوەندی بە شۆڕشی ئەیلوول کردووە، ساڵی ١٩٦٤پەیوەندی بە باڵی مەکتەبی سیاسی سەر بە ئیبراهیم ئەحمەد دەکات بەڵام پەشێمان دەبێتەوە و لەساڵی ١٩٦٥دەگەڕێتەوە ناو شۆڕش و دەبێتە ئامر بەتالیۆنی ٨لە هێزی خەبات، لەساڵی ١٩٦٩بەدەستی هەندێك جاش شەهید دەبێت.

بەتالیۆنەکانی هێزی خەبات لە ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

أ ـ بەتالیۆنی (٦) بەمۆ،

ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون:

١ - خوالێخۆشبوو فازل تاڵەبانی

٢ - خوالێخۆشبوو ساڵح پێداوی[١]

٣ - خوالێخۆشبوو فازل سـۆرانی

٤ - خوالێخۆشبوو فاخر حەمەد ئاغا مێرگەسـۆری[٢]

ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک جێگری ئامربەتالیۆن بوون:

١ - مەحموود شـەرەف بەیانی

٢ - ڕەئیس عورەفا شـەریف

٣ - ڕەئیس عورەفا ئەحمەد

٤ - خوالێخۆشبوو جەوهەر حەمەدئاغا مێرگەسـۆری[٣].

ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون

١ - شـەهید حەمە شـەمیرانی

٢ - عەبدولکەریم تایشـەیی

٣ - جەلال لاوەرانی

---

(١) ساڵح ئەحمەد فەتاح پێداوی: لە ساڵی ١٩٣٣لە گوندی پێدە سەر بە ناحیەی زاویتە - دهۆك لەدایك بووە، لە کۆلێژی فرۆکەوانی دەرچووە و یەکێك لە ئەفسەرە نزیکەکان لە مەلا مستەفا بارزانی بووە، لەساڵی ١٩٦١لەلایەن حکومەت دەستگیر دەکرێت و حوکمی لەسێدارەدانی بۆ دەردەچێت، دوای کودەتای عەبدولسەلام عارف ئازاد دەکرێت و پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، دەبێتە ئامر بەتالیۆنی بەمۆ، دوای ساڵی ١٩٧٠ دەبێتە ئامر فەوجی ١(پاسەوانی سنووری)، ساڵی ١٩٧٣دەبێتە ئامر هێزی قەرەداغ تا نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول، لە کۆنگرەی ٩ی پارتی دیموکراتی کوردستان لەساڵی ١٩٧٩بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەڵدەبژێردرێت، دوای ماوەیەك دەچێتە وڵاتی هۆڵەندا و لە ١٩٩١کۆچی دوایی دەکات. (ل ل ١٠٧- ١٠٨

(٢) فاخر حەمەد ساڵح حەمەد ناسراو بە فاخر مێرگەسۆری(١٩٣٧- ١٩٧٥): لەدایکبووی مێرگەسۆر – هەولێرە، لەساڵی ١٩٤٥ لەگەڵ بنەماڵەکەی ئاوارەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بووە، ساڵی ١٩٥٦پەیوەندی بە ڕیزەکانی حزبی شیوعی کردووە، ساڵی ١٩٥٩کراوە بە فەرماندەی هێزەکانی بەرگری میللی سەر بە حزبی شیوعی، ساڵی ١٩٦٣پەیوەندی بە ڕێزەکانی پێشمەرگەوە کردووە، لەساڵی ١٩٦٧پەیوەندی خۆی لەگەڵ حزبی شیوعی بچراندووە، لەساڵی ١٩٦٧لە دامەزرێنەرانی دەزگای پاراستن بووە، لەساڵی ١٩٦٩فەرماندەی هێزی ڕزگاری بووە، لە کۆنگرەی هەشتەمی پارتی بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردراوە، لەساڵی ١٩٧١بەنهێنی پەیوەندی بە دەزگای هەواڵگری و ئاسایشی حکومەتی عێراق کردووە لە دژی شۆڕش، ساڵی ١٩٧٥کوژراوە.

(٣) جەوهەر محەمەدئاغا مێرگەسۆری: دەستەی پاسەوانی تایبەتی فاخر مێرگەسۆری بووە لە ساڵی ١٩٦٩لە هەڵمەتی لێدانی نەوتی کەرکوك، ناوبراو لە ئاداری ساڵی ١٩٧٥کۆچی دوایی کردووە.

٤ - شـەهید قادر حەمەساڵح

٥- یەدوڵا تاڵەبانی

٦ - کەریم حەبەی خانە

ب ـ بەتالیۆنی (٧)ی بیارە

(جەمال نامق) ئامر بەتالیۆن بوو .(شـەوکەت حاجی عەلی) جێگری ئامر بەتالیۆن بوو ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - کەمال ئەحەڕەش

٢ - شـەهید حسێن عارف

٣ - نادر هەورامی[1]

٤ - عوسـمان عەلی چەتۆن

٥ -حسێن بەگی جوانڕۆیی

٦ - سلێمان ئەتروشـی

٧ - حەمەدئەمین تریفە

ج ـ بەتالیۆنی (١٠)ی پێنجوین

ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون:

١ - عەزیز ئەتروشـی

٢ - شـەهید معاون شـێخ محەمەد

٣ - خوالێخۆشبوو فازل سـۆرانی

٤ - خوالێخۆشبوو ملازم تاهیر عەلی والی

(ڕەئیس عورەفا شەریف) جێگری ئامر بەتالیۆن بوو، ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ - ئەحمەد چەقژی

٢ - عەریف مەحموود سـاگوێزی

٣ - خوالێخۆشبوو نەژاد ئەنوەر حەمە شـەریف خان

٤ -عەریف جەلال

٥ - خوالێخۆشبوو حەمەدئەمین ئاغای بارێ

---

(١) نادر عەلی موراد ناسراو بە نادر هەورامی(١٩٣٣-٢٠١٣) : لە دایکبووی هەڵەبجە ساڵی ١٩٦٢پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٦٩ فەرماندەی بەتالیۆن، ساڵی ١٩٧٥لە دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول وەك پەنابەر ڕوو دەکاتە شانەشینی ئێران، ساڵی ١٩٧٦بۆ جاری دووەم دەبێتە پێشمەرگە، ساڵی ١٩٧٩ئەندامی یەدەگی کۆمیتەی ناوەندی پارتی، ساڵی ١٩٩٣میدالیای بارزانی نەمری پێبەخشراوە.

٦ - نەژاد مەجید بەگ

٧ - بەختیار مەجید خان

د ـ بەتالیۆنی (٨)ی چوارتا

ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون:

١ - خوالێخۆشبوو فازل سـۆرانی

٢ - معاون ئەحمەد سلێمان

٣ - عەزیز ئەتروشـی (عەریف سابر) و (ڕەئیس عورەفا حەمەدئەمین سـور) هەریەکەو ماوەیەک جێگری ئامر بەتالیۆن بوون.

ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - ئەحمەد عەزیز کاکی

٢ - خوالێخۆشبوو مەحموود سـەید گوڵ

٣ - حاجی شـێخ قادر

٤ - عەریف مەولود

٥ - عەریف سلێمان

٦ - شـێخ نەجمەددین ساڵح

٧ - شـەهید حەمەدئەمین سـوور

٨ - دەروێش عەبدولڕەحمان ئاغا[1]

هـ ـ بەتالیۆنی (٩)ی شـەهید دڵشـاد

(شـەهید فەتاح حەمەدئەمین ئاغا) ئامر بەتالیۆن بوو(فەتاح حەمە ڕەزا) جێگری بوو، ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - شـەهید عومەر ساڵح مەنسوور

٢ - شـەهید عەلی حاجی حەمە ڕەش

٣ - شـێخ محەمەد باسـاکی

---

(١) عەبدوڵا عەبدولڕەحمان حەمەڕەشید ناسراو بە دەروێش ئاغا: لەساڵی١٩٤٨ لە شارباژێر- سلێمانی لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٦٣پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە، لەساڵی ١٩٦٨بووەتە سەرلق لە بەتالیۆنی هەشتی هێزی خەبات، ساڵی ١٩٧٤ئامر بەتالیۆن بەرزنجە بووە لە هێزی خەبات، لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول ئاوارەی وڵاتی ئێران دەبێت و لەساڵی ١٩٧٦ دەگەڕێتەوە باشووری کوردستان، لەساڵی ١٩٨٤کراوەتە بەرپرسی لێژنە ناوچەی چوارتا سەر بە لقی ٤ی سلێمانی، لەساڵی ١٩٨٩لە کۆنگرەی دەیەمی پارتی بووەتە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی، بەشداری لە ڕاپەرین کردووە، ساڵی ١٩٩٣بووەتە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان، لەساڵی ٢٠١١بە ئەندامی سەرکردایەتی ئەنجومەنی سەرکردایەتی پارێزگای سلێمانی دەستنیشان کراوە.

٤ - شـەهید کەریم نەریمان
٥ – أحمد عەربەتی

و- قوەتی شـەمیران.

(شەهید حەمە شـەمیرانی) بەرپرسی قوەت بوو . ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - خوالێخۆشبوو حەمەدئەمین شـەمیرانی
٢ - کەریم عەبدولا شـەمیرانی
٣ - حەمە فەرەج حاجی مەحموود
٤ - حەمەدئەمین تریفە

هێزی خەبات لە قۆناغی دووەم سـاڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤

لەدوای رێککەوتنی ١١ی ئازاری ١٩٧٠ فەوجی (١) و فەوجی (٧) حەرەس حدود لەسنووری هێزی خەبات تەشکیل کران هەر فەوجەو (٥٠٠) پێشمەرگەی هەڵبژاردەی لێ دامەزرا، فەوجی یەک خوالێخۆشـبوو(ساڵح پێداوی) ئامر فەوج بوو ماوەیەک و لە دوای ئەویش(عوسـمان حاجی بەدری سـندی)[1] بووە ئامر فەوج، فەوجی (٧) خوالێخۆشـبوو (ملازم تاهیر عەلی والی) ئامر فەوج بوو، ئەو پێشمەرگانەی وەزێفەی حکومیان هەبوو گەرانەوە سەر وەزیفەکانیان ئەوانی تریش لە هێزی خەبات ناونووس کرانەوەو مانگانە یارمەتی دەدران،لە کاتی پێویست ئامادە دەبوون (شـەهید فەتاح ئاغا) ئامر هێز بوو (عەبدولکەریم نەقشبەندی) ماوەیەک و(شـاسـوار ئاغا) ماوەیەک جێگری بوون.

هێزی خەبات لە قۆناغی سـێیەم سـاڵی ١٩٧٤ تا ١٩٧٥

لەدوای هەڵگیرسانەوەی شەڕ لە ١٩٧٤ و هەڵوەشانەوەی فەوجی (١) و (٧) . سـنووری هێزی خەبات کرا بە سـێ هێز: هێزەکانیش بریتی بوون لە هێزی خەبات و هێزی زمناکۆ کەخوالێخۆشبوو (جەمال نامق) ئامرهێز بوو و هێزی ئەزمەڕ (شەهید شێخ محەمەد سەید عەلی) ئامر هێز بوو . باسی ئەم جارەمان لەسەر هێزی خەباتە. لە ئایندە باسی هێزی زمناکۆ و هێزی ئەزمەڕ دەکەین .

---

(١) عوسمان حاجی بەدری سندی: لەساڵی ١٩٣٣لە زاخۆ لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٥٧لە خولی ٣٢ی کۆلێژی سەربازی دەرچووە، ساڵی ١٩٦٩پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە، ساڵی ١٩٧١ئامر فەوجی ١لە پاسەوانی سنوور، ساڵی١٩٧٩ لە کۆنگرەی نۆیەمی پارتی بە ئەندامی یەدەگی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان هەڵدەبژێردرێت، هەر لەو ساڵە واتە ساڵی ١٩٧٩دەگەرێتەوە باشووری کوردستان.

هێزی خەبات لە ساڵی ١٩٧٤ و ١٩٧٥

سنووری هێزی خەبات لە قۆناغی سێیەم قەزای پێنجوێن و شارباژێڕی دەگرتەوە (شەهید فەتاح حەمەدئەمین ئاغا) ئامرهێز بوو. خوالێخۆشبوو (تاهیر عەلی والی) جێگری ئامرهێز بوو خوالێخۆشبوو (نوری حەمە عەلی) یاریدە دەری ئامر هێز بوو (عبدالكريم نەقشبەندی) و (جمال حسن) و (شاسوار ئاغا) هەریەکەو ماوەیەک بەرپرسی ئیدارەی هێز بوون.

(عەلی تۆفیق حەسەن) بەرپرسی دارایی هێز بوو ، (مامەند پشدەری) و (معاون مارف بەرزنجی) هەریەکەو ماوەیەک سەرپەرشتی دادگای هێزیان دەکرد. (أدريس هەورامی) بەرپرسی مخابەرەی هێز بوو (حەمکوڵ بەرزنجی) و (یوسف هەورامی) هاوکاری بووم ، (نەسرەدین هەورامی) و (عوسمان ژاژلەیی) و (عباس ڕۆستەم) و (جلال جوهر) بێتەلی بەتالیۆنەکان بوون ، هێزی اسنادی خەبات سێ بەش بوو:

١ - تۆپخانە

(ملازم نزار عەقید ئەمین) سەرپەرشتی دەکرد .

٢ - دژی ئاسمانی و دژی تانک

(ملازم ئەنوەر مەجید) سەرپەرشتی دەکرد

٣ - بەشی هەندەسە،

(ملازم عومەر) سەرپەرشتی دەکرد .

بەتالیۆنەکانی هێزی خەبات لە ١٩٧٤ و ١٩٧٥

أ ـ بەتالیۆنی ٨ چوارتا

(عوسمان سندی) و (عمر ئاغا) هەریەکەو ماوەیەك ئامر بەتالیۆن بوون، (شەهید محەمەد ئەحمەد) جێگری بوو. ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ - عەریف مەولود

٢ - خدر حاجی عەبدوڵا قامیشی

٣ - ئەحمەد عەزیز کاکی

٤ - خوالێخۆشبوو شێخ مەحموود سەید گوڵ

٥ - یادگار عەبدولڕەحمان ئاغا

ب ـ بەتالیۆنی شـەهید دڵشـاد ،

(شێخ محمد باساکی) و (دەروێش عەبدولڕەحمان ئاغا) هەر یەکەو ماوەیەك ئامر بەتالیۆن بوو ن . (شـەهید ملازم حەمەسەعید) و(عەلی حاجی حەمەڕەش) هەریەکە و ماوەیەک جێگـری ئامـربەتالیۆن بوون. ئەو بەڕێزانە سـەرلق بوون:

١ - شـەهید کەریم نەریمان

٢ - نەژاد مەجید بەگ

٣ - شـێخ نەجمەددین شـێخ ساڵح

٤ - ملازم تاهیر شـێخ غەریب باسـاکی

٥ - شـەهید کەمال هاواری

٦ - شـەهید مسـتەفا بابە گەورە

ج ـ بەتالیۆنی بەمۆ

خوالێخۆشبوو (حەمە سـوور حسێن) ئامر بەتالیۆن بوو. (محەمەدئەمین سـوور) جێگری بوو، ئەو بەڕێزانە سـەرلق بوون:

١ - ملازم محەمەد فەرەج

٢ - شـەهید شـێخ جەمال چەوتانی

٣ - بەختیار مەجید خان

٤ - ئەحمەد چەقژی

د ـ بەتالیۆنی پێنجوێن

(شـەهید نوری حەمە عەلی) ئامر بەتالیۆن و(شـەهید حەمەدئەمین گوڵچین) جێگری بوو، ئەو بەڕێزانە سـەرلق بوون:

١ - عەلی حەمەساڵح کەناسراوە بە عەلی فەهیمە

٢ - شـەهید ملازم محەمەد شـەوقی[1]

٣ - شـەهید ملازم ئەنوەر مەجید سـولتان

٤ - شـێخ حەمەدئەمین گۆج

---

(١) محەمەد شەوقی تۆفیق: لەساڵی ١٩٥٠لە هەڵەبجە لەدایك بووە، لە خولی ١٥ی کولێژی سەربازی بەغدا لەساڵی ١٩٧٣ دەرچووە، لەساڵی ١٩٨٠لە سەر سنووری عێراق – ئێران شەهید بووە؛ اللواء فاروق ابراهیم شریف، الضباط الکورد فی جیش العراقی، الجزء الاول، ORKA MATBBACILIK) turkey ، ٢٠١٤)، ص ٢٤٨

٥ -عەریف مەحموود سـیا گوێزی
٦ - قادر قادر علی

هـ ـ بەتالیۆنی (٥)

(شـێخ محەمەد سـەید عومەر) ئامر بەتالیۆن و (شـێخ ئەحمەد) جێگری بوو. ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - شـێخ مەحموود باراوی
٢ - عەباس مسـتەفا ڕەعنا
٣ - سابر ئەڵلا کەرەم

هێزی ڕزگاری

سـنووری چالاکی هێزی ڕزگاری ، لە ڕێگای سـەرەکی سـلێمانی ـ کەرکوک تا دەگاتە شـوان و شـێخ بزینی و ڕێگای کەرکوک پردێ و زێی بچووک و دوکان و بەری مەرگەی دەگرتەوە.

هێزی ڕزگاری لە قۆناغی یەکەم سـاڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

سەرەتا خوالێخۆ بوو(عەقید عەبدولڕەحمان قازی) ماوەیەک و (ڕەشید سندی) ماوەیەک ئامر هێز بوون . دوای ئەوانیش خوالێخۆشبوو(ڕەئیس عەبدوڵا)[١] بووە ئامر هێز . (ملازم ئەحمەد) جێگری ئامرهێز بوو. بەتالیۆنە کانی هێزی رزگاری لەقۆناغی یەکەم:

(١) عەبدوڵلا سدیق بەرواری ناسراو بە ڕەئیس عەبدوڵلا: لە ساڵی ١٩٢٩لە دەڤەری بەرواری باڵا لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٥٠ بۆیتە ئەندامی پارتی دیموکراتی کوردستان، ئەفسەر بووە لە ناو لەشکری لیڤی لەساڵی ١٩٥٥و دوای تێپەڕاندنی خۆلێکی ٦مانگی پلەی ملازمی وەرگرتووە، لەساڵانی ١٩٦٢- ١٩٦٣دوو جار زیندانی کراوە بە تۆمەتی پەیوەندی بەشۆڕشی کوردییەوە، لەساڵێ ١٩٦٧ئامر بەتالیۆنی ٣لە هێزی ڕزگاری، ساڵی ١٩٧٠ئامر هێزی ڕزگاری، ساڵی ١٩٧١ئامر فەوجی ٦ی پاسەوانی سنوور و ئەندام لقی ٤ ی پارتی، لە کۆنگرەی ٩ی پارتی لە ساڵی ١٩٧٩بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردراوە و هەروەها کراوە بە بەرپرسی مەکتەبی عەسکەری، لە ٢٨ی تشرینی یەکەمی ١٩٨١لە وڵاتی نەمسا کۆچی دوایی کردووە. (ل ١٠٨)

أ ـ بەتالیۆنی یەکی شـوان

خوالێخۆشبوو (ملازم تاریق ئەحمەد) ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوو لەدوای ئەویش خوالێخۆشبوو (حەمە سـوور حسێن) بووە ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - مەلا عەباس سـەقزی

٢ - شـەهید سەعید تۆماری[١]

٣ - فەقێ حەمەدئەمین یاروەلی

٤ - شـەهید عەریف خالد

٥ - خوالێخۆشـبوو سـەید عاسی

٦ - مەلا فاتح دارەمانی

٧ - مەلا خدر میرزا

ب ـ بەتالیۆنی دووی ئاخجەلەر

خوالێخۆشبوو (حاجی شـێخ قادر) ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون،

١ - شـەهید عەریف ئیسماعیل مەلازادە زورگەزراوی

٢ - لەتیف حەمەدئەمین

٣ - شـەهید محەمەد گەراوی

ج ـ بەتالیۆنی سـێی سـورداش

(فاتح حەمەرەش) ئامر بەتالیۆن بوو. ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - خوالێخۆشبوو عارف قەرەچەتانی

٢ - شـێخ عەبدولخالق شـەدەڵە

٣ - عەبدوڵا حاجی مەلا

د ـ بەتالیۆنی چواری مەرگە

(عەریف دەروێش عەبدولعەزیز) ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

---

(١) سەعید محەمەد ئەمین سدیق ناسراو بە سەعید تۆماری(١٩٣٩- ١٩٨٠): لەدایکبووی گوندی تۆمار - ناوچەی شوان - کەرکووك، لەساڵی ١٩٥٨پەیوەندی بە ڕیزەکانی پارتی کردووە، لەساڵی ١٩٦٢لەلایەن ڕژێمی عێراق دەستگیر دەکرێت، هەموو پلەکان تا ئامر بەتالیۆن دەبڕێت، لەساڵی ١٩٦٩لە ناوچەی سورداش بەسەختی بریندار دەبێت، دواى نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول ئاوارەی وڵاتی ئێران دەبێت، لە کۆنگرەی ٩ی پارتی لەساڵی ١٩٧٩بەشداری دەکات و دوای دەبێتە ئەندامی لقی ٣ی کەرکووك و ئامر هێزی شوان،

١ - سـەید حسێن

٢ - بەگر عەودل

٣ - سـەفەر علی کەرکوکی

هـ ـ بەتالیۆنی پێنجی زێوە

(ئەنوەر ئەزوەر) ماوەیەک و (نازم حەمەی سلێمان) ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون ، ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون:

١ - شـەهید مستـەفا فەرەج

٢ - کوێخا جەوهەر[1]

٣ - کوێخا ئۆمەر

٤ - بەهجەت تورکە

هێزی رزگاری لە قۆناغی دووەم لە سـاڵی ١٩٧٠ تا١٩٧٤

لەدوای رێکەوتنی ١١/ ٣ / ١٩٧٠ فەوجی (٦)ی حـەرەس حدود لەسـنووری هێزی رزگاری تەشـکیل بوو بەناوی فەوجی سـورداش لە (٥٠٠) پێشـمەرگەی هەڵبژاردە، خوالێخۆشـبوو(رەئیس عەبدوڵا) و خوالێخۆشـبوو(فازل تاڵەبانی) هەریەکەو ماوەیەک ئامر فەوج بوون. خوالێخۆشـبوو (حەمە سـور حسێن) جێگری ئامر فەوج بوو، (فاتح حەمەرەش) یاریدەدەری ئامر فەوج بوو . ئەو بەرێزانە ئامر سـریە بوون:

١ - شـەهید عەریف ئیسماعیل مەلازادە

٢ - زرار حاجی شـێخ قادر

٣ - ئەنوەر ئەزوەر

٤ - نازم حەمە سلێمان

٥ - عیزەددین نوری

هەروەها فەوجەکە (١٨) (ئامر فەسیل) و (٩) مفەوەز (رێپێدراو) و (٦) (رەئیس عورەفا سریە)و (٢٩) (عەریف) و (٧٤) (نائب عەریف) و(١٢٤) (حـەرەسی یەک خـەت)ی هەبوو پێشـمەرگەکانی تری

---

(١) کوێخا جەوهەر تلیانی: سەرلق بووە لە هێزی رزگاری لە شۆرشی ئەیلول.

هێزی ڕزگاری ئەوانەی لە حکومەت فەرمانبەر بوون گەرانەوە سـەر ئیشـەكانی خۆیان ئەوانی تریش مانگانە یارمەتی دەدران و لە كاتی پێویست ئامادە دەبوون، خوالێخۆشبوو (ڕەئیس عەبدوڵا) سـەرپەرشـتی دەكردن.

هێزی ڕزگاری لە قۆناغی سـێیەم لە ١٩٧٤ تا ١٩٧٥

لەدوای هەلگیرسـانەوەی شـەڕی داسـەپاو لەسـاڵی ١٩٧٤ فەوجی حەرەس حدودی (پاسەوانی سنوور) سورداش هەڵوەشایەوە، هێزی ڕزگاری دووبارە پێكهێنرایەوە و خوالێخۆشـبوو (ڕەئیس عەبدوڵا) ماوەیەک ئامر هێز بوو لەدوای ئەویش خوالێخۆشـبوو(فازڵ تاڵەبانی[1]) بووە ئامر هێز. (شـەهید ملازم سـیروان نەورۆلی) جێگری ئامر هێز بوو. (ڕەمزی هەمزە ڕەشید) بەرپرسی دارایی بوو (مەجید ڕزگاری) بەرپرسی ئیدارەی هێز بوو، (محەمەد نەجم) بەرپرسی مخابەرەی هێز بوو ، (جبار محمد أسعد) و (جمال أحمد) و (حەێز عبدالله) و (سعید جوامێر) بێتەلی بەتالیۆنەكان بوون .

بەتالیۆنەكانی هێزی ڕزگاری لە ساڵی ١٩٧٤

أ ـ بەتالیۆنی یەكی شـوان

(ملازم فەرەیدون) ئامر بەتالیۆن بوو، ئەو بەرێزانە سـەرلق بوون: .

١ - فەقێ یاروەلی

٢ - چەتۆ مەلا ڕەشید

٣ - عەریف ڕەمەزان

٤ - مەلا خدر میرزا

٥ -كوێخا جەوهەر

ب ـ بەتالیۆنی دووی قەڵا سـێوكە

خوالێخۆشبوو (حاجی شـێخ قادر) ئامر بەتالیۆن و (شـەهید عەریف ئیسماعیل مەلازادە) جێگری ئامر بەتالیۆن بوو. ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

---

(١) فازڵ محەمەد نەجەم ناسراو بە فازڵ تاڵەبانی: لەدایكبووی ساڵی ١٩٤٢گوندی سەوزبلاغ – خانەقین – دیالە)، لەساڵی ١٩٦٢بەپلەی ملازم دووەم لە كۆلێژی سەربازی دەرچووە، لەساڵی ١٩٦٣بووە بە ئامر بەتالیۆنی بەمۆ، لەساڵی ١٩٦٩ یاریدەدەری ئامر هێزی سەفین بووە، لەساڵی ١٩٧١بوویتە كارگێڕی لقی ٣ كەركووك، لەساڵی ١٩٧٢كراوە بە ئامر فەوجی پاسەوانی سنوور، لەساڵی ١٩٧٤كراوە بە ئامر هێزی كەركووك، لەهەمان ساڵ كراوە بە ئامر هێزی ڕزگاری، لەساڵی ١٩٧٨لەیەكێك لە نەخۆشخانەی لەندەن كۆچی دوایی كردووە.

١ -حەمكۆڵ تەوەگەلی

٢ -عەزیز ڕەشاش

٣ -عەبدوڵا شێخ ڕەزا

٤ -ئەسعەد مارف ئەمین

ج ـ بەتالیۆنی سێی سورداش

(ئەنوەر ئەزوەر) ماوەیەک و (بەهجەت تورکە) ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون ، ئەو بەرێزانە سەرلْق بوون:

١ -شەهید وەلی ئەبوشوارب

٢ -سەعید بەگ

٣ -بەکر عەودل

د ـ بەتالیۆنی دۆڵە رووت

(شەهید عزەددین قەرە محەمەد) ئامر بەتالیۆن و ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ - عوسمان یابە

٢ - ئەحمەد مەولود

٣ - نەجمەددین قەرە محەمەد

هـ ـ بەتالیۆنی بازیان

(نازم حەمە سلێمان) ئامر بەتالیۆن بوو، ئەو بەرێزانە سەرلق بوون:

١ - شەهید مستەفا فەرەج لەدوای ئەو (قادر فەرەج)

٢ - ئەنوەر شوانی

٣ - عەلی خورشید

٤ - شەهید محەمەد گەڕاوی

٥ - کوێخا جەوهەر

هێزی قەرەداغ

سنووری چالاکی هێزی قەرەداغ ، لە ڕێگای سەرەکی دەربەندیخان ـ سلێمانی بەرەو کەلار و دوزخورماتوو تاوەکو چەمچەماڵ و دەربەندی بازیانی دەگرتەوە .

هێزی قەرەداغ لە قۆناغی یەکەم ساڵی ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

خوالێخۆشبوو(عەقید نوری مەلا مارف)[١] ماوەیەک ئامر هێز بوو لەدوای ئەو (ڕەئیس کەمال موفتی) بووە ئامرهێز بەڵام لە ساڵی ١٩٦٦بەهۆی بیروڕای جیاواز لەدوای ئەوەی (عومەرشەریف[٢]) و سیامەند) و (مەلکۆ زێرۆ) و (تاهیر ئاکرەیی) بێتەلی شەهید کردو ڕای کرد هێزەکە هەڵوەشایەوە . دەست بەجێ چەند پێشمەرگەیەکی دڵسۆزو قارەمان بەسەرپەرشتی (عەریف حەمید بەرواری[٣]) و بەهاوکاری (ڕەشید سندی) لا دەرەکانیان وەدەر نا و هێزەکەیان دووبارە ڕێک خستەوە. ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک جێگری ئامر هێز بوون:

١ - ملازم ئەحمەد سەعید لاو

٢ - خوالێخۆشبوو ملازم تاهیر عەلی والی

---

(١) نوری مەلا مارف: نوری مەعروف رەسوول یان نوری مەعروف وەهبی کە لە ناو شۆڕشی ئەیلوول بە (کەلەشێر) بەناو بانگ بووە، لەساڵی ١٩١٩لە سلێمانی لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٣٦چووەتە کۆلێژی سەربازی لە بەغدا و لە ١٩٣٨پلەی ملازمی وەرگرتووە، لەساڵی ١٩٥٩بووەتە ئامر لیوای (تدریب)، لە ساڵی ١٩٦١لە بەغدا بەگومانی ئەوەی کە پەیوەندی بە شۆڕشی ئەیلوول کردووە دەستبەسەر کرا، لەساڵی ١٩٦٣دوای کودەتای بەعسیەکان گەڕاوەتە سلێمانی و پەیوەندی بە شۆڕشی ئەیلوول کردووە، لەساڵی ١٩٦٤دوای دانانی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بە پلەی سوپا سالاری شۆڕش دەست بەکار بووە، لەساڵی ١٩٦٦دەبێتە ئامر هێزی قەرەداغ، لەساڵی ١٩٧٠بەپلەی لیوا خانەنشین دەکرێت و لەساڵی ١٩٧٤دووبارە پەیوەندی بەشۆڕشەوە دەکات و دوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلوول ئاوارەی ئێران دەبێت و لەهەمان ساڵدا دەگەڕێتەوە سلێمانی و لە ڕێککەوتی ٤ی تەمووزی ١٩٨٤کۆچی دوایی کردووە. (ل ٢٤

(٢) عومەر شەریف عەبدوڵا ناسراو بە عومەر زەنگنە ١٩٤١ – ١٩٦٦): لەدایکبووی کەرکووکە، ساڵی ١٩٥٨پەیوەندی بە ڕیزەکانی پارتییەوە کردووە، ساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە، لەساڵی ١٩٦٤بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی پارتی هەڵبژێردراوە، لەساڵی ١٩٦٤گراوەتە بەرپرسی لقی ٤ی سلێمانی و دوای بەرپرسی لقی ٣ی کەرکووك، لەساڵی ١٩٦٦لەلایەن هێزی باڵی مەکتەبی سیاسی شەهید کراوە.

(٣) حەمید موراد محەمەد ناسراو بەحەمید بەرواری: لەدایکبووی ساڵی ١٩٣٥دەڤەری بەرواری باڵا – دهۆك، لەساڵی ١٩٥٥ پەیوەندی بە ڕیزەکانی پارتی دەکات، لەساڵی ١٩٥٦پلەی عەریفی وەردەگرێت لە ناو ڕیزەکانی سوپای عێراق، لەساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەکات، لەساڵی ١٩٦٥دەبێتە ئامر بەتالیۆنی ٥ی هێزی قەرەداغ، لەساڵی ١٩٧٠لە کۆنگرەی هەشتەمی پارتی دەبێتە ئەندامی یەدەگی کۆمیتەی ناوەندی پارتی دیموکراتی کوردستان، لەساڵی ١٩٧٥دوای نسکۆی شۆڕش ئاوارەی ئێران دەبێت، لە کۆنگرەی نۆیەمی پارتی لەساڵی ١٩٧٩دەبێتە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی، لەساڵی ١٩٨٤ دەچێتە وڵاتی سوید و لەوێ نیشتەجێ دەبێت، لەساڵی ١٩٩٣میدالیای بارزانی نەمری وەردەگرێت، لەساڵی ٢٠١١کۆچی دوایی کردووە.

٣ - معاون مستەفا

٤ - موقەدەم عەبدوڵا

خوالێخۆشبوو (حەمە فەرج) بەرپرسی مخابەرەی هێز بوو . (جەبار محەمەد ئەسعەد) هاوکاری بوو(شەهید محەمەد تاهیر ئاکرەیی) و(کەمال ڕەش) و (کاک یەحیا بێتەل) و (فازل نامق) بێتەڵی بەتالیۆنەکان بوون (عەریف کازم) سەرلقی بارەگای هێز بوو. (سابیر زەنگەنە) بەرپرسی قەڵەمی هێز بوو. ئەو بەرێزانە هەر یەکەو ماوەیەک حاکمی هێز بوون (حەسەن سەید ئەحمەد) و (مام تەها مامە ڕەزا) و (ملازم شێرکۆ)، ئەخۆشخانەی هێز (دکتۆر محەمەد موحسن) سەرپەرشتی دەکرد .

بەتالیۆنەکانی هێزی قەرەداغ لە ١٩٦٥ تا ١٩٧٠

أ- بەتالیۆنی (٩)ی گەرمیان

ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون:

١ - خوالێخۆشبوو عەزیز قازی

٢ - شەهید سیامەند بارزانی

٣ - شێخ جەعفەر بەرزنجی

ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک جێگری ئامر بەتالیۆن بوون:

١ ـ شەهید مەلکۆ بارزانی

٢ ـ عەریف جەبار

٣ ـ عەلی حاجی موشیر

ئەو بەرێزانە سەرلق بوون

١ ـ عەزیز شەریف

٢ ـ کامل مەلا وەیسی

٣ ـ عوسمان شێخ بزێنی

٤ ـ ئەحمەد سور[1]یار وەلی

٥ ـ عزیز شەریف

---

(١) ئەحمەد محەمەد مەحموود ناسراو بە ئەحمەدە سوور یاروەلی لەساڵی ١٩٤٣ لە گوندی یاروەلی سەر بە کەرکووك لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٦١و بەر لە هەڵگیرساندنی شۆڕش لە کەرکووك خەریکی کاری حزبی بووە سەر بە لقی ٣ کە مەلا ماتۆر و عومەر دەبابە سەرپەرشتیان دەکرد، لەساڵی ١٩٦٢پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە لە بێتواتە.

٦ - عدالەت تالەبانی سـەرلقی شـوعیەکان بوو

ب ـ بەتالیۆنی (٥)ی جەباری

(عەریف حەمید بەرواری) ئامر بەتالیۆن و (حسێن حاجی محیەددین) جێگری بوو. ئەو بەڕێزانە سـەرلق بوون:

١ - عەریف جەلال سـەید وەلی

٢ - عەریف سـتار رەجەب

٣ - نەجمەددین حەسەن

٤ - ئەحمەد فەتحوڵڵا

٥ - عەریف فاتح حەمە رەش

ج ـ بەتالیۆنی (٤)ی قەرەداغ

ئەو بەڕێزانە هەریەکەو ماوەیەک ئامر بەتالیۆن بوون:

١ - ملازم تاهیر شـێخ ساڵح

٢ - مەلا کەریم

٣ – ملازم سیف الله

٤ - عەبدولڕەحمان پێداوی[1]

ئەو بەڕێزانە سـەرلق بوون:

١ - خالد ڕەباتی

٢ - شـێخ لەتیف شـێخ حەسەن بەرزنجی

٣ - غەفوور مەنمی

٤ - شـێخ حەسەن باخچە

٥ - ساڵح ڕەشید

(١) عەبدولڕەحمان عوسمان فەتاح پێداوی ناسراو بە ملازم سەربەست: لەساڵی ١٩٤٦لە گوندی پێدە سەر بە دهۆك لەدایك بووە، لە خۆلی ٥٠کۆلێژی سەربازی بەغدا لەساڵی ٩٧٢ دەرچووە؛ اللواء فاروق ابراهیم شریف، الضباط الکورد فی جیش العراقی، الجزء الاول، ٢٠١٤)، ص ٢٣٢؛ ساڵی ١٩٧٢پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەوە کردووە، ساڵی ١٩٧٣ فەرماندەی بەتالیۆنی سێی هێزی کەرکوك، ساڵی ١٩٧٥لەدوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول ئاوارەی شانشینی ئێران بووە، ساڵی ١٩٧٦وەك پەنابەر ڕوو دەکاتە شانشینی هۆڵەندا، ساڵی ١٩٧٦ئەندامی سەرکردایەتی کاتی پارتی دیموکراتی کوردستان (کۆنفرانسی بەرلین) بووە، ساڵی ١٩٧٧پەیوەندی بە ڕیزەکانی هێزی پێشمەرگەوە کردووە.

٦ - محەمەد فەرەج

٧ – خورشید بارزانی

٨ -کریم شاکر

٩ - موقەدەم سەید مەتەر سـەرلقی شـوعیەکان بوو .

هێزی قەرەداغ لە قۆناغی دووەم لە سـاڵی ١٩٧٠ تا ١٩٧٤

لەدوای ریککەوتنی ١١/ ئازاری ١٩٧٠ فەوجی (٥)ی حەرەس حدود لە سنووری هێزی قەرەداغ تەشـکیل کرا لە (٥٠٠) پێشـمەرگەی هەڵبژاردە. (معاون شەوکەت مەلا ئیسماعیل زەنگەنە)[1] ئامر فەوج بوو. فەوجەکە لە(٥) (ئامر سریە)و (١٨) (ئامر فەسیل) و (٩) (مفەوەز) و (٦) (رەئیس عورەفا سریە)و (٢٩) (عەریف) و (٧٤) (نائب عەریف) و(١٠٤) (حەرەسی یەک خەت) پێکهاتبوو،

هێزی قەرەداغ لە قۆناغی سـێیەم لە ١٩٧٤ و ١٩٧٥

لە دوای هەڵگیرسـانەوەی شـەڕ لە ١٩٧٤ فەوجی حەرەس حدودی قەرەداغ وەکو فوجەکانی تری حەرەس حدود هەڵوەشـایەوە و هێزی قەرەداغ دووبارە تەشکیل کرایەوە بەناوی هێزی (کرکوك) ، ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک ئامر هێز بوون:

١ - خوالێخۆشبوو ساڵح پێداوی

٢ - خوالێخۆشبوو فازڵ سـۆرانی

٣ - خوالێخۆشبوو فازڵ تالەبانی

ئەو بەرێزانە هەریەکەو ماوەیەک جێگری ئامر هێز بوون :

١ - ملازم نەوشـیروان فوئاد مەسـتی

٢ - خوالێخۆشبوو عەزیز قازی

(مامۆستا محەمەد مەجید) بەرپرسی ئیدارەی هێز بوو ..(سابیر زەنگەنە) بەرپرسی قەلەمی هێز بوو . (سەلاح دەلۆ) سـەرلقی بارەگای هێز بوو ، خوالێخۆشبوو (محەمەد فەرەج) بەرپرسی مخابەرەی هێز بوو ، (کەماله ڕەش) و (کاك یەحیا) و (فازل نامق)و (هاشم کەرکوکی) بێتەلی بەتالیۆنەکان بوون.

---

(١) شەوکەت ئیسماعیل حاجی حەسەن ئاغا لە ساڵی ١٩٣٧لە سلێمانی لەدایکبووە، لەساڵی ١٩٥٧چۆیتە کۆلێژی پۆلیس و لەساڵی ١٩٦٠پلەی ملازمی وەرگرتووە، سەرەتا لە بنکەی پۆلیس لە بەغدا دامەزراوە و دوای بۆ ناحیەی بیرەکەپرا گوازراوەتەوە ودوای بۆ زاویتە لە نزیك دهۆك و پەیوەندی بە شۆڕشەوە کردووە.

بەتاليۆنەكانی هێزی كركوك لە ١٩٧٤ و ١٩٧٥

أ - بەتاليۆنی یەكی دووز

شەهید عبدالله حمە ئەمین ئاغا ئامر بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – عدنان كمال

٢ - عزالدین مەلا سولیمان

٣ - أحمد فتح الله

٤ – رحیم فتح الله گۆیرەشی

ب – بەتالۆنی دووی كفری

ملازم علی مستەفا ئامر بەتالیۆن و، خالید ڕەباتی جێگر بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – بكر محی الدین ناسراو بە (عریف بكر)

٢ – أحمد كاكە برا

٣ – شێخ محمد (فەقیرەیی)

٤ - سالح عبدالله

ج – بەتالیۆنی سێی قەرەداغ

ملازم عبدالرحمان پێداوی ئامر بەتالیۆن بوو ، فازل نامق بێتەلی بەتالیۆن بوو ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون:

١ – فرید حەمە ئەمین

٢ – سالحە ڕەش

٣ – أحمد سوور شوانی

٤ - ئەحمەد ڕەباتی[1]

٥ – كریم مەمنی

---

(١) ئەحمەدە سور ڕەباتی(١٩٤٣-١٩٩٥) لە گوندی ڕەبات – گەرمیان – سلێمانی لەدایك بووە، لەساڵی ١٩٦١پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەكات، دوای دەگرێتە سەرپەل لە هێزی قەرەداغ، ساڵی ١٩٧٠دەبێتە سەر لق، دوای نسكۆی شۆڕش دووبارە پەیوەندی بە شۆڕشەوە دەكات و لەساڵی ١٩٨١لە سنووری لقی ٣خەبات دەكات، لە ساڵی ١٩٨٨لە داستانی خواكوڕك بەشدار دەبێت، لەساڵی ١٩٩٢دەبێتە فەرماندەی فەوجی چوار لە لیوای ١ ٢و دوای دەگرێتە فەرماندەی حیمایەی سەركردایەتی ناوچەی سلێمانی، لەساڵی ١٩٩٤دەبێتە كارگێڕی عەسكەریی لقی ١١.

د - بەتالیۆنی چوار

شێخ محەمەد باسـاكی ماوەیەك و ملازم سیف الله علی بەگ ماوەیەك ئامر بەتالیۆن بوون ، ئەو بەڕێزانە سەرلق بوون ،

١ - عمر حەمەراد

٢ - حەمە خاڵە بازیانی

٣ - ملازم أنور مجید سولتان

٤ - نجم الدین حسن

٥ - شـەهید محەمەد جەباری

دەوری سەرباز و پۆلیسەکانی بەشدار بوو لە شۆڕشی ئەیلول

شایانی باسە کە لەسەرەتای دەستپێکی شۆڕشی ئەیلولی مەزن ژمارەیەکی بەرچاو لە سەرباز و پۆلیسە کوردەکانی ناو ڕیزەکانی سوپا و پۆلیسی ئەوکاتی عیراق پەیوەندیان بە شۆڕش کرد و هەموو هێز و توانای خۆیان بەکار هێنا بۆ بەرگری کردن لە گەل و نیشتیمان ، لە ساڵی ١٩٦١ تا ساڵی ١٩٧٠ ئەوانەی پەیوەندیان بە شۆڕشەوە دەکرد لە ناو (لەشکر) و (هێز) و (بەتالیۆن) و (لق) و (پەل) و (دەستە) کان ئەرکیان پێ دەسپێردرا.

أ – **(هێزی زۆزك)** بۆ ئەو ئەفسەر پلەدار و سەربازانەی لەدوای ساڵی ١٩٧٠ تا ساڵی ١٩٧٤ پەیوەندان بە شۆڕشەوە کرد تەشکیل کرا (سولیمان حاجی بەدری) ئامر هێز بوو هێزەکە لەسێ بەتالیۆن پێك هاتبوو ،

ب - **(هێزی ئازادی)** لە سنووری لەشکری دوو بۆ ئەو ئەفسەر و پلەدار و پۆلیسانەی لە ساڵی ١٩٧٣ و ١٩٧٤ پەیوەندیان بە شۆڕشەوە کرد ، تەشکیل کرا خوا لێخۆش بوو (شێخ ڕەزا گولانی) ئامر هێز بوو هێزەکە لە سێ بەتالیۆن پێك هاتبوو ،

ج -**(هێزی ئەزمەڕ)** لە سنووری لەشکری سێ تەشکیل کرا بۆ ئەو ئەسەر و پلەدار و پۆلیسانەی لە ساڵی ١٩٧٣ و ٧٤ پەیوەندیان بە شۆڕشەوە کرد (شەهید شێخ محمد سەید علی) ئامر هێز بوو ، هێزەکە لە سێ بەتالیۆن پێك هاتوو .

دەرچوانی کۆلیژی سەربازی دەبوونە (ملازم) و دەچوانی کۆلیژی پۆلیس تا سالێ ١٩٧٣ دەبوونە (معاون).

أ - بەشێك لە(معاونە) کانی پۆلیسی بەشدار بووی شۆڕشی ئەیلول تا ساڵی ١٩٦٩ ئەو بەڕێزانە بوون:

١ – معاون شەکەت مەلا اسماعیل

٢ - خوالێخۆشبوو معاون عبدالوهاب ئەتروشی

٣ – خوالێخۆشبوو معاون شێخ رەزا گۆلانی

٤ – شەهید معاون شێخ محمد سەید علی

٥– شەهید معاون دڵشاد

٦ – خوالێخۆشبوو معاون کمال بەرقی

ب – بەشێك لە دەرچوانی کۆلیژی سەربازی کە بەشداریان لە شۆڕشی ئەیلول کردبوو لە ساڵی ١٩٦١ تا ساڵی ١٩٦٩ ئەو بەڕێزانە بوون :

١ – خوالێخۆش بوو عقید کافی نەبەوی

٢ – خوالێخۆشبوو عقید عبدالرحمان قازی

٣ – خوالێخۆشبوو عقید نوری مەلا مارف

٤ – خوالێخۆشبوو مقدم عزیز رشید عقراوی

٥ – خوالێخۆشبوو مقدم سید مەتەر(لە برا عەرەبەکان بوو).

٦ – خوالێخۆشبوو رئیس بکر حەوێزی

٧ - خوالێخۆشبوو رئیس عبدالله بەرواری

٨ – خوالێخۆشبوو رئیس یوسف میران

٩ – خوالێخۆشبوو رئیس فوزی

١٠ – رئیس کمال ، لە برا عەرەبەکان بوو

١١ – رئیس کمال موفتی

١٢ – خوالێخۆشبوو نقیب حسن بارزانی

١٣ – ملازم رشید سندی

١٤ – خوالێخۆشبوو ملازم تاهیر علی والی

١٥ – خوالێخۆشبوو ملازم فازل تالەبانی

١٦ – خوالێخۆشبوو ملازم فازل سۆرانی

١٧ – ملازم خدر دەباغ

١٨ - خوالێخۆشبوو ملازم تارق احمد

١٩ – ملازم نەوزاد سالح خۆشناو

٢٠ – ملازم تارق احمد

٢١ – ملازم نەوشیروان فوئاد مەستی

٢٢ – خوالێخۆشبوو ملازم محمد امین فەرەج

٢٣ – ملازم ریاز ، ئەو بەڕێزە عەرەب بوو

٢٤ – ملازم یوسف پترۆس ، ئەو بەڕێزە ئاشووری بوو

٢٥ – ملازم اسماعیل

ج - ئەو دەرچوانەی کۆلیژی سەربازی کە بەشداریان لە شۆڕشی ئەیلول کردبوو لە ساڵی ١٩٧٠ تا ساڵی ١٩٧٥ ، ئەو بەڕێزانە بوون:

١ – نقیب ئازاد میران

٢ – خوالێخۆشبوو نقیب عادل عقراوی

٣ – نقیب وریا مەعروف

٤ – ملازم یونس ڕۆژ بەیانی

٥ – ملازم بابکر زێباری

٦ – خوالێخۆشبوو ملازم دڵشاد شێخ نجیم

٧ – ملازم ئازاد دزەیی

٨ – ملازم عمر عوسمان کە بە زەعیم علی ناسراوە

٩ – خوالێخۆشبوو ملازم غازی ئەتروشی

١٠ – ملازم هەجەر سندی

١١ – ملازم عبدالخالق

١٢ – ملازم فوئاد چەلەبی

١٣ – ملازم شێرزاد جبرائیل

١٥ – ملازم ابراهیم پێداوی

١٦ – ملازم عبداقادر پێداوی

١٧ – ملازم ولید نەقشبەندی

١٨ – ملازم خیرالله

١٩ – ملازم فەرید بریفکانی

٢٠ – ملازم فوزی مهاجیر

٢١ – سوبحی دهۆکی

٢٢ – ملازم جوامێر کاکەیی

٢٣ – ملازم سەردار

٢٤ - ملازم کریم محمود

٢٥ – ملازم هەژار کەرکوکی

٢٦ – ملازم عمر بیبانی

٢٧ – خوالێخۆشبوو ملازم سید کریم هەودیانی

٢٨ – ملازم جمال

٢٩ – خوالێخۆشبوو ملازم خدر همزە

٣٠ – ملازم حسن خۆشناو

٣١ – ملازم شێخ سعید

٣٢ – ملازم شێخ مهدی هیرانی

٣٣ – ملازم سیف الله

٣٤ – ملازم شەهید أنور مجید سولتان

٣٥ – ملازم شەهید احمد شەوقی

٣٦ – ملازم شەهید حەمەسعید اکرم بەگ

٣٧ – ملازم شەهید محمد حاجی احمد

٣٨ – ملازم محمد فەرەج حاجی حسین

٣٩ – ملازم تاهیر شێخ غریب باساکی

٤٠ – ملازم ستار سعید خەلەف

٤١ – ملازم سباح نوری عارف

٤٢ – ملازم سەروەت نوری

٤٣ – ملازم محمد عزیز

٤٤ – ملازم جمال قادر

٤٥ – ملازم مەنسور شێخ کریم

٤٦ – ملازم فەرەیدون

٤٧ – ملازم شێرکۆ

٤٨ – ملازم تاهیر شێخ سالح

داوای لێبووردن لەو بەڕێزانە دەکەم ئەگەر ناوم بیر کردبن .

ئەلبوومی وێنەکان

وێنەی پۆلێک پێشمەرگە لەکاتی مەشقی سەربازی

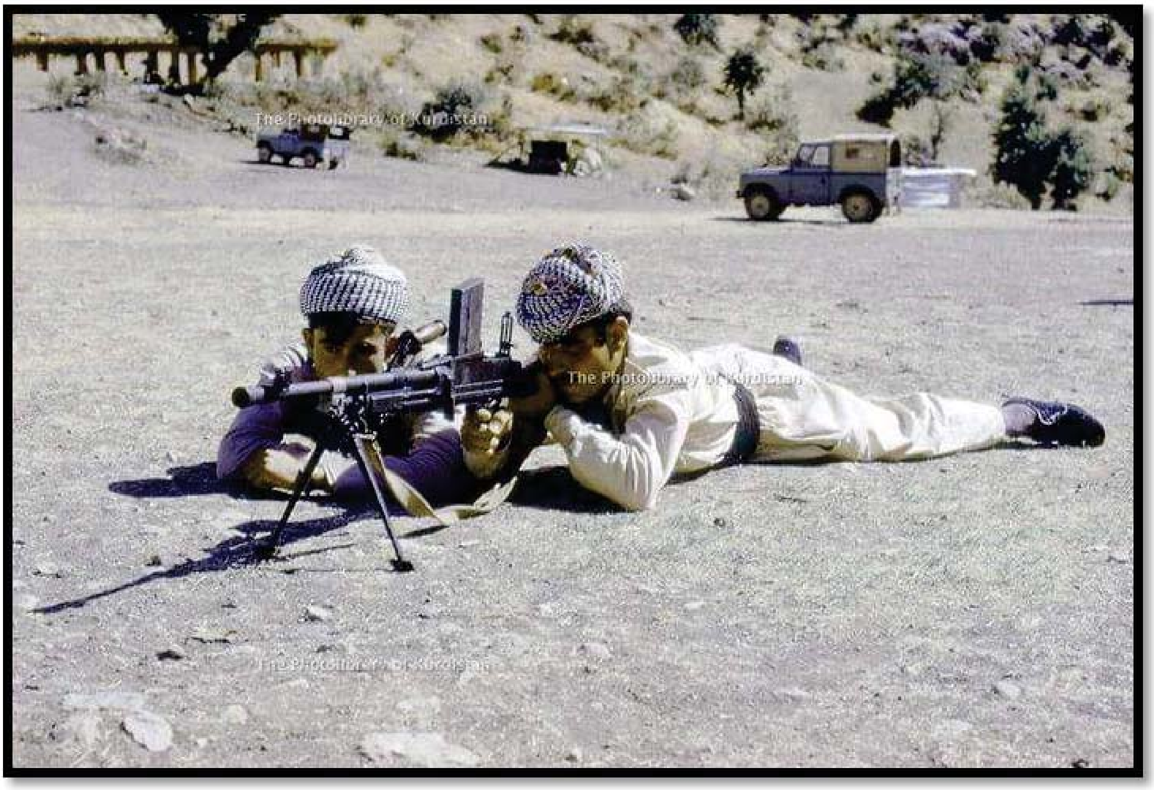
The Photolibrary of Kurdistan

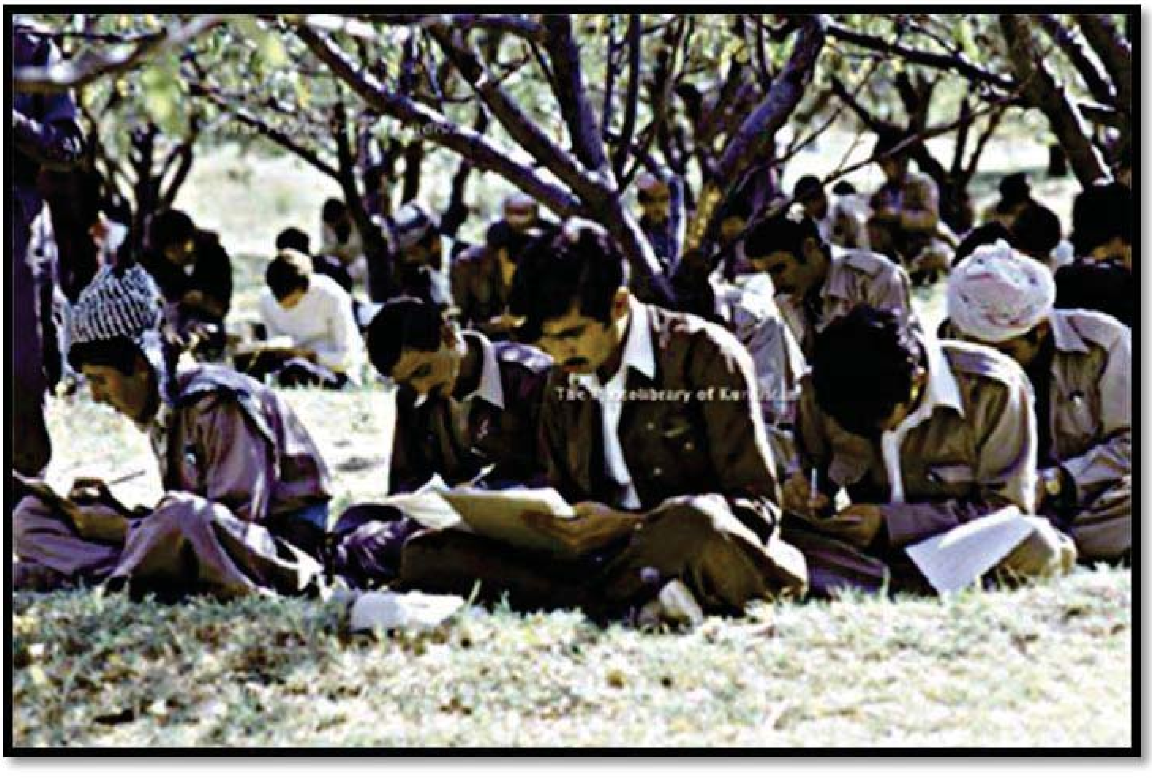

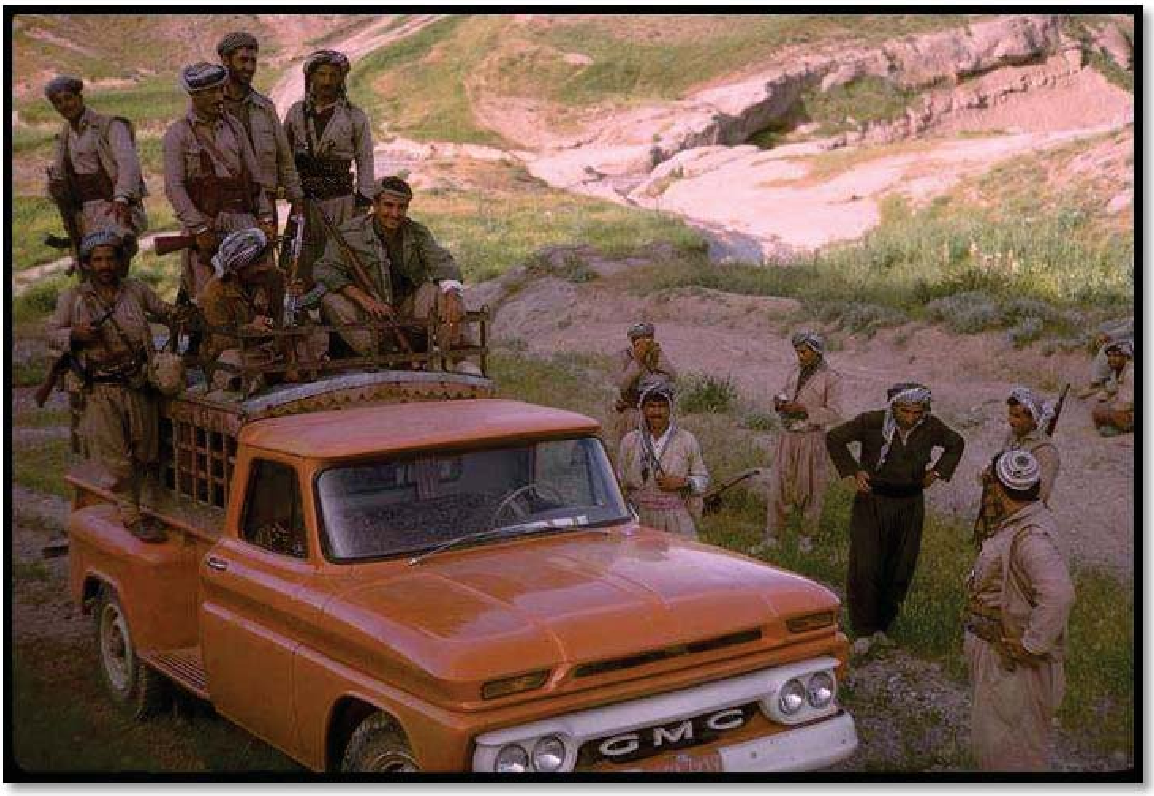
GMC

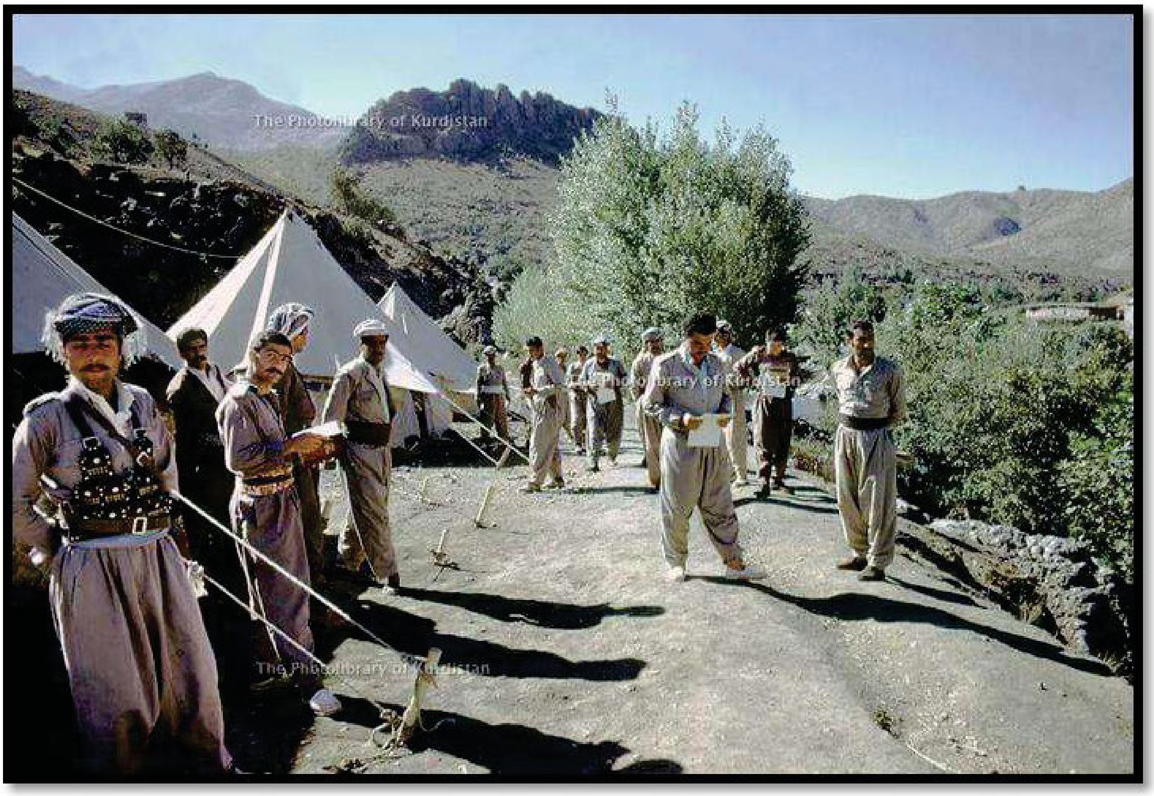
The Photolibrary of Kurdistan

وێنەی بەشێك لە ئەندامانی مخابەرەی گشتی ساڵی ١٩٦٧ لە ناوپردان

وێنەی بەشێک لە سەرکردەکانی لەشکری یەک

شەهید عیسا سوار ئامر هێزی زاخۆ

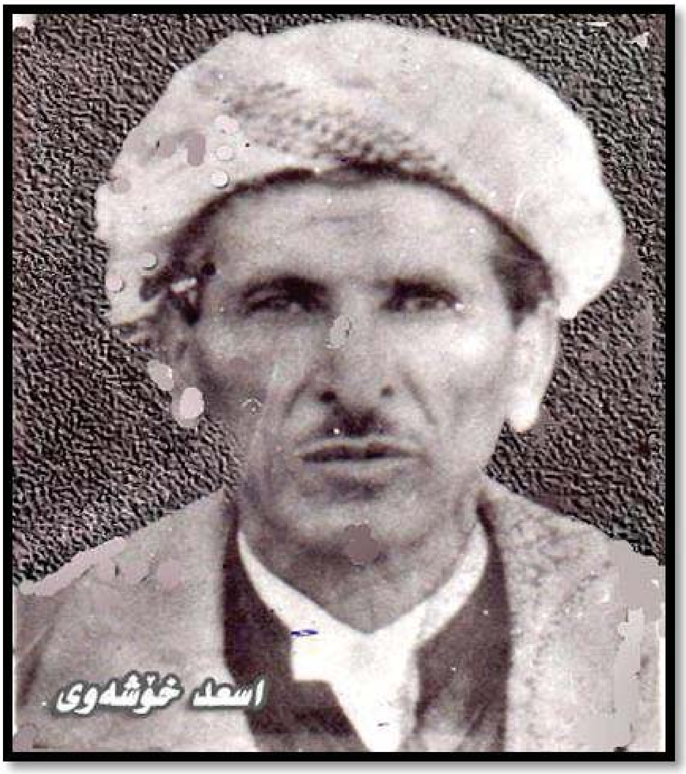

ئەسعەد خۆشەوی سەرلەشکری ١

عەلی خەلیل ئامر هێزی دهۆک

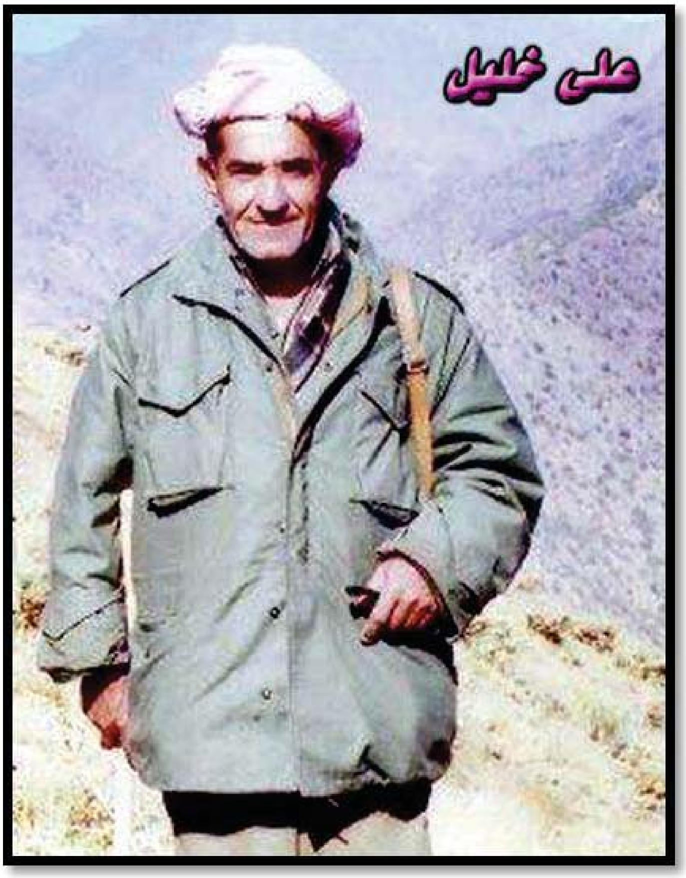

سەلیم ئەسعەد خۆشەوی ئامر هێزی ئامێدی

حەسۆ میرخان دۆلەمەری ئامر هێزی ئاکرێ و شێخان

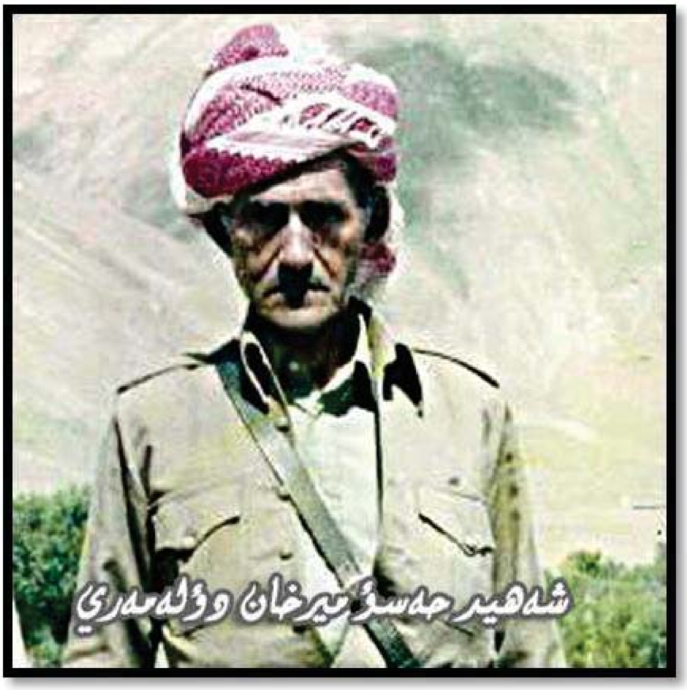

شەهید عەبدولڕەحیم جەسیم ئامر هێزی حەمرین

تەیمەز ئارەب ئامر بەتالیونی ٣ هێزی ئامێدی

سەید عومەر سەید نەبی جێگری ئامر هێزی حەمرین

عەلی میرۆ زراری ئامر بەتالیۆن کەندە گوڵ . هێزی حەمرین

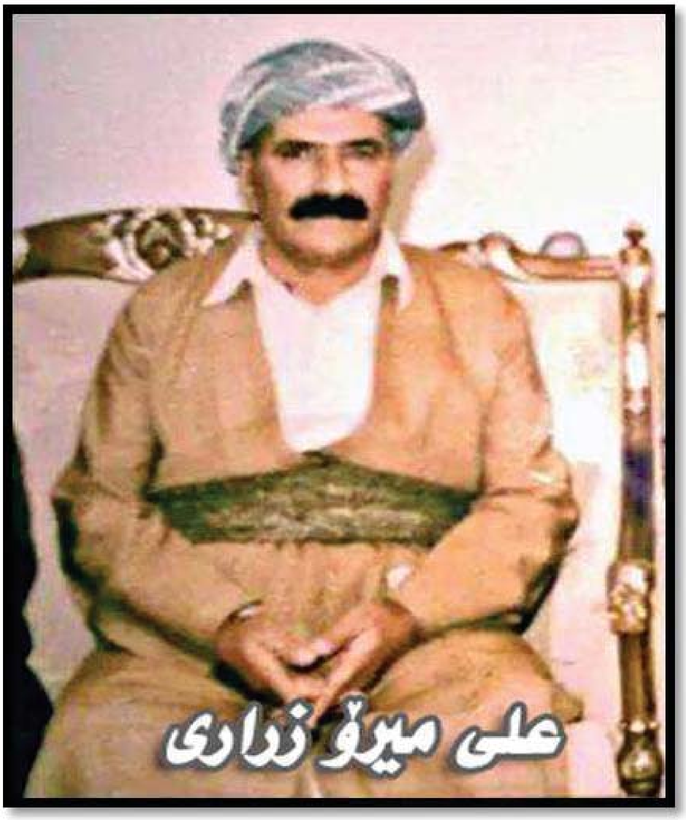

عەریف دەرویش سندی ئامر بەتالیۆنی ١ هیزی زاخۆ

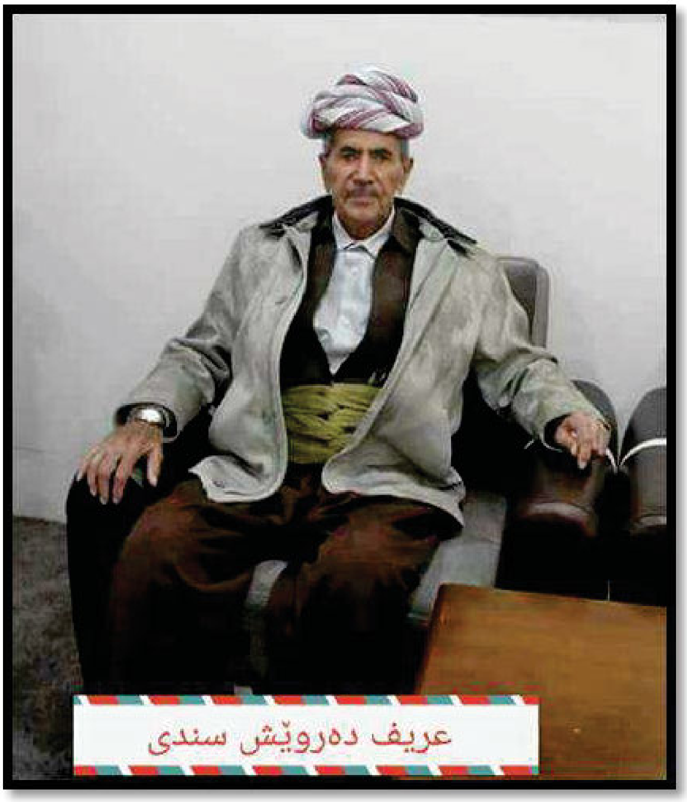

شەهید عەلی هالۆ ئامر بەتالیۆنی ٢ هێزی زاخۆ

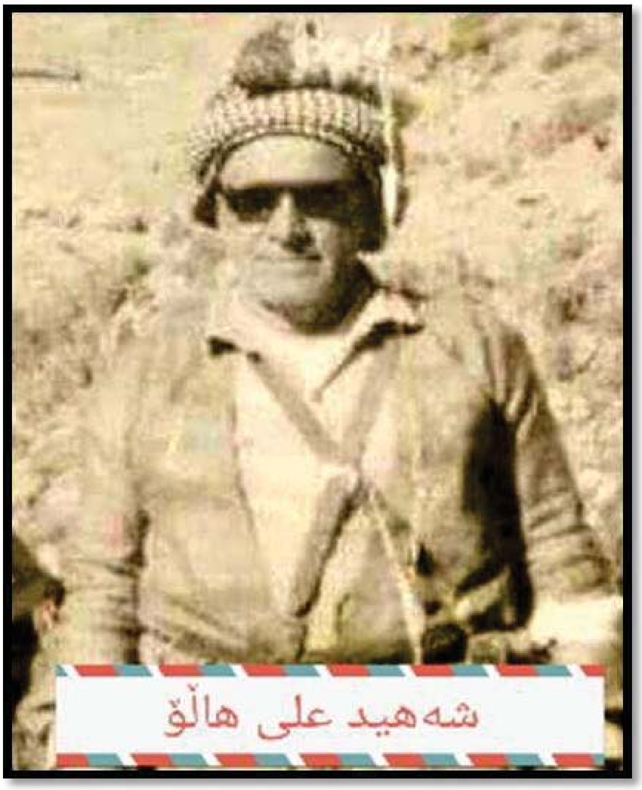

مستەفا ئامێدی بەرپرسی مخابەرەی لەشکری ١

عبدالرزاق گەرماوی جێگری ئامر هێزی دهۆك

عەریف سەلیم ئامر بەتالیۆنی سەری سادا هێزی حمرین

خالید شلی ئامربیتالیۆنی بەرگری ملی هێزی شێخان

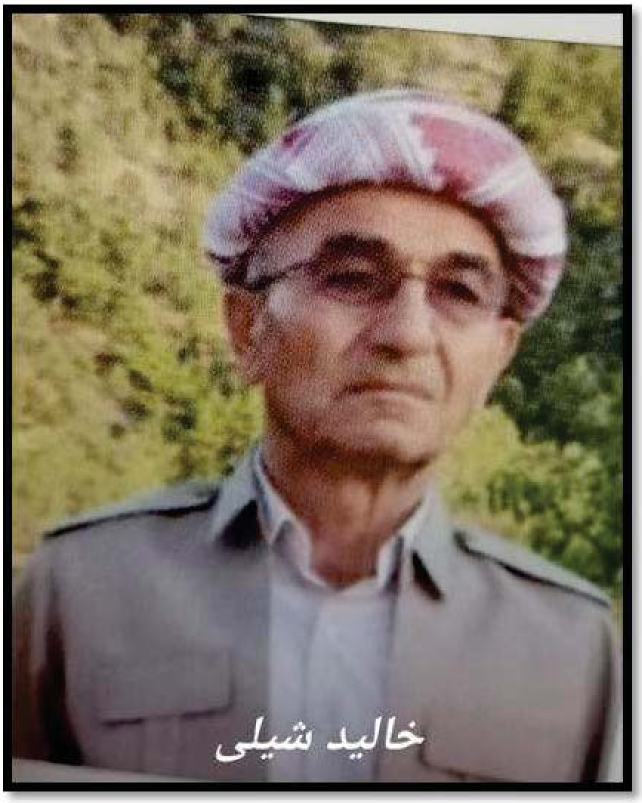

وێنەی بەشێک لە بەرپرسەکانی هێزی باڵەك

خوالێخۆشبوو عەبدوڵا ئەحمەد ئاغای پشدەری ئامر هێزی باڵەك

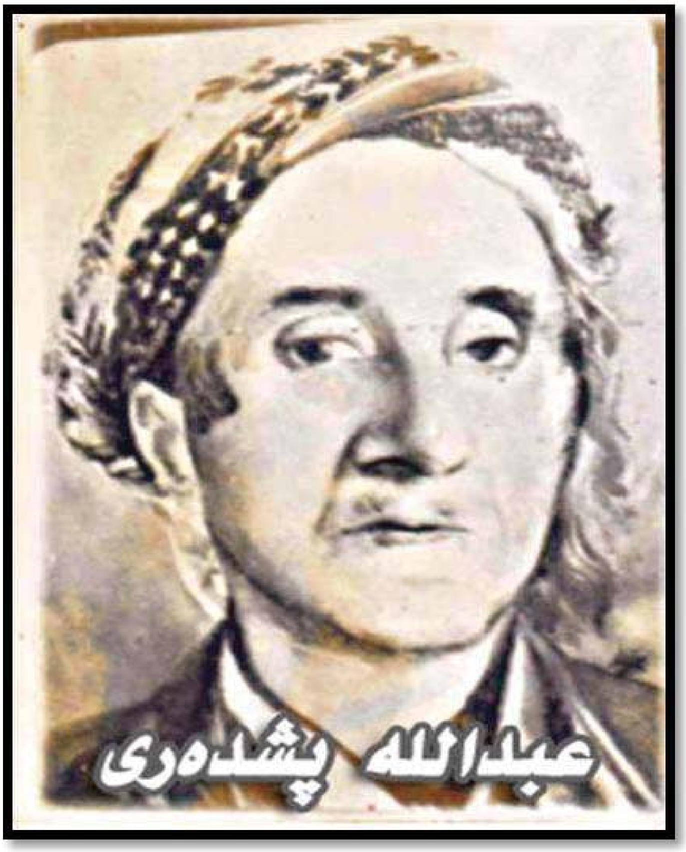

ملازم یونس رۆژبەیانی ئامر فەوجی جێگری ئامر هێز

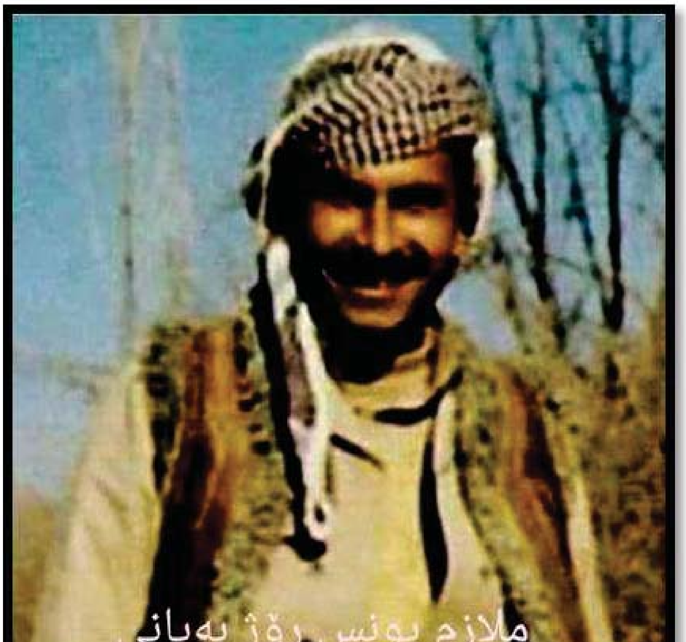

نەقیب ئازاد میران . جێگری ئامرهێزی باڵەك

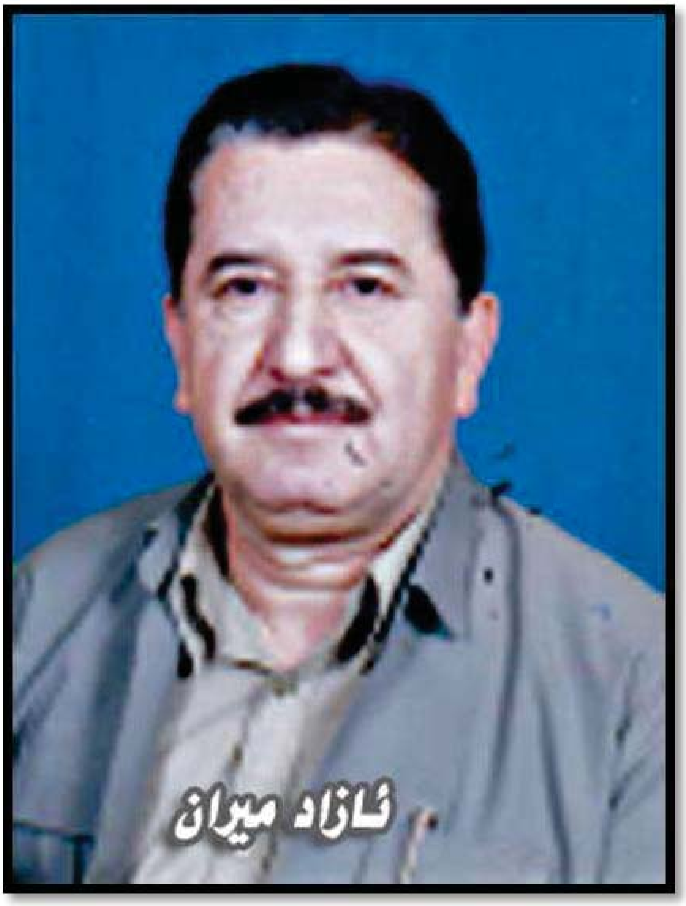

شەهید فەڕەنسۆ حەریری بەرپرسی پاراستنی هێزی باڵەك

حاكم سديق عوسمان . بەرپرسی بەشی دارایی هێزی باڵەك

حەسەن ناسرِ فەرخ بەرپرسی بەشی ئیدارەی هێزی باڵەك

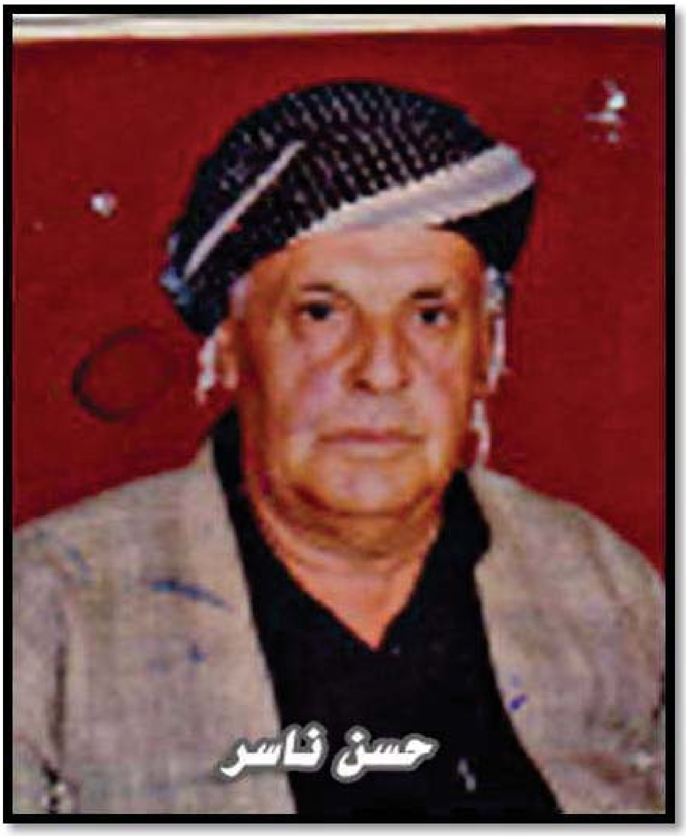

شەهید حالی دۆلەمەری بەرپرسی بەشی تۆپخانەی هێزی باڵەك

عەبدوڵا ڕەحمان مەلازادە بەرپرسی بەشی مخابەرەی هێزی باڵەك

حاکم حەسەن پشدەری بەرپرسی بەشی دادگای هێزی باڵەك

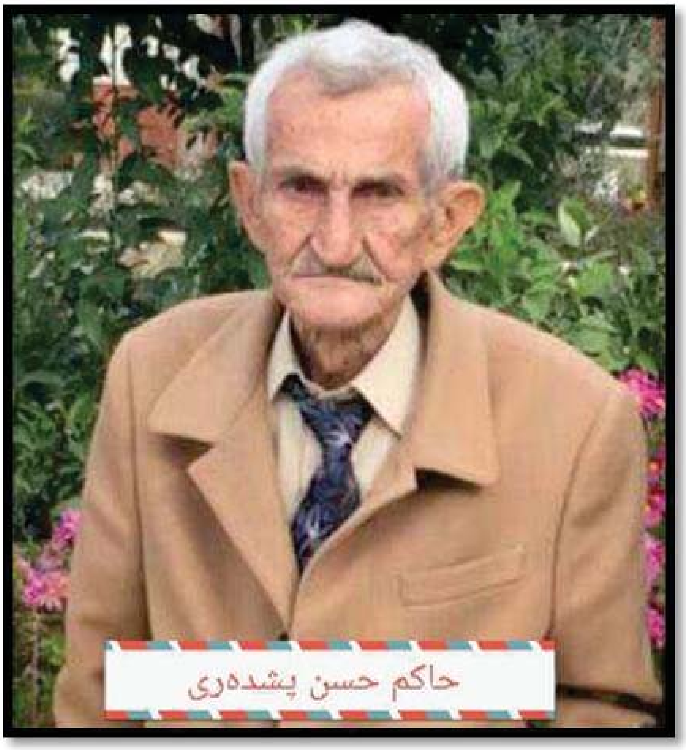

عومەر عوسمان لە بەشی تۆپخانەی هێزی باڵەك

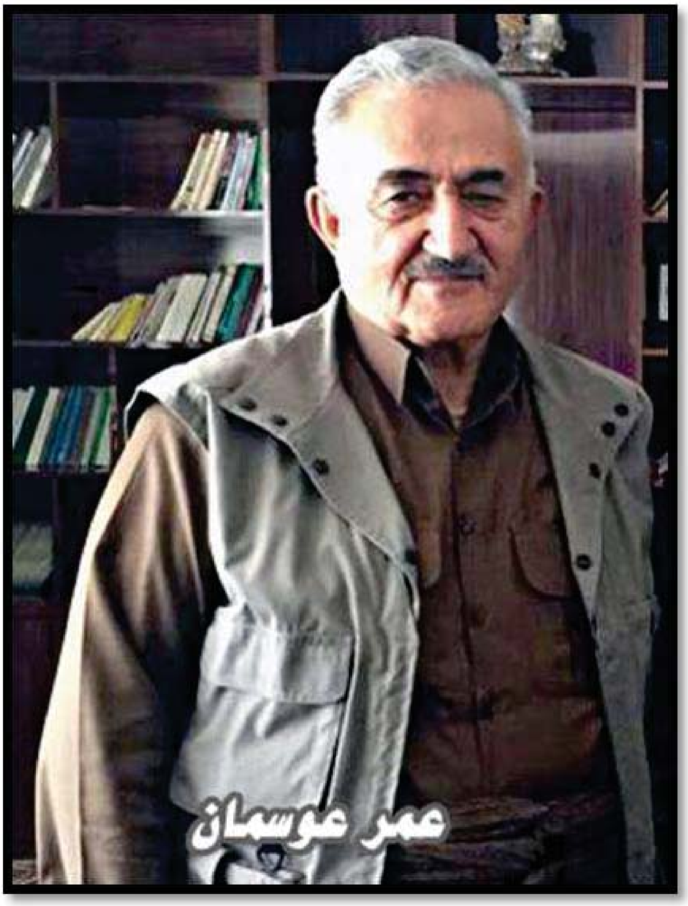

ئەقیب وریا مەعرووف بەرپرسی بەشی (جبەخانە) ی هێزی باڵەك

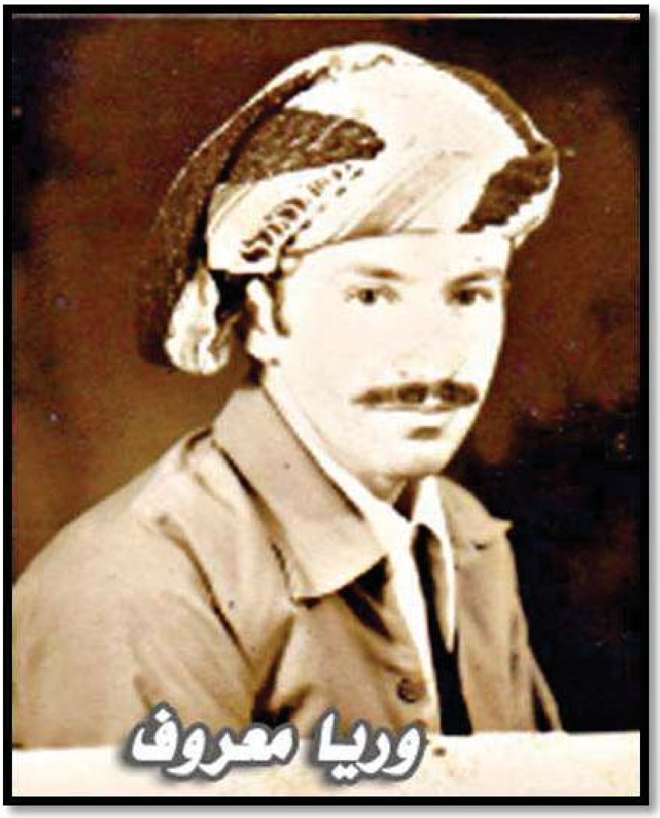

مەلاوەیسی لە بەشی لیژنەی شەرع و فەتوای هێزی باڵەك

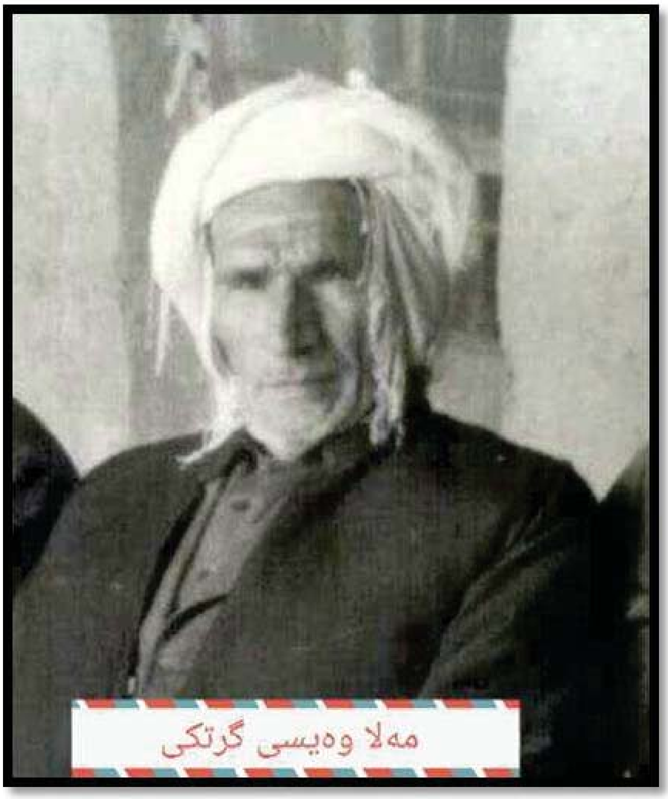

حاجی ئیبراهیم کۆڕی لە بەشی هەندەسەی هێزی باڵەك

میرخان حەمەدئەمین . ئامر قوەتی سەرچیا

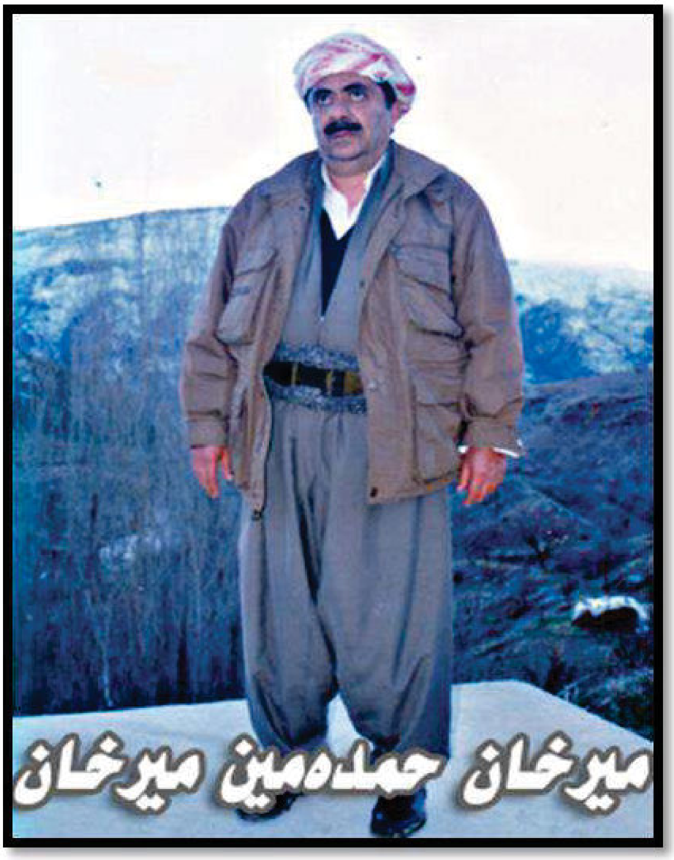

حاجی بێرۆخی ئامر بەتالیۆنی ١ هێزی باڵەك

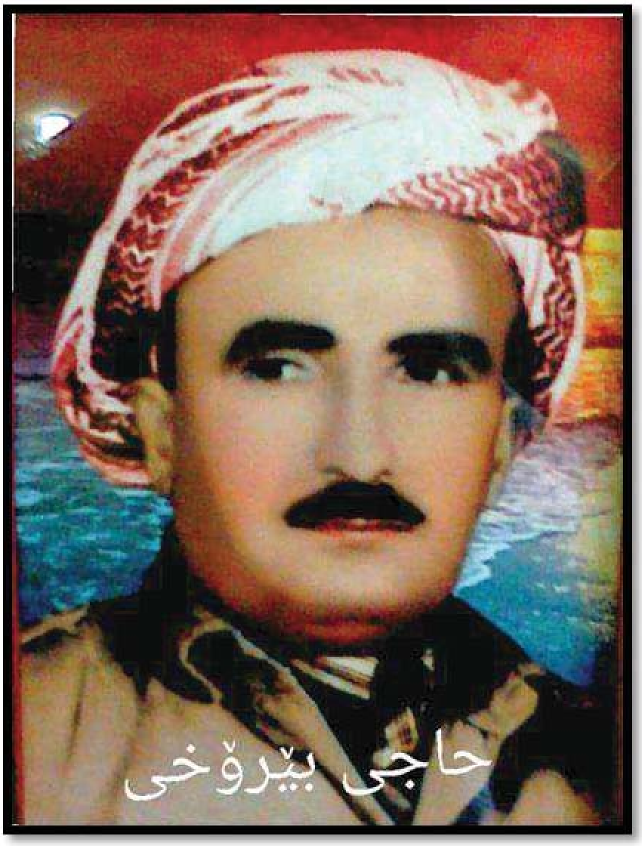

مستەفا ساڵح نێروەیی ئامر بەتالیۆنی دووی هێزی باڵەك

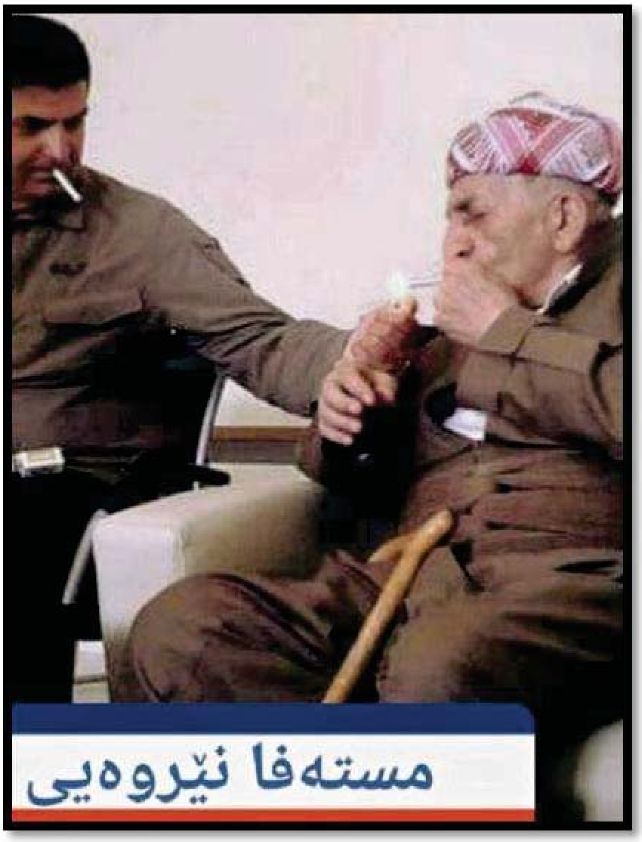

شەهید مەلا ئەمین بارزانی .بەتالیۆنی ٣ شەهید محەمەد زیاد. سەرلق

عزەت سلێمان بەگ ئامر بەتالیۆنی ٤ هێزی باڵەك

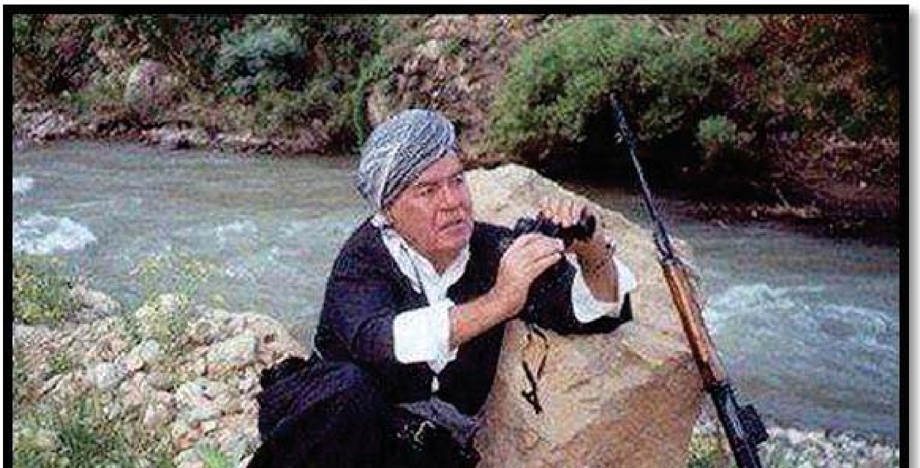

شەهید عەریف یاسین دۆسکی ئامر بەتالیۆنی ٥ هێزی باڵەك

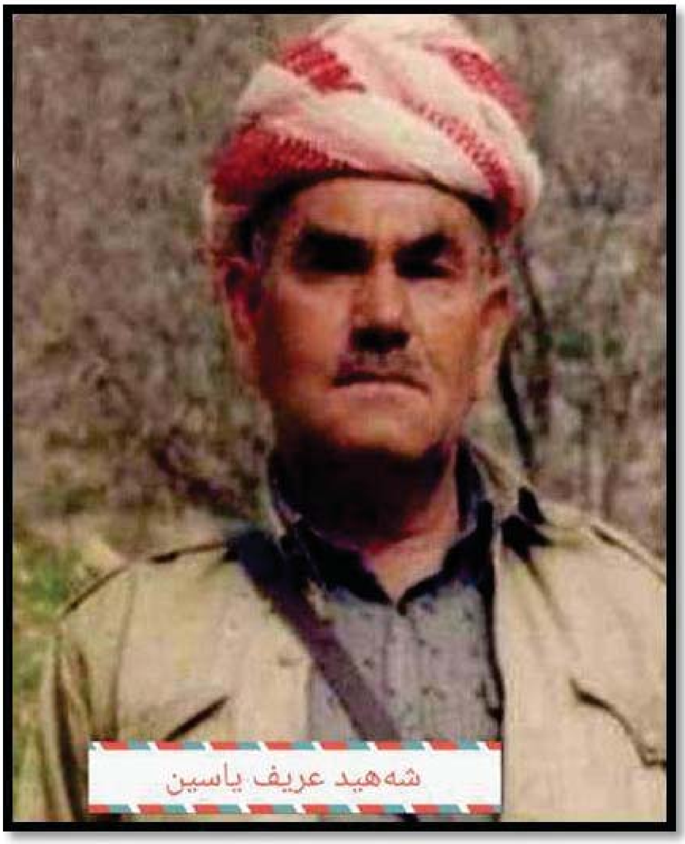

حەمید ئەفەندی ئامر بەتالیۆنی ٦ هێزی باڵەك

وەسمان حوجرانی . سەرلق ٣ هێزی باڵەك

بێجان جوندی ئامر بەتالیۆنی ٦ هێزی باڵەك

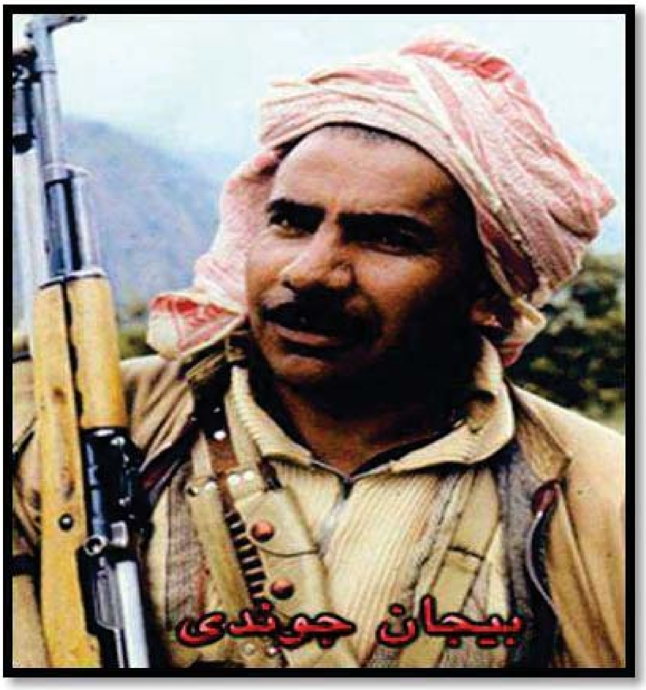

عەلیکۆ نەبی ئامر بەتالیۆنی ٧ هێزی باڵەك

شەهید سەید عەبدوڵا . سەرلق لە بەتالیۆنی ٧ هێزی باڵەك

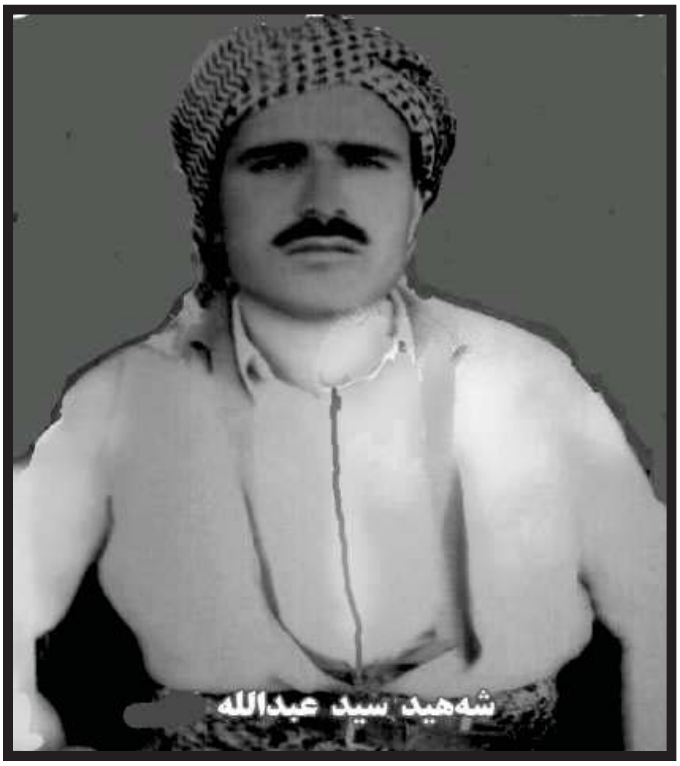

شوان دری . سەرلق لە بەتالیۆنی ٢ هێزی باڵەك

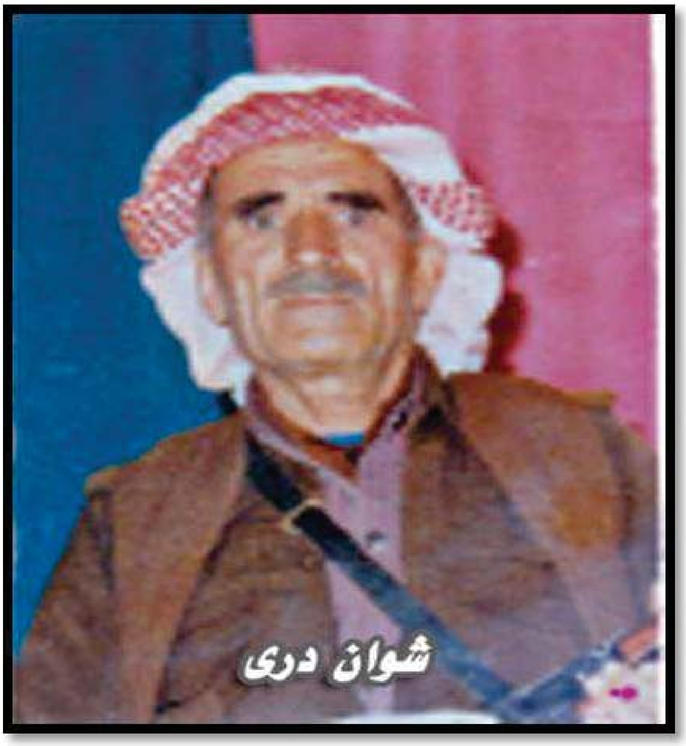

شەهید سەید ساڵح ئاکۆیی. سەرلق لە بەتالیۆنی ٣ هێزی باڵەك

شەهید سەید سەلیم سەید نەبی سەرلق ٣ هێزی باڵەك

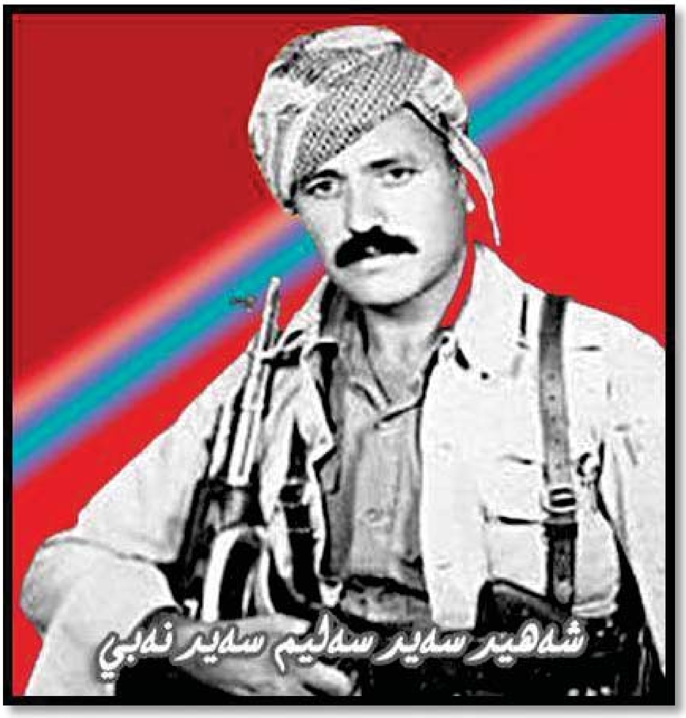

میرکەی خەیلانی سەرلق لە بەتالیۆنی ٣ ی هێزی بالەك

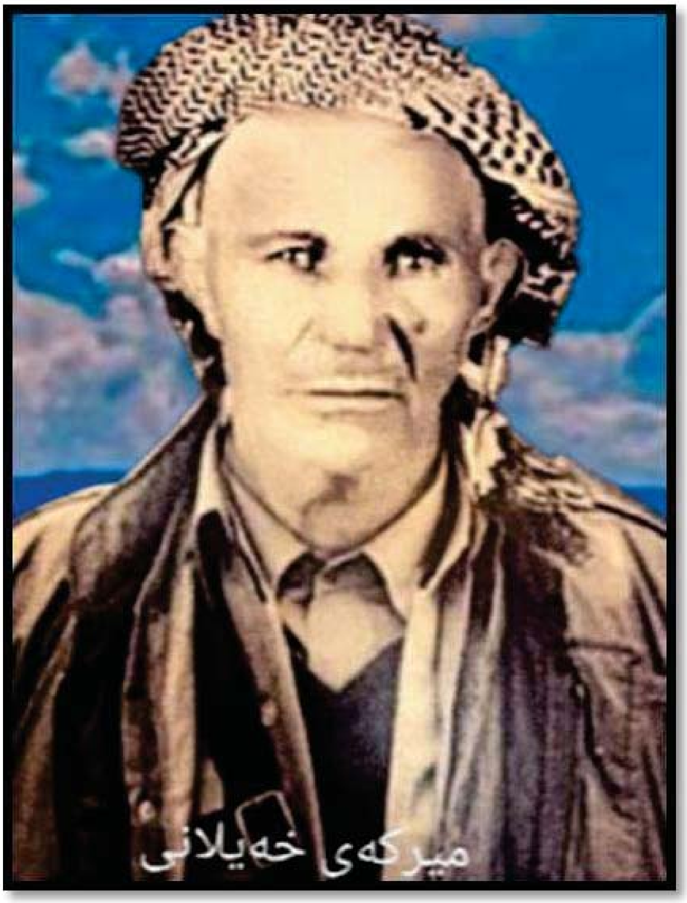

The Photolibrary of Kurdistan
The Photolibrary of Kurdistan
The Photolibrary of Kurdistan

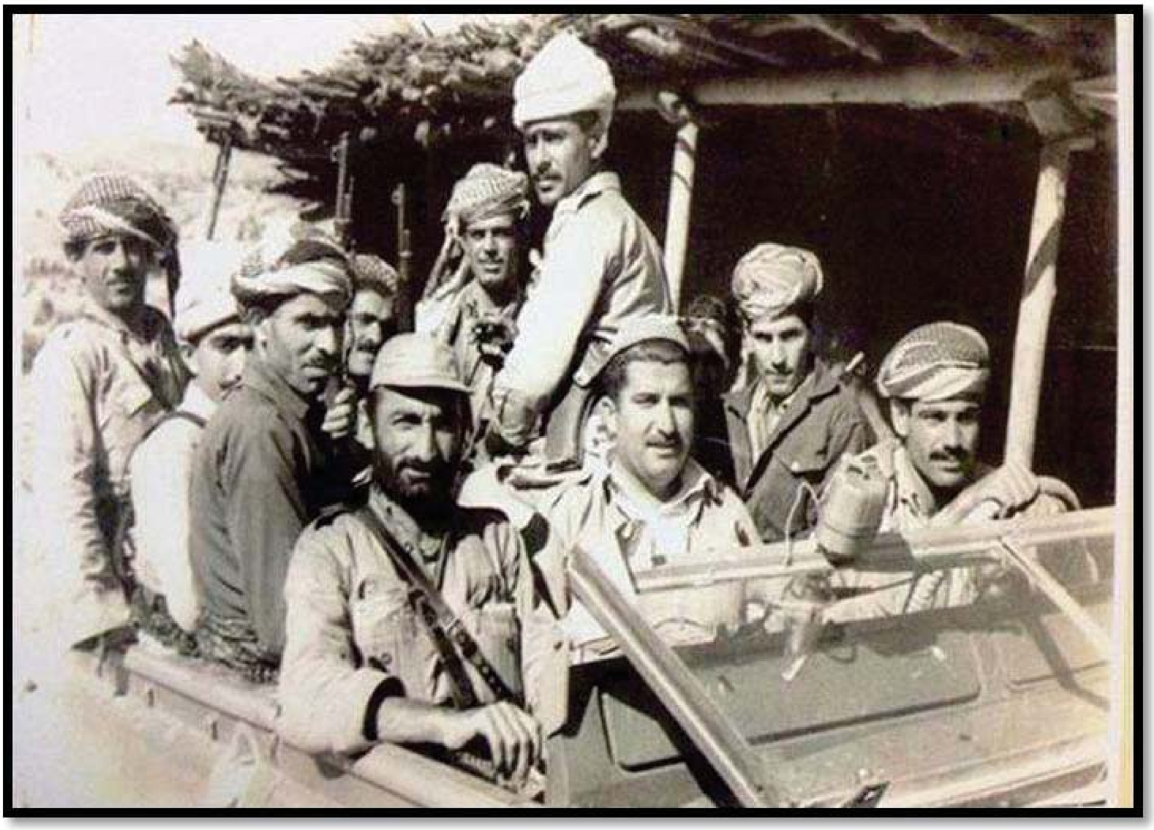

وێنەی بەشێک لە بەرپرسانی سنووری هێزی کاوە

شەهید حەسۆ میرخان ژاژۆکی ئامر هێزی کاوە

شەهید خەسرۆ کاوانی ئامر بەتالیۆنی ١ هێزی کاوە

مام وسو دزەیی ئامر بەتالیۆنی ٢ هێزی کاوە

سەیدو یوسف چەلکی ئامر بەتالیۆنی ٣ هێزی کاوە

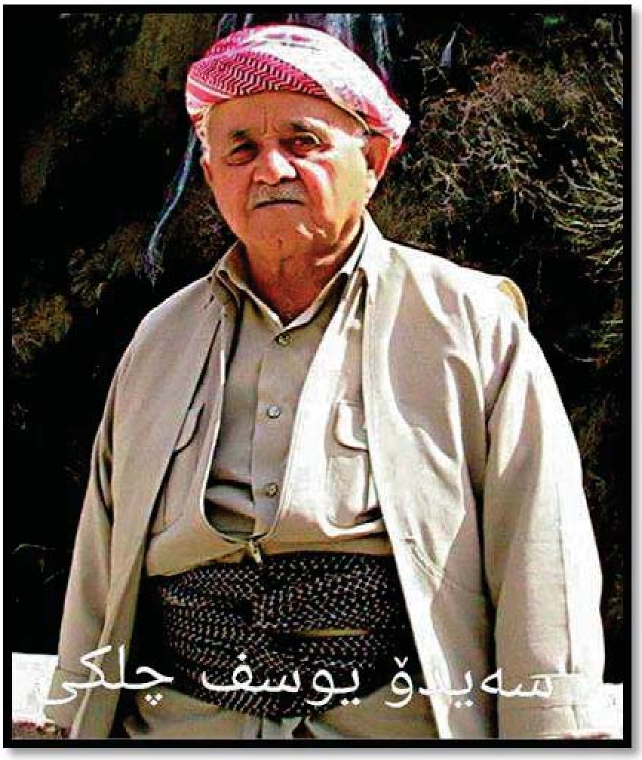

عەریف دەروێش عەبدولعەزیز ئامر بەتالیۆنی ٣ هێزی کاوە

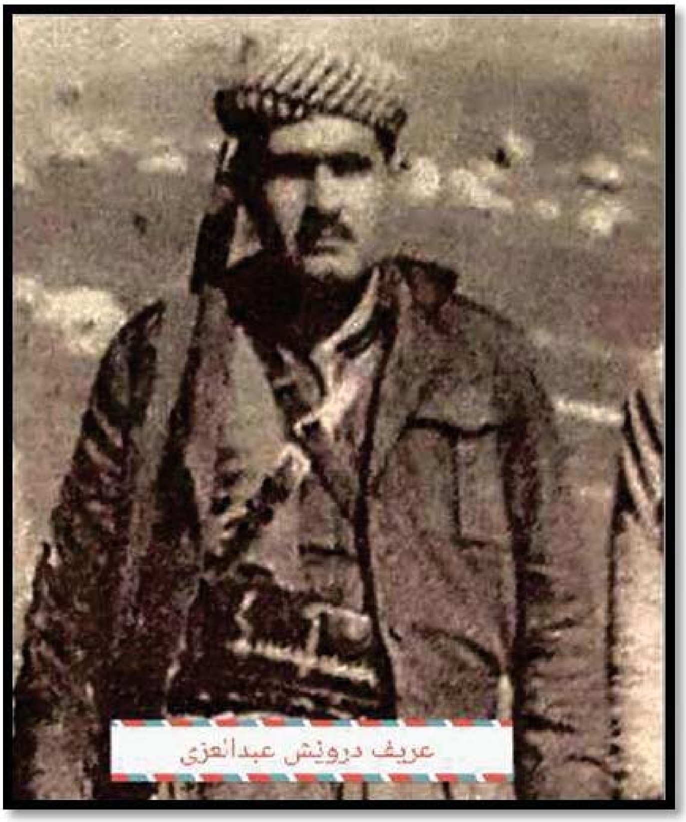

نوری سلێمان غەزالی بەرپرسی بەشی اسنادی هێزی کاوە

ملازم عومەر بیبانی بەرپرسی بەشی تۆپخانەی هێزی کاوە

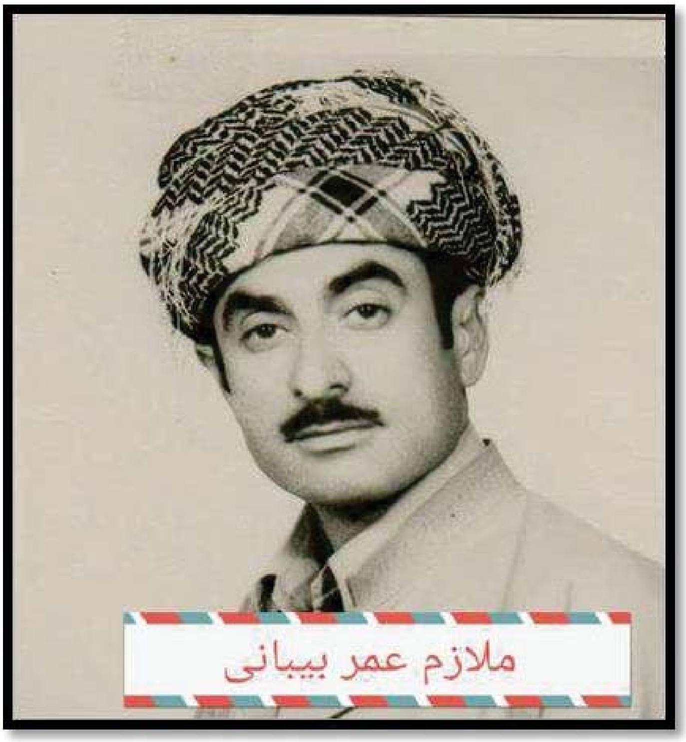

شەهید شەوکەت شێخ یەزدین جێگری بەشی تۆپخانەی هێزی کاوە

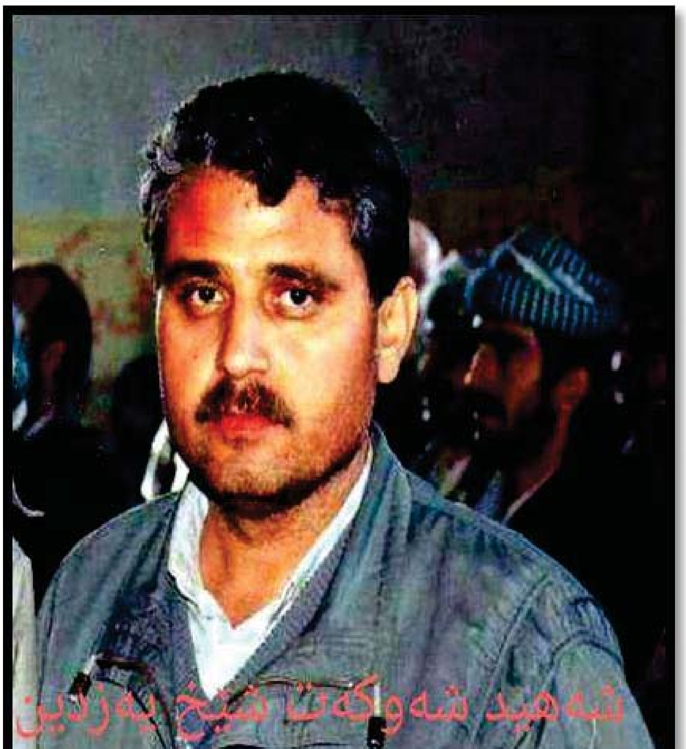

مەلاحەسەن شاخی سەرلق لە بەتالیۆنی ١ هێزی کاوە

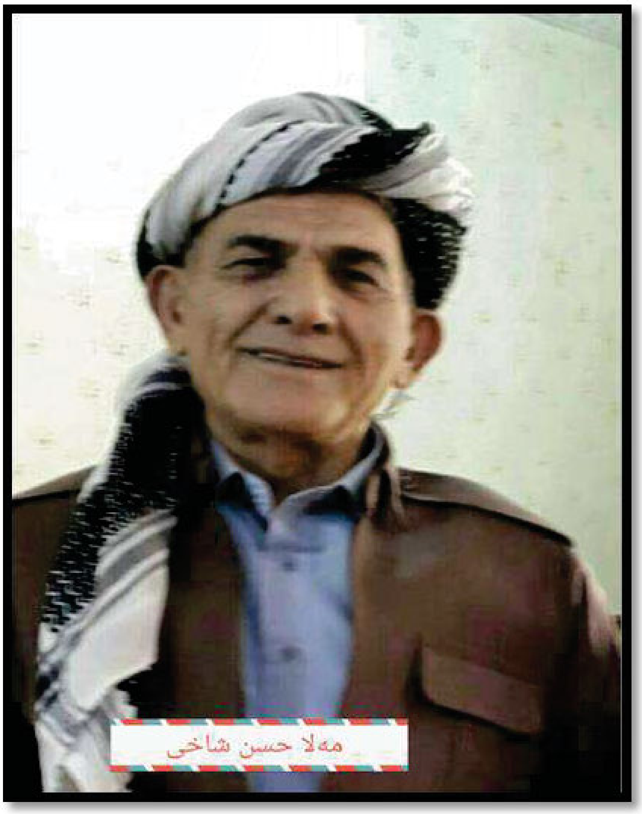

تاهیر تۆفیق زراری . سەرلق

نەجات حەسەن بەرپرسی بەشی دارایی هێزی کاوە

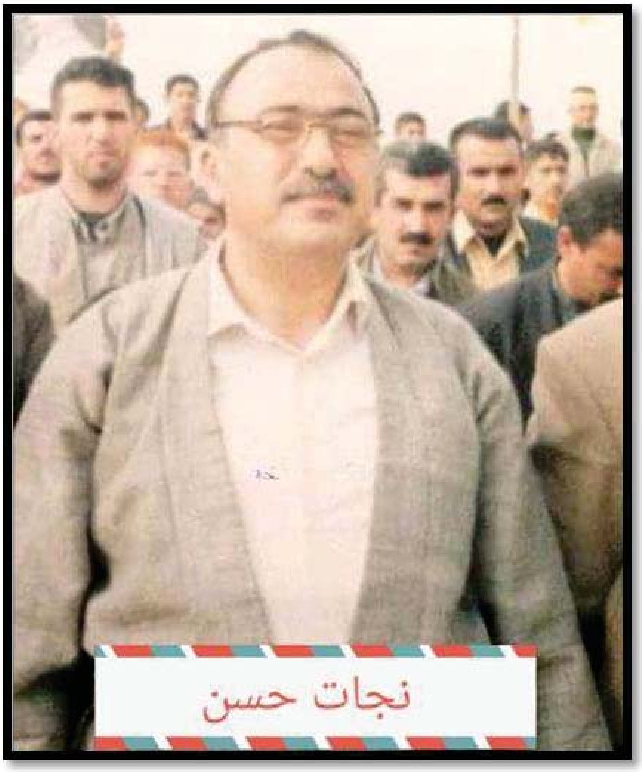

عەقید خدر هەمزە بەرپرسی بەشی دژەئاسمانی . هێزی کاوە

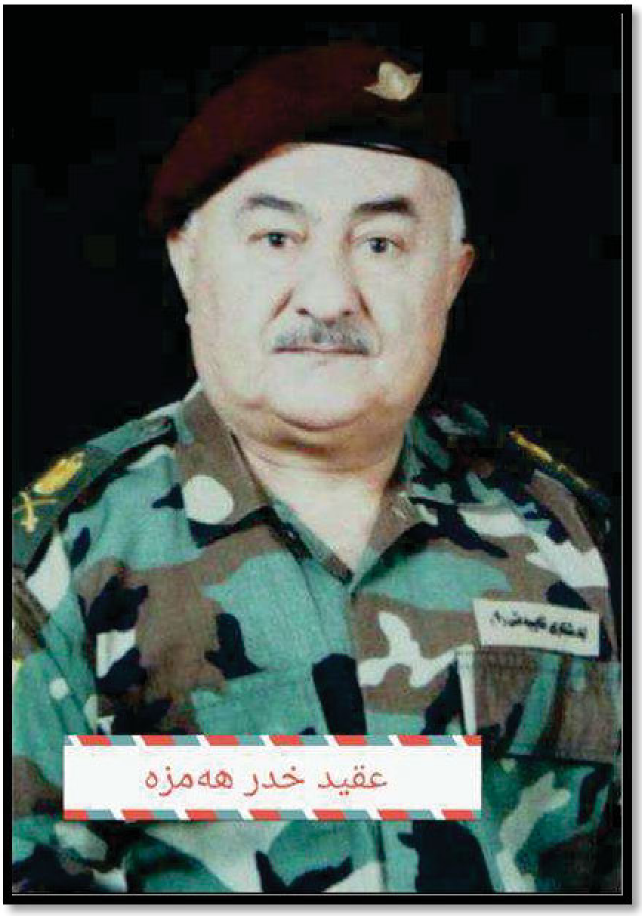

ابراهیم علی گاور سەرلق لە بەتالیۆنی بەری مەرگەی هێزی کاوە

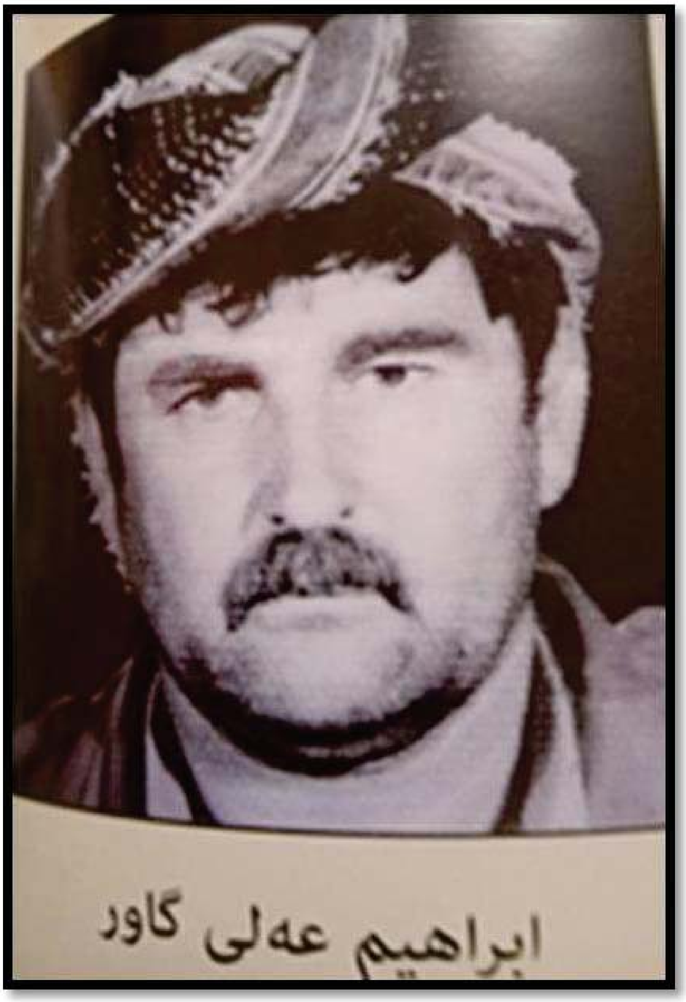

بەشێک لە وێنەی بەرپرسانی هێزی سەفین

رسول فەقێ ئامر هێزی سەفین

رەئیس یوسف میران ئامر هێزی سەفین

عەریف عەلی مولود ئامر بەتالیۆنی ١ هێزی سەفین

فەرهاد ئیبراهیم ئەفەندی ئامر بەتالیۆنی ٢ هێزی سەفین

هاشم باپیر . سەرلق لە بەتالیۆنی ٣ هێزی سەفین

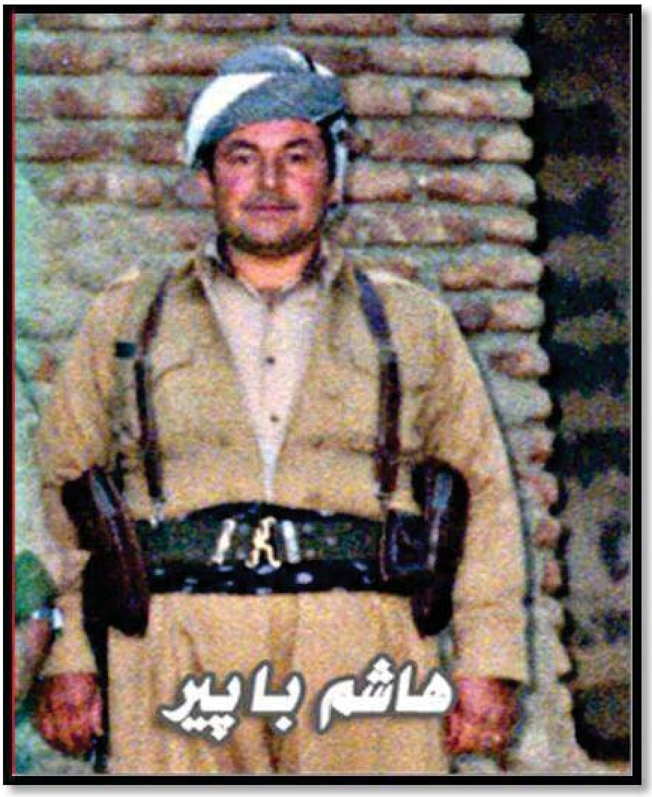

شەهید یونس بیرێژی . سەرلق

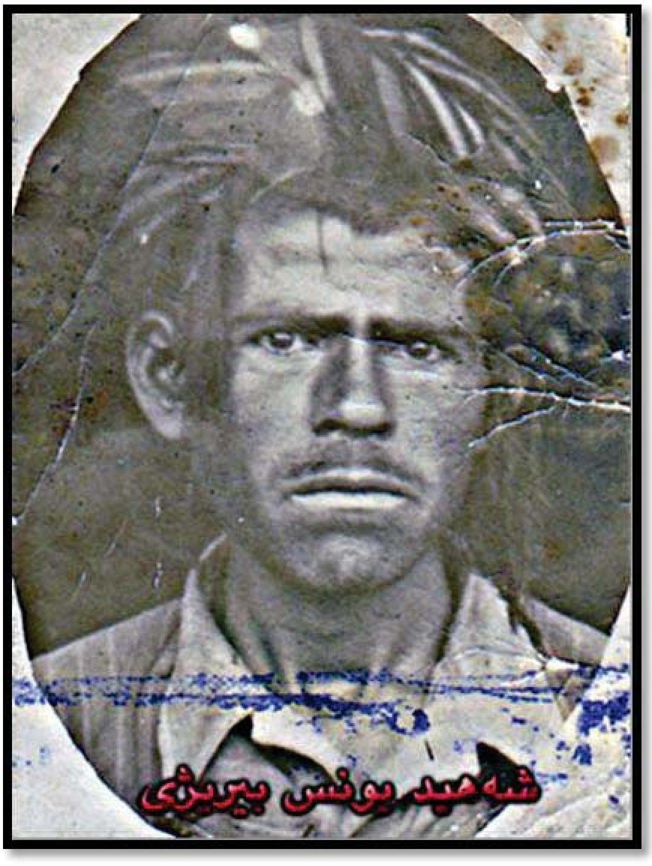

شەهید سلێمان بیرێژی سەرلق لە بەتالیۆنی ١سەفین

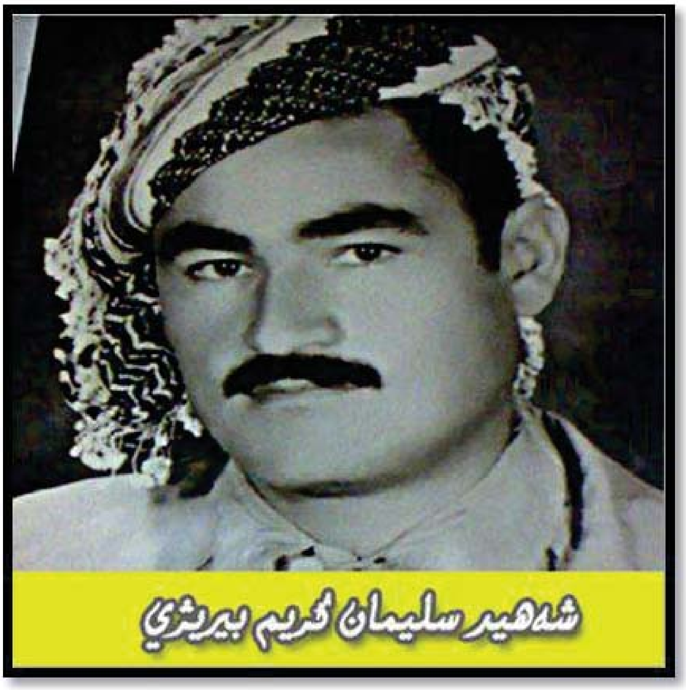

وێنەی بەشێک لە بەرپرسانی هێزی بێتواتە

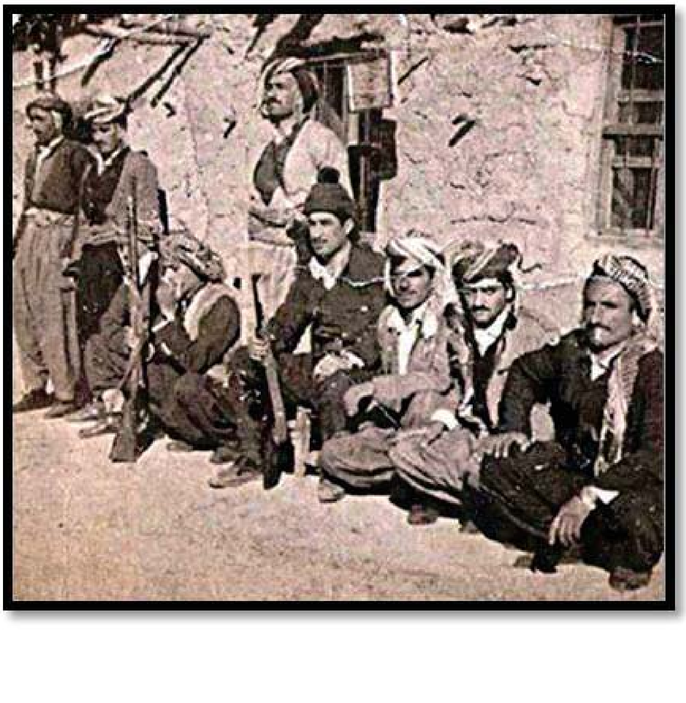

عەلی شەعبان ئامر هێزی بێتواتە

خەلیل سیتۆ ئامر بەتالیۆنی ١ هێزی بێتواتە

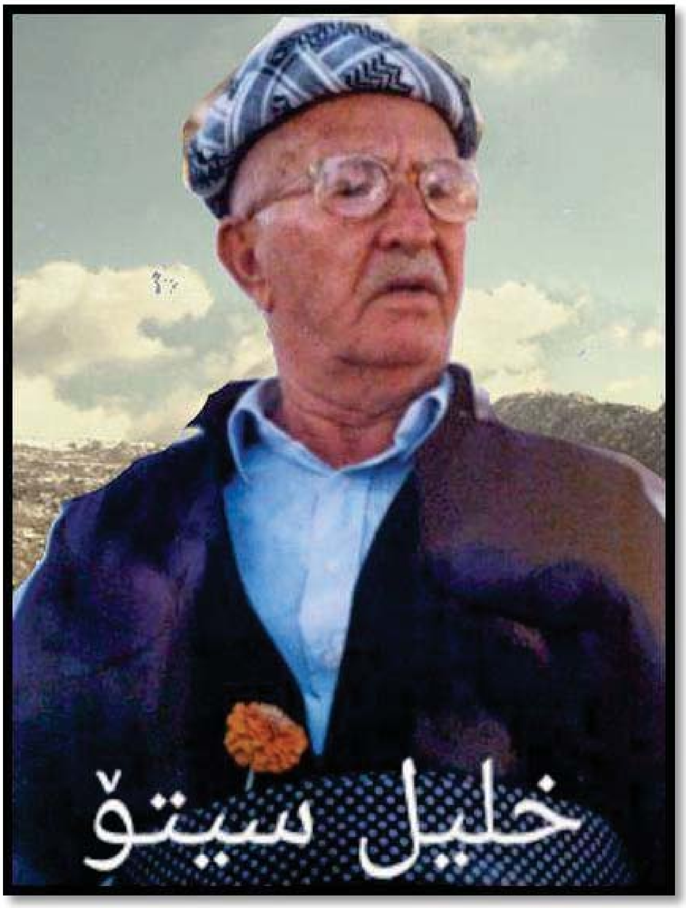

شەهید تانجۆ یونس ئامر بەتالیۆنی ٢ هێزی بێتواتە

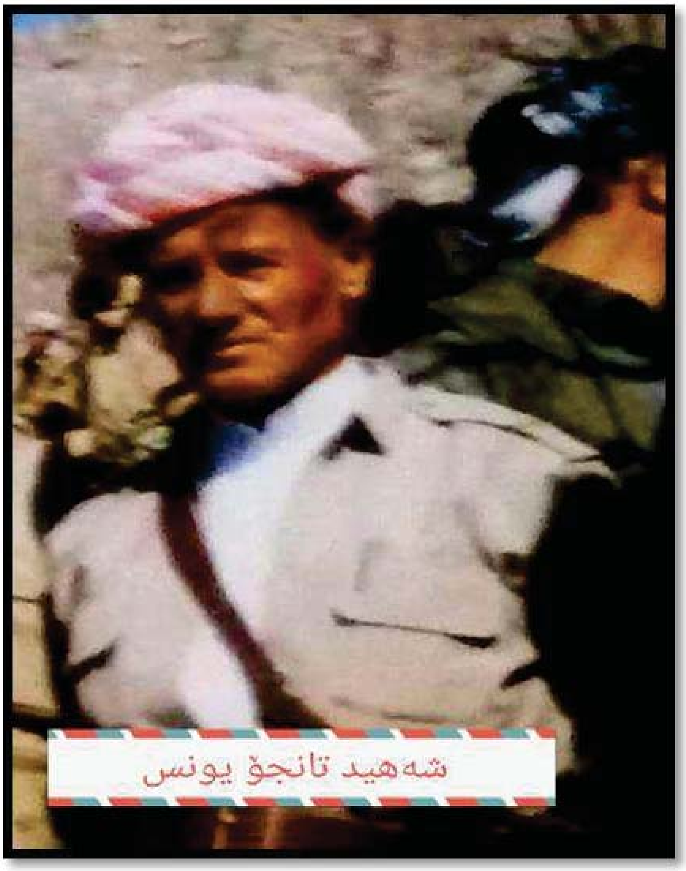

گوڵەباخ کۆیی ئامر بەتالیۆنی ٤ هێزی بێتواتە

عومەر مەلازادە سەرلق

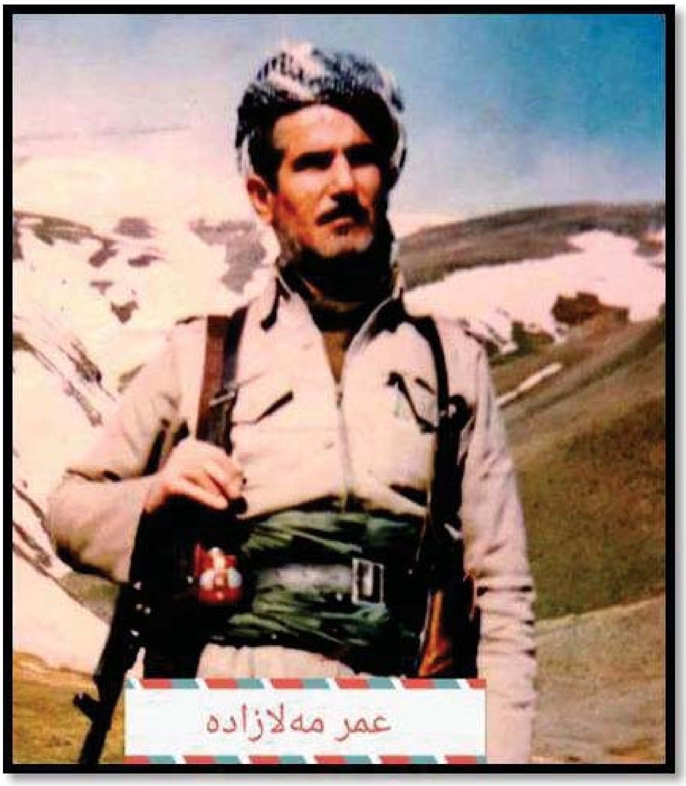

وێنەی بەشێك لە بەرپرسانی هێزی دەشتی هەولێر

فارس حەمەد باوە ئامر هێزی دەشتی هەولێر

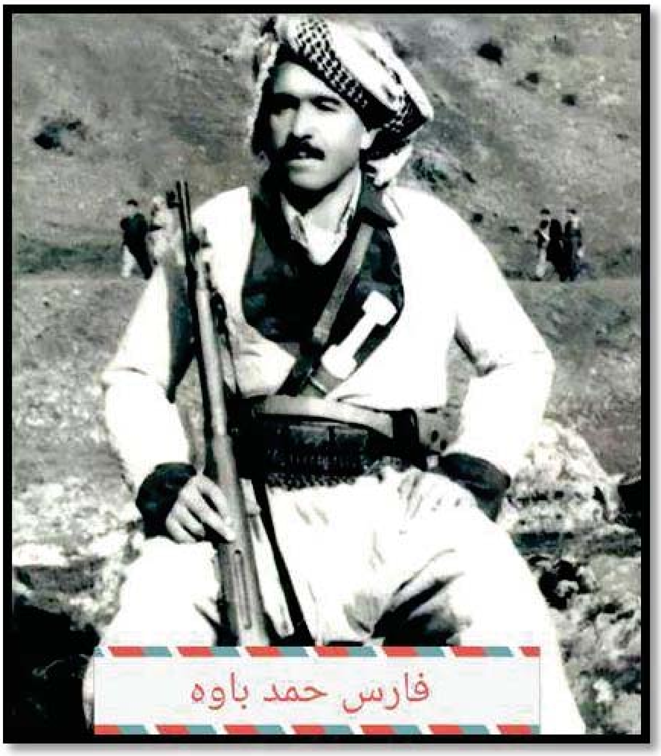

سەید کاکە ئامر بەتالیۆنی یەکی دەشتی هەولێر

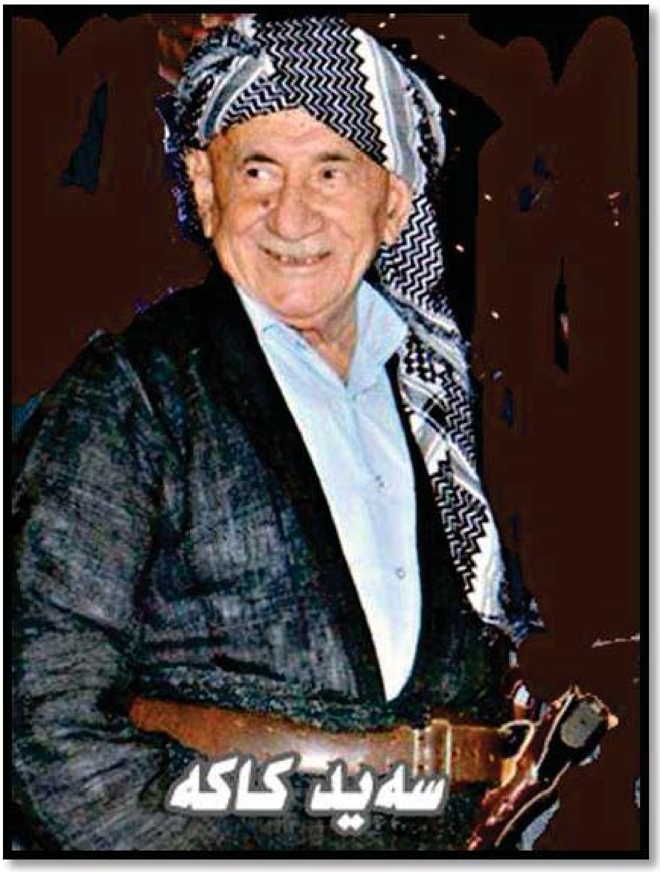

شەهید ئەحمەد حاجی عەلی ئامر بەتالیۆنی سێی هێزی دەشتی هەولێر

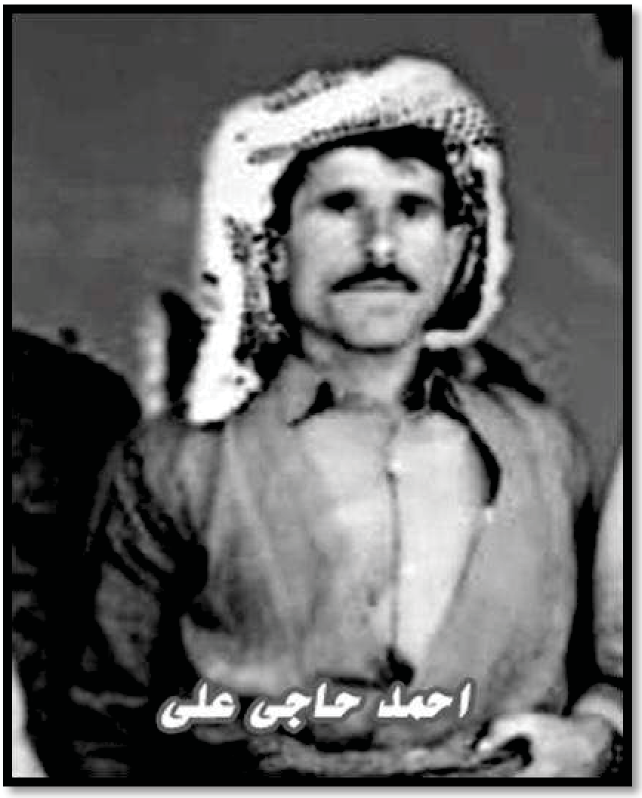

عەریف عوسمان ئامر بەتالیۆنی دووی هێزی دەشتی هەولێر

وێنەی بەشێك لە بەرپرسانی هێزی خەبات

عەبدولوەهاب ئەتروشی ئامر هێزی خەبات

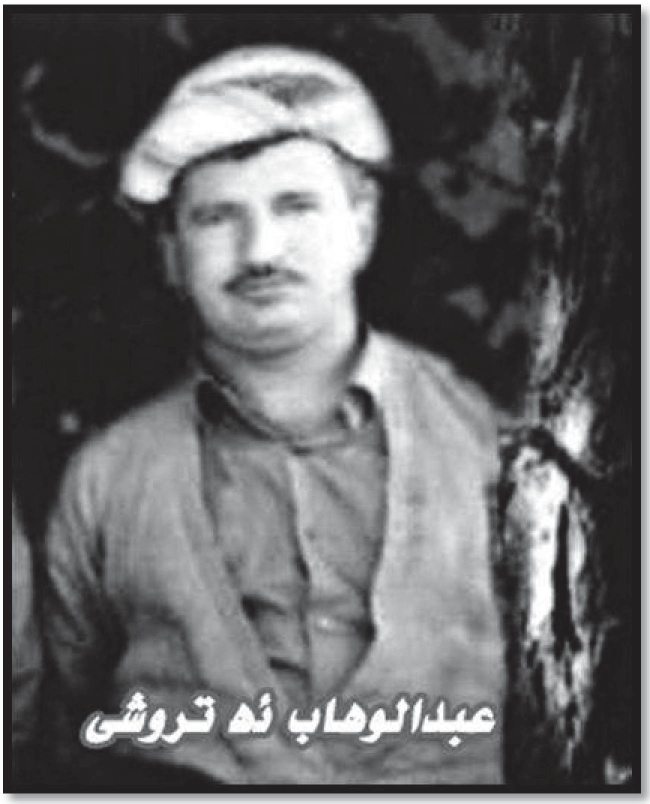

شەهید فەتاح ئاغا ئامر هێزی خەبات

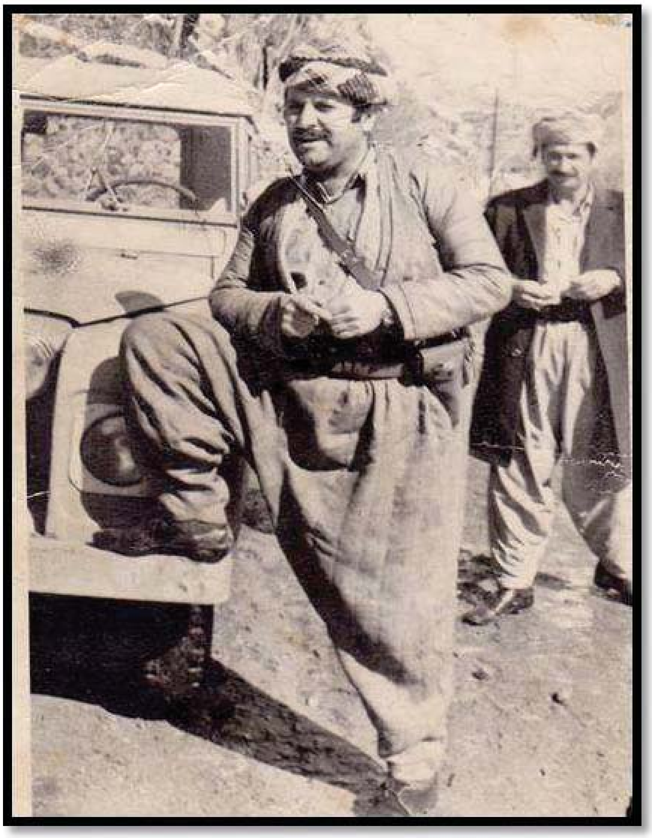

شەهید ملازم تاهیر عەلی والی جێگری ئامر هێزی خەبات

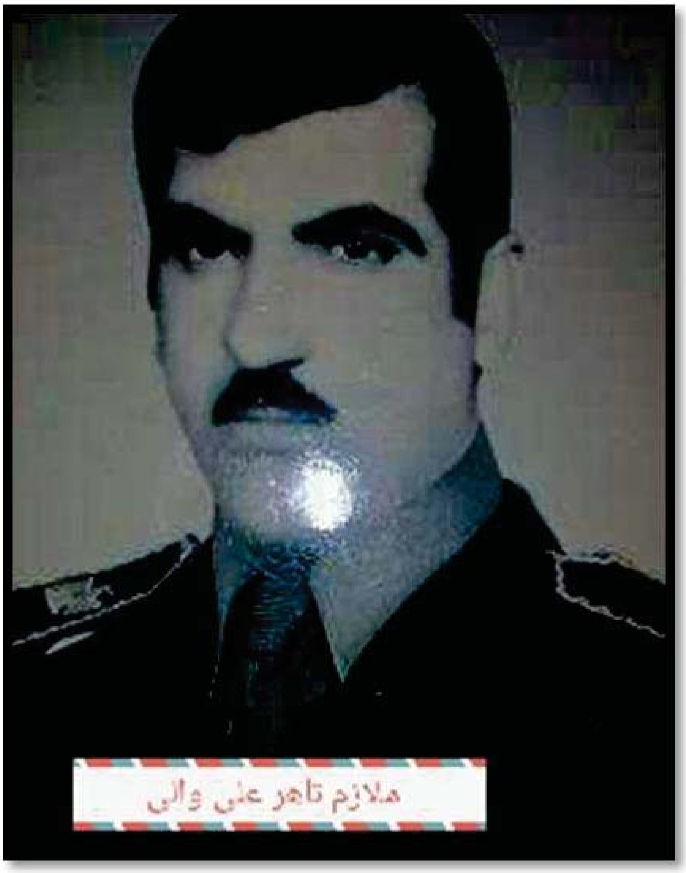

شاسوار ئاغا بەرپرسی ئیدارەی هێزی خەبات

نزار مەجید بەگ سەرلق لە بەتالیۆنی پێنجوین

دەروێش عەبدولڕەحمان ئاغا ئامر بەتالیۆنی شەهید معاون دڵشادشەهید

شەهید نوری حەمە علی ئامر بەتالیۆن

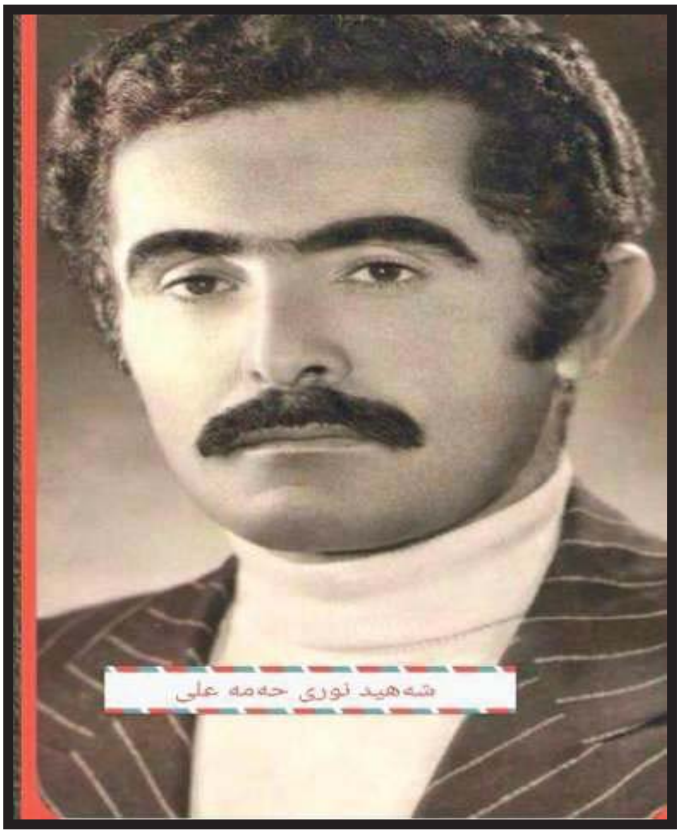

قادر قادر علی سەرلق

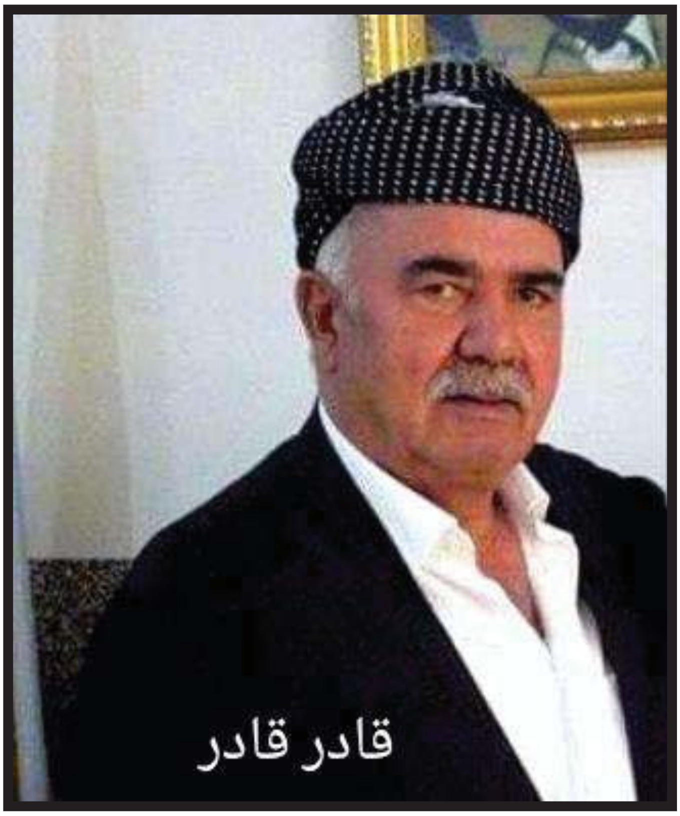

فاخر مێرگەسۆری ئامر بەتالیۆنی بەمۆ - هێزی خەبات

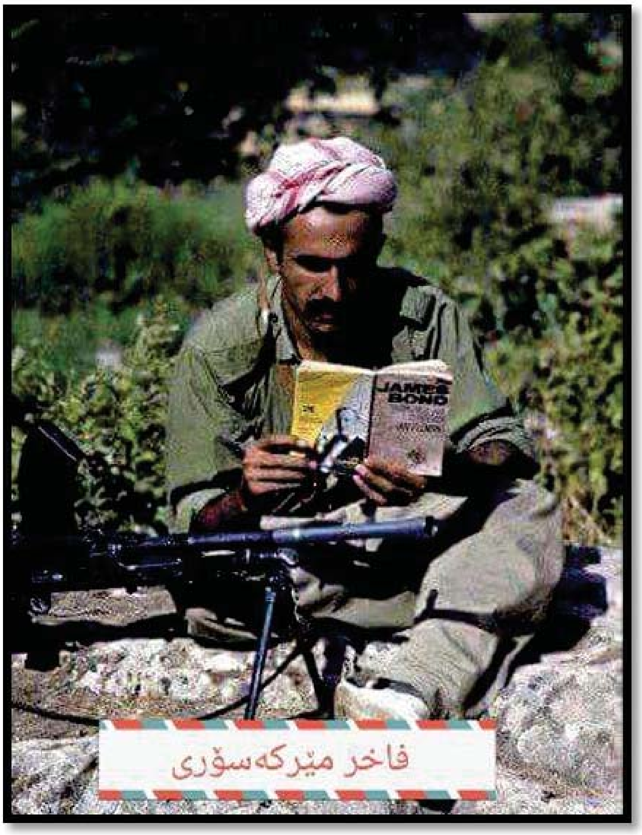

سالح پێداوی ئامر بەتالیۆنی بەمۆ - هێزی خەبات

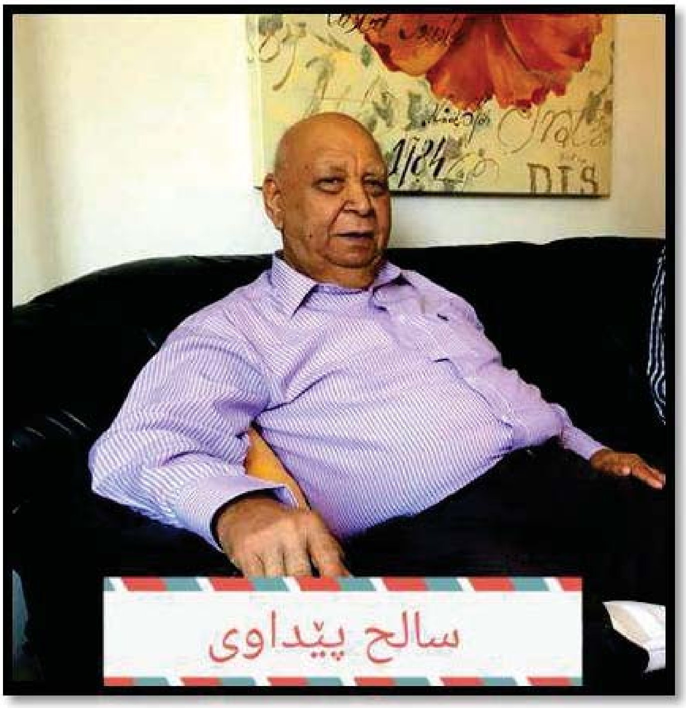

وێنەی بەشێک لە بەرپرسانی هێزی رزگاری

ڕەئیس عەبدوڵا بەرواری ئامر هێزی ڕزگاری

بەهجەت تورکە ئامر بەتالیۆنی ٣ هێزی ڕزگاری

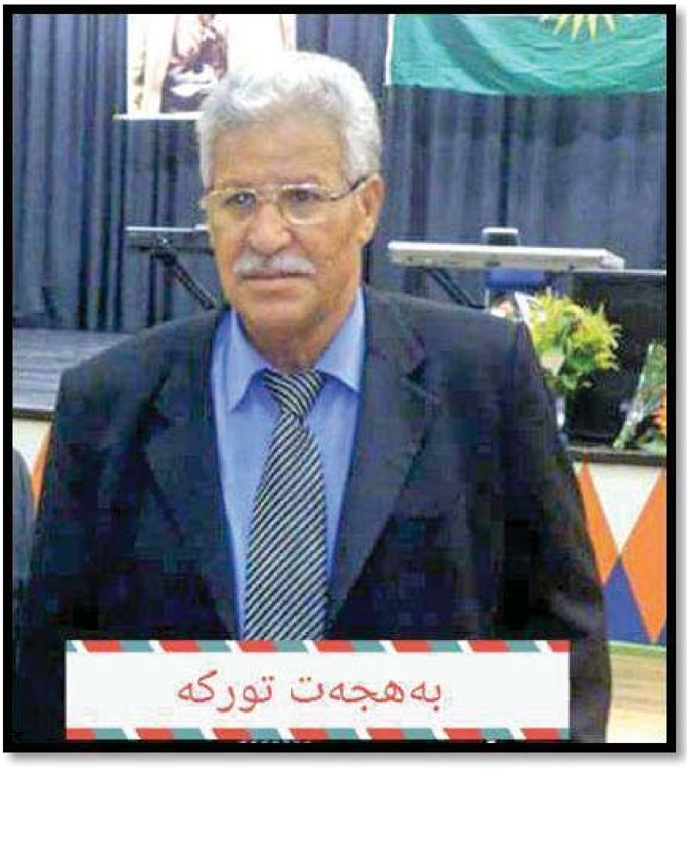

شەهید عزەددین قەرە محەمەد ئامر بەتالیۆنی٤ هێزی ڕزگاری

شەهید عارف قەرەچەتانی سەرلق لە بەتالیۆنی سێی هێزی ڕزگاری

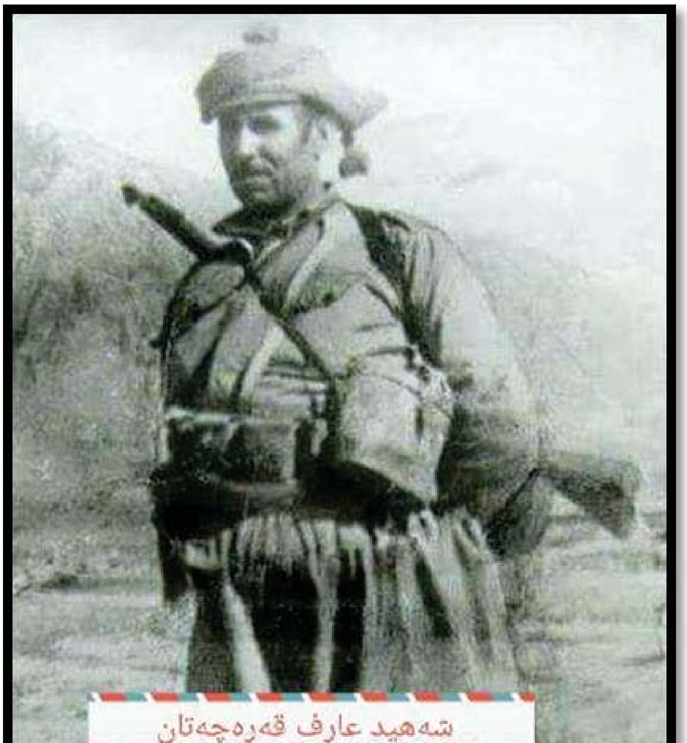

زرار حاجی شێخ قادر سەرلق لە بەتالیۆنی ١ هێزی ڕزگاری

وێنەی بەشێک لە بەرپرسانی هێزی قەرەداغ

عەریف حەمید بەرواری ئامر بەتالیۆنی ٥ هێزی قەرەداغ

شەهید عەبدوڵا حەمەدئەمین ئاغا ئامر بەتالیۆنی ٩ هێزی قەرەداغ

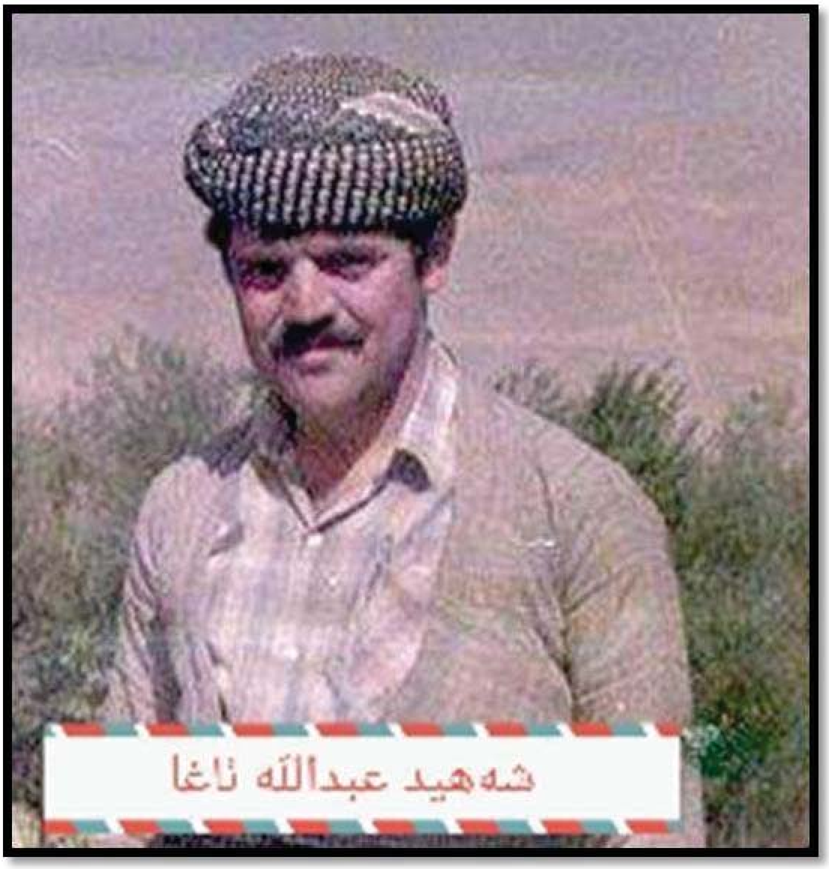

عەزیز قازی ئامر بەتالیۆنی ٩ گەرمیانی هێزی قەرەداغ

سەڵاح دەلۆ سەرلقی بارەگای هێزی قەرەداغ

عەدالەت تالەبانی سەرلقی شویعیەکان لەسنووری هێزی قەرەداغ

سوپاس و پێزانین

سوپاسی ئەو بەرێزانە دەکەم کە هاوکاریان کردم لە وەبیر هێنانەوەی ناوی بەشێك لە بەرپرسانی لەشکری شۆڕشگێڕی کوردستان ، لە سنووری هەرسێ لەشکر و هێزەکان ،

ئەوانەی هاوکاریان کردم سنووری لەشکری یەك

أ - **هێزی ئامێدی** ، کاك سلیم أسعد خۆشەوی و کاك محمد علی حسین بناڤی .

ب - **هێزی دهۆك** ، کاك عبدالرزاق گەرماڤی و کاك محمود هروری .

د - **هێزی زاخۆ** ، کاك احمد علی سمۆ و کاك مەلا تەتا .

ھ - **هێزی عقرەو شێخان** . کاك خالید شیلی و کاك حاجی سعید علی مێشێ و کاك اسماعیل گۆران و کاك سدیق ایوب گۆران .

و - **هێزی حمرین** ، خوالێخۆش بوو حسن جەسیم و کاك شوکور مەلا عبدالله

ئەوانەی هاوکاریان کردم سنووری لەشکری دوو

أ - هێزی بالەك ، خوالێخۆش بوو عبدالله احمد ئاغا پشدەری و خوالێخۆش بوو میرخان محمد امین میرخان و خوالێخۆش بوو حسن ناسر .

ب - هێزی کاوە ، خوالێخۆش بوو نوری سلیمان غەزالی ، خوالێخۆش بوو سیدۆ یوسف چەلکی و کاك ابراهیم علی گاور و کاك دکتۆر جبار عوسمان احمد ،

ج - هێزی سەفین . کاك هاشم باپیر و مام رسول فەقێ و کاك محمد علی ئۆمەر .

د - هێزی دەشتی هەولێر ، کاك سید کاکە و خوالێخۆش بوو محمد رسول و خوالێخۆش بوو دیاب علی امین .

و - هێزی بێتواتە ، خوالێخۆشبوو خلیل اسماعیل سیتۆ و کاك عبدالرحمان زانا و کاك اسماعیل کەمال .

ئەوانەی هاوکاریان کردم سنووری لەشکری سێ

أ – هێزی خەبات ، دەروێش عبدالرحمان ئاغا و سدقی ئەمین ئاغا و دکتۆر جمال حسن.

ب – هێزی ڕزگاری ، خوالێخۆشبوو عریف دەروێش عبدالعزیز و کاك مجید ڕزگاری .

د – هێزی قەرەداغ ، خوالێخۆش بوو عەدالەت تالەبانی و کاك عزالدین مەلا سولیمان.

ئێمە کە باسی مێژووی شەست ساڵ بەر لەئێستا دەکەین بێگومان هەموو ناوەکان مان نەزانیوە یان وەبیر مان نەماوە بۆیە داوای لێبووردن لەو بەڕێزانە دەکەم کە ناویان لەبیر کرابێ هەروەها داوای لێبوردن لەو بەڕێزانەش دەکەم وێنەکانیانم دەست نەکەوتووە ،

سوپاسی ئەو بەڕێزانەش دەکەم کە هاوکاریان کردووم لە دوو بارە بەچاپ گەیاندنی ئەو پەرتووکە ،

عبدالله رحمان مەلازادە